

RZYMSKI STATUT MIĘDZYNARODOWEGO TRYBUNAŁU KARNEGO

sporządzony w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 17 lipca 1998 r. został przyjęty Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, w następującym brzmieniu:

Przekład

**RZYMSKI STATUT MIĘDZYNARODOWEGO
TRYBUNAŁU KARNEGO**

PREAMBUŁA

Państwa-Strony niniejszego statutu,

świadome, iż wszyscy ludzie są połączeni wspólnymi więzami, że ich kultury tworzą wspólne dziedzictwo, oraz zaniepokojeni, iż ta delikatna mozaika może w każdej chwili zostać zniszczona,

pamiętając, iż w mijającym wieku miliony dzieci, kobiet i mężczyzn były ofiarami niewyobrażalnych okrucieństw, które głęboko poruszyły sumienie ludzkości,

uznając, iż tego typu poważne zbrodnie zagrażają pokojowi, bezpieczeństwu i pomyślności świata,

potwierdzając, iż najpoważniejsze zbrodnie wagi międzynarodowej nie mogą pozostać bezkarne oraz że ich skuteczne ściganie musi zostać zapewnione poprzez podjęcie odpowiednich działań zarówno przez poszczególne państwa, jak i poprzez wzmocnienie współpracy międzynarodowej,

zdecydowane, by położyć kres bezkarności sprawców tych zbrodni i w ten sposób przyczynić się do zapobieżenia ich popełnianiu,

przypominając, iż obowiązkiem każdego Państwa jest wykonywanie jurysdykcji karnej w stosunku do osób odpowiedzialnych za zbrodnie międzynarodowe,

potwierdzając cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych, a w szczególności zasadę powstrzymywania się przez każde państwo od groźby użycia siły lub jej użycia przeciwko całości terytorialnej lub niezawisłości politycznej któregośkolwiek państwa, jak i w inny sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych,

podkreślając, iż żadne z postanowień niniejszego Statutu nie może być traktowane jako upoważnienie dla któregośkolwiek Państwa-Strony do interweniowania w konflikt zbrojny lub w wewnętrzne sprawy jakiegokolwiek państwa,

zdecydowane, ze względu na powyższe cele oraz dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń, utworzyć niezależny stały Międzynarodowy Trybunał Karny związany z systemem Narodów Zjednoczonych, posiadający jurysdykcję w stosunku do najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej,

podkreślając, iż Międzynarodowy Trybunał Karny utworzony na podstawie niniejszego statutu ma charakter komplementarny w stosunku do krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych,

postanawiając zagwarantować trwałe poszanowanie sprawiedliwości międzynarodowej i jej realizację, uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I. UTWORZENIE TRYBUNAŁU

Artykuł 1

Trybunał

Niniejszym tworzy się Międzynarodowy Trybunał Karny (zwany dalej „Trybunałem”). Trybunał jest instytucją stałą i jest on władny wykonywać jurysdykcję wobec osób, które dopuściły się najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej, wymienionych w niniejszym statucie. Trybunał ma charakter komplementarny w stosunku do krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Jurysdykcja i działalność Trybunału uregulowane są postanowieniami niniejszego statutu.

Artykuł 2

Stosunki pomiędzy Trybunałem a Narodami Zjednoczonymi

Stosunki pomiędzy Trybunałem a Narodami Zjednoczonymi są regulowane w oparciu o umowę zatwierdzoną przez Zgromadzenie Państw-Stron niniejszego statutu, a następnie zawartą przez Prezesa Trybunału w jego imieniu.

Artykuł 3

Siedziba Trybunału

1. Siedzibą Trybunału ustanawia się Hagę w Holandii („Państwo przyjmujące”).

2. Trybunał zawiera porozumienie w sprawie głównej siedziby z Państwem przyjmującym. Porozumienie to zawierane jest przez Prezesa Trybunału w jego imieniu, po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Państw-Stron.

3. Na podstawie niniejszego statutu Trybunał może ustanowić swoją siedzibę gdzie indziej, jeżeli uzna to za pożądane.

Artykuł 4

Status prawny i uprawnienia Trybunału

1. Trybunał posiada międzynarodową osobowość prawną. Trybunał posiada również zdolność prawną w zakresie koniecznym do wykonywania swych funkcji i realizowania swoich celów.

2. Trybunał może wykonywać swoje funkcje i uprawnienia przewidziane w niniejszym statucie na terytorium każdego Państwa-Strony oraz — na podstawie specjalnej umowy — na terytorium jakiegokolwiek innego państwa.

CZĘŚĆ II. JURYSDYKCJA, DOPUSZCZALNOŚĆ ORAZ PRAWO WŁAŚCIWE

Artykuł 5

Przestępstwa objęte jurysdykcją Trybunału

1. Jurysdykcja Trybunału jest ograniczona do najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej. Jurysdykcja Trybunału na podstawie niniejszego statutu obejmuje następujące zbrodnie:

- (a) zbrodnię ludobójstwa;
- (b) zbrodnie przeciwko ludzkości;
- (c) zbrodnie wojenne;
- (d) zbrodnię agresji.

2. Trybunał wykonuje jurysdykcję w odniesieniu do zbrodni agresji, gdy tylko zostanie przyjęte postanowienie zgodnie z artykułami 121 i 123 definiujące tę zbrodnię oraz określające warunki wykonywania przez Trybunał jurysdykcji w odniesieniu do tej zbrodni. Powyższe postanowienie powinno być zgodne z odpowiednimi postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 6

Ludobójstwo

Dla celów niniejszego statutu „ludobójstwo” oznacza którykolwiek z następujących czynów, dokonany z zamiarem zniszczenia w całości lub części grupy narodowej, etnicznej, rasowej lub religijnej, takich jak:

- (a) zabójstwo członków grupy;
- (b) spowodowanie poważnego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia psychicznego członków grupy;
- (c) rozmyślne stworzenie dla grupy warunków życia, obliczonych na spowodowanie jej całkowitego lub częściowego zniszczenia fizycznego;
- (d) stosowanie środków, które mają na celu wstrzymanie urodzin w obrębie grupy;
- (e) przymusowe przekazywanie dzieci członków grupy do innej grupy.

Artykuł 7

Zbrodnie przeciwko ludzkości

1. Dla celów niniejszego statutu „zbrodnie przeciwko ludzkości” oznacza którykolwiek z następujących czynów, popełniony w ramach rozległego lub systematycznego, świadomego ataku skierowanego przeciwko ludności cywilnej:

- (a) zabójstwo;
- (b) eksterminacja;
- (c) niewolnictwo;
- (d) deportacja lub przymusowe przemieszczanie ludności;

- (e) uwięzienie lub inne dotkliwie pozbawienie wolności fizycznej z naruszeniem podstawowych reguł prawa międzynarodowego;
 - (f) tortury;
 - (g) zgwałcenie, niewolnictwo seksualne, przymusowa prostytutka, wymuszona ciąża, przymusowa sterylizacja oraz jakiegokolwiek inne formy przemocy seksualnej porównywalnej wagi;
 - (h) prześladowanie jakiejkolwiek możliwej do zidentyfikowania grupy lub zbiorowości z powodów politycznych, rasowych, narodowych, etnicznych, kulturowych, religijnych, płci (*gender*) w rozumieniu ustępu 3 lub z innych powodów powszechnie uznanych za niedopuszczalne na podstawie prawa międzynarodowego, w związku z jakimkolwiek czynem, do którego odnosi się niniejszy ustęp, lub z jakąkolwiek zbrodnią objętą jurysdykcją Trybunału;
 - (i) wymuszone zaginięcia osób;
 - (j) zbrodnia apartheidu;
 - (k) inne nieludzkie czyny o podobnym charakterze celowo powodujące ogromne cierpienie lub poważne uszkodzenie ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego.
2. W rozumieniu ustępu 1:
- (a) „atak skierowany przeciwko ludności cywilnej” oznacza sposób działania, polegający na wielokrotnym dopuszczaniu się czynów opisanych w ustępie 1 skierowanych przeciwko ludności cywilnej, podjęty stosownie do lub dla wsparcia polityki państwowej lub organizacyjnej zakładającej dokonanie takiego ataku;
 - (b) „eksterminacja” obejmuje celowe stworzenie takich warunków życia, *inter alia*, pozbawienie dostępu do jedzenia i opieki medycznej, które są obliczone na wyniszczenie części ludności;
 - (c) „niewolnictwo” oznacza realizowanie niektórych lub wszystkich uprawnień związanych z prawem własności w stosunku do człowieka oraz obejmuje realizację tych uprawnień w zakresie handlu ludźmi, a w szczególności kobietami i dziećmi;
 - (d) „deportacja lub przymusowe przemieszczanie ludności” oznacza zmuszenie ludzi do zmiany ich zgodnego z prawem miejsca zamieszkania połączone z wydalaniem lub innymi przymusowymi działaniami, bez podstawy w prawie międzynarodowym;
 - (e) „tortury” oznaczają celowe zadawanie dotkliwego bólu lub cierpienia, fizycznego bądź psychicznego, jakiejkolwiek osobie będącej pod opieką lub pod kontrolą oskarżonego; termin ten nie obejmuje bólu i cierpienia wynikających jedynie ze zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z tymi sankcjami lub wywołanych przez nie przypadkowo;
 - (f) „wymuszona ciąża” oznacza bezprawne uwięzienie kobiety, której zajście w ciążę nastąpiło na skutek przemocy, z zamiarem wpłynięcia na skład etniczny jakiejkolwiek grupy ludności lub dokonania innych poważnych naruszeń prawa międzynarodowego; niniejsza definicja w żadnym razie nie może być rozumiana jako naruszająca prawo krajowe dotyczące ciąży;
 - (g) „prześladowanie” oznacza celowe i dotkliwe, sprzeczne z prawem międzynarodowym, pozbawianie podstawowych praw jakiejkolwiek grupy lub wspólnoty z powodu jej tożsamości;
 - (h) „zbrodnia apartheidu” oznacza niehumanitarne działania o charakterze podobnym do opisanych w ustępie 1, dokonane w ramach zinstytucjonalizowanego ustroju ukierunkowanego na systematyczny ucisk oraz przewagę jednej grupy rasowej nad jakąkolwiek inną grupą lub grupami rasowymi oraz dokonane w zamiarze utrzymania tego ustroju;
 - (i) „wymuszone zaginięcia osób” oznaczają zatrzymanie, aresztowanie lub porwanie osób przez Państwo lub organizację polityczną lub z ich upoważnienia, przy ich poparciu lub milczącej zgodzie, a następnie odmowę przyznania faktu tego pozbawienia wolności lub odmowę przekazania informacji dotyczących losu i miejsca pobytu tych ludzi, z zamiarem pozbawienia ich ochrony prawnej przez dłuższy okres czasu.
3. Dla celów niniejszego statutu przyjmuje się, że pojęcie „płeć” (*gender*) odnosi się do dwóch płci: męskiej i żeńskiej w kontekście społecznym. Pojęcie „płeć” (*gender*) nie ma żadnego innego znaczenia od wskazanego powyżej.

Artykuł 8

Zbrodnie wojenne

1. Trybunał posiada jurysdykcję w odniesieniu do zbrodni wojennych, w szczególności popełnionych w ramach realizacji planu lub polityki albo kiedy zbrodnie te są popełniane na szeroką skalę.
2. Dla celów niniejszego statutu „zbrodnie wojenne” oznaczają:
- (a) poważne naruszenia Konwencji Genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 r., mianowicie jakiejkolwiek z wymienionych poniżej działań skierowanych przeciwko ludziom lub dobrom chronionym na podstawie postanowień odpowiedniej Konwencji Genewskiej:
 - (i) zamierzone zabójstwo;
 - (ii) tortury lub nieludzkie traktowanie, w tym eksperymenty biologiczne;
 - (iii) umyślne sprawianie wielkich cierpień albo ciężkich uszkodzeń ciała i zdrowia;
 - (iv) poważne zniszczenia i przywłaszczania mienia, nieusprawiedliwione koniecznością woj-

- skową i dokonywane bezprawnie i samowolnie;
- (v) zmuszanie jeńców wojennych lub innych chronionych osób do służby w siłach zbrojnych mocarstwa nieprzyjacielskiego;
- (vi) umyślne pozbawianie jeńców wojennych lub innych chronionych osób prawa do rzetelnego procesu prowadzonego w normalnym trybie;
- (vii) bezprawna deportacja lub przesiedlenie albo bezprawne pozbawianie wolności;
- (viii) branie zakładników;
- (b) inne poważne naruszenia praw i zwyczajów prawa międzynarodowego mających zastosowanie do konfliktów zbrojnych o międzynarodowym charakterze, mianowicie:
- (i) zamierzone kierowanie ataków przeciwko ludności cywilnej lub osobom cywilnym niebiorącym bezpośredniego udziału w działaniach wojennych;
- (ii) zamierzone kierowanie ataków na obiekty cywilne, czyli obiekty niebędące celami wojskowymi;
- (iii) zamierzone kierowanie ataków na personel, instalacje, materiały, oddziały lub pojazdy związane z pomocą humanitarną lub misjami pokojowymi działającymi w oparciu o Kartę Narodów Zjednoczonych tak długo, jak są one uprawnione do ochrony przysługującej osobom cywilnym i obiektom cywilnym na podstawie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych;
- (iv) zamierzone przeprowadzanie ataku ze świadomością, iż atak ten spowoduje przypadkową utratę życia lub zranienie osób cywilnych lub szkodę w obiektach cywilnych, lub rozległą, długotrwałą i poważną szkodę w środowisku naturalnym, które byłoby wyraźnie nadmierne w stosunku do konkretnej, bezpośredniej i całkowitej spodziewanej korzyści wojskowej;
- (v) atakowanie lub bombardowanie, przy użyciu jakichkolwiek środków, bezbronnych miast, wsi, domów mieszkalnych i budowli niebędących celami wojskowymi;
- (vi) zabijanie lub ranienie nieprzyjaciela, który złożywszy broń lub nie mając już środków obrony, zdał się na łaskę;
- (vii) bezpodstawne używanie flagi rozjemczej lub sztandaru, lub oznak wojskowych i munduru nieprzyjaciela, lub Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również oznak rozróżniających, ustanowionych przez Konwencję Genewskie, skutkujące śmiercią lub poważnym zranieniem osoby;
- (viii) przesiedlanie, bezpośrednio lub pośrednio, przez mocarstwo okupujące części własnej ludności cywilnej na terytorium okupowane
- lub deportacja albo przesiedlanie całości lub części ludności cywilnej zamieszkałej na terytorium okupowanym w ramach tego terytorium lub poza nie;
- (ix) zamierzone kierowanie ataków na budynki przeznaczone na cele religijne, edukacyjne, artystyczne, naukowe lub charytatywne, pomniki historyczne, szpitale oraz miejsca, gdzie gromadzeni są ranni i chorzy, pod warunkiem że nie są one celami wojskowymi;
- (x) poddawanie osób, które są pod władzą strony przeciwnej, okaleczeniom fizycznym lub wszelkiego rodzaju eksperymentom medycznym lub naukowym, które nie są usprawniającymi leczeniem medycznym, stomatologicznym lub szpitalnym tej osoby ani prowadzone w jej interesie, a które powodują śmierć lub poważne zagrożenie zdrowia tej osoby lub osób;
- (xi) podstępne zabijanie lub ranienie osób należących do ludności lub wojsk nieprzyjaciela;
- (xii) ogłaszanie, że nikomu nie będzie darowane życie;
- (xiii) niszczenie lub zagarnianie własności nieprzyjaciela, z wyjątkiem przypadków, gdy takiego zniszczenia lub zagarnięcia wymaga konieczność wojenna;
- (xiv) ogłaszanie praw i roszczeń obywateli strony przeciwnej za wygaste, zawieszony lub niedopuszczalny do dochodzenia przed sądem;
- (xv) zmuszanie obywateli strony przeciwnej do uczestnictwa w działaniach wojennych skierowanych przeciwko ich krajowi, nawet gdy pozostawali oni w służbie strony wojującej przed rozpoczęciem wojny;
- (xvi) wydawanie na łup miast lub miejsc, nawet zdobytych szturmem;
- (xvii) używanie trucizny lub zatrutej broni;
- (xviii) używanie gazów duszących, trujących lub innych oraz wszelkich podobnych cieczy, materiałów i urządzeń;
- (xix) stosowanie pocisków, które z łatwością rozszerzają się lub spłaszczają w ciele człowieka, takich jak pociski z twardą łuską, która nie pokrywa w całości rdzenia lub jest ponacinana;
- (xx) stosowanie broni, pocisków i materiałów oraz sposobów prowadzenia wojny, które z natury rzeczy powodują zbędne szkody lub nadmierne cierpienie lub które ze swej istoty stanowią naruszenie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych, pod warunkiem że taka broń, pociski i materiały, a także sposoby prowadzenia wojny są objęte całkowitym zakazem i są wymienione w aneksie do niniejszego statutu w wyniku poprawki przyjętej zgodnie z odpowiednimi postanowieniami artykułów 121 i 123;

- (xxi) dopuszczanie się zamachów na godność osobistą, a w szczególności poniżające i upokarzające traktowanie;
 - (xxii) dopuszczanie się zgwałcenia, niewolnictwa seksualnego, przymusowej prostytucji, wymuszonej ciąży w rozumieniu artykułu 7 ustęp 2 (f), przymusowej sterylizacji oraz innych form przemocy seksualnej również stanowiących poważne naruszenie Konwencji Genewskich;
 - (xxiii) używanie osób cywilnych lub innych chronionych osób do ochraniań swoję obecnością punktów, obszarów lub sił wojskowych przed działaniami wojskowymi;
 - (xxiv) zamierzone kierowanie ataków na budynki, materiały, oddziały medyczne i środki transportu oraz personel używający znaków odróżniających ustanowionych przez Konwencje Genewskie zgodnie z prawem międzynarodowym;
 - (xxv) zamierzone głodzenie osób cywilnych jako metoda prowadzenia działań wojennych poprzez pozbawianie tych osób środków niezbędnych do życia, w tym umyślne pozbawianie racji żywnościowych przewidzianych w Konwencjach Genewskich;
 - (xxvi) wcielanie lub werbowanie dzieci poniżej piętnastego roku życia do narodowych sił zbrojnych lub faktyczne używanie ich w działaniach zbrojnych;
- (c) w przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego niemającego charakteru międzynarodowego, poważne naruszenia artykułu 3, wspólnego dla czterech Konwencji Genewskich, mianowicie następujące czyny popełnione wobec osób niebiorących bezpośredniego udziału w działaniach wojennych, włącznie z członkami sił zbrojnych, którzy złożyli broń, oraz osób wyłączonych z walki na skutek choroby, ran, pozbawienia wolności lub z jakiegokolwiek innego powodu:
- (i) zamachy na życie i nieetykalność cielesną, a w szczególności zabójstwa we wszelkiej postaci, okaleczenia, okrutne traktowanie i tortury;
 - (ii) zamachy na godność osobistą, a w szczególności poniżające i upokarzające traktowanie;
 - (iii) branie zakładników;
 - (iv) skazywanie i wykonywanie egzekucji bez uprzedniego wyroku, wydanego przez właściwe ukonstytuowany sąd dający gwarancje procesowe powszechnie uznane za niezbędne;
- (d) ustęp 2(c) ma zastosowanie do konfliktów zbrojnych, które nie mają charakteru międzynarodowego; nie ma więc zastosowania do wewnętrznych zamieszek i napięć, takich jak bunty oraz odizolowane i sporadyczne akty przemocy lub inne działania o podobnym charakterze;
- (e) inne poważne naruszenia praw i zwyczajów w obrębie ustalonych ram prawa międzynarodowego mających zastosowanie do konfliktów zbrojnych, które nie mają charakteru międzynarodowego, mianowicie:
- (i) zamierzone kierowanie ataków przeciwko ludności cywilnej lub osobom cywilnym niebiorącym bezpośredniego udziału w działaniach wojennych;
 - (ii) zamierzone kierowanie ataków na budynki, materiały, oddziały medyczne i środki transportu oraz personel używający znaków odróżniających ustanowionych przez Konwencje Genewskie zgodnie z prawem międzynarodowym;
 - (iii) zamierzone kierowanie ataków na personel, instalacje, materiały, oddziały lub pojazdy związane z pomocą z humanitarną lub misjami pokojowymi działającymi w oparciu o Kartę Narodów Zjednoczonych tak długo, jak są one uprawnione do ochrony przysługującej osobom cywilnym i obiektom cywilnym na podstawie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych;
 - (iv) zamierzone kierowanie ataków na budynki przeznaczone na cele religijne, edukacyjne, artystyczne, naukowe lub charytatywne, pomniki historyczne, szpitale oraz miejsca, gdzie gromadzeni są ranni i chorzy, pod warunkiem że nie są one celami wojskowymi;
 - (v) wydawanie na łup miast lub miejsc, nawet zdobytych szturmem;
 - (vi) dopuszczanie się zgwałcenia, niewolnictwa seksualnego, przymusowej prostytucji, wymuszonej ciąży w rozumieniu artykułu 7 ustęp 2(f), przymusowej sterylizacji oraz innych form przemocy seksualnej również stanowiących poważne naruszenie artykułu 3 wspólnego czterem Konwencjom Genewskim;
 - (vii) wcielanie lub werbowanie dzieci poniżej piętnastego roku życia do sił zbrojnych lub używanie ich w działaniach zbrojnych;
 - (viii) zarządzanie przesiedleń ludności cywilnej z powodów związanych z konfliktem zbrojnym, chyba że wymaga tego potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa ludności cywilnej lub jest to podyktowane koniecznością wojskową;
 - (ix) podstępne zabijanie lub ranienie walczącego nieprzyjaciela;
 - (x) ogłaszanie, że nikomu nie będzie darowane życie;
 - (xi) poddawanie osób, które są pod władzą strony przeciwnej, okaleczeniom fizycznym lub wszelkiego rodzaju eksperymentom medycznym lub naukowym, które nie są usprawiedliwione leczeniem medycznym, stomatologicznym lub szpitalnym tej osoby ani prowadzone w jej interesie, a które powodują śmierć lub poważne zagrożenie zdrowia tej osoby lub osób;

(xii) niszczenie lub zagarnianie własności nieprzyjaciela, z wyjątkiem przypadków, gdy takiego zniszczenia lub zagarnięcia wymaga konieczność wojenna;

(f) ustęp 2(e) ma zastosowanie do konfliktów zbrojnych, które nie mają charakteru międzynarodowego; nie ma więc zastosowania do wewnętrznych zamieszek i napięć, takich jak bunty oraz odizolowania o podobnym charakterze; ma natomiast zastosowanie do konfliktów zbrojnych, mających miejsce na terytorium państwa, gdzie toczy się przedłużający się konflikt zbrojny między władzami państwowymi a zorganizowanymi, zbrojnymi ugrupowaniami lub pomiędzy takimi ugrupowaniami.

3. Żadne z postanowień ustępu 2 (c) i (e) nie wpływa na odpowiedzialność Rządu za utrzymanie lub przywrócenie prawa i porządku w państwie oraz obronę jedności i integralności terytorialnej państwa przy użyciu usprawiedliwionych środków.

Artykuł 9

Elementy Definicji Zbrodni

1. Elementy Definicji Zbrodni stanowią pomoc dla Trybunału w interpretacji i stosowaniu artykułu 6, 7 i 8. Przyjmowane są większością dwóch trzecich głosów członków Zgromadzenia Państw-Stron.

2. Poprawki do Elementów Definicji Zbrodni mogą zostać zgłoszone przez:

- (a) Każde Państwo-Stronę;
- (b) sędziów, o ile za poprawką opowiedziała się bezwzględna większość spośród nich;
- (c) Prokuratora.

Poprawki przyjmuje Zgromadzenie Państw-Stron większością dwóch trzecich głosów.

3. Elementy Definicji Zbrodni i poprawki do nich powinny być zgodne z niniejszym statutem.

Artykuł 10

Żadne z postanowień niniejszej części nie może być interpretowane jako ograniczające lub naruszające w jakikolwiek sposób istniejące i rozwijające się zasady prawa międzynarodowego dla celów innych niż niniejszy statut.

Artykuł 11

Jurysdykcja *ratione temporis*

1. Jurysdykcją Trybunału objęte są wyłącznie zbrodnie popełnione po wejściu w życie niniejszego statutu.

2. Jeżeli państwo stanie się Stroną statutu po jego wejściu w życie, Trybunał może wykonywać swoją ju-

rysdycję jedynie w odniesieniu do zbrodni popełnionych po wejściu w życie statutu w stosunku do tego państwa, chyba że państwo to złożyło deklarację na podstawie artykułu 12 ustęp 3.

Artykuł 12

Przesłanki wykonywania jurysdykcji

1. Państwo, które staje się Stroną statutu, uznaje tym samym jurysdykcję Trybunału w odniesieniu do zbrodni wymienionych w artykule 5.

2. W przypadku określonym w artykule 13 punkcie (a) lub (c), Trybunał może wykonywać jurysdykcję, jeżeli jedno lub więcej spośród następujących państw jest Państwem-Stroną niniejszego statutu lub uznało jurysdykcję Trybunału w trybie wskazanym w ustępie 3:

- (a) Państwo, na terytorium którego został popełniony czyn, lub — jeżeli zbrodnia została popełniona na pokładzie statku wodnego lub powietrznego — Państwo rejestracji statku wodnego lub powietrznego;
- (b) Państwo, którego obywatelem jest osoba oskarżona o popełnienie zbrodni.

3. Jeżeli zgodnie z ustępem 2 wymagane jest uznanie jurysdykcji Trybunału przez Państwo, które nie jest Stroną statutu, państwo to może, w drodze deklaracji złożonej Sekretarzowi, uznać jurysdykcję Trybunału w odniesieniu do danej zbrodni. Państwo uznające jurysdykcję powinno zgodnie z częścią IX podjąć współpracę z Trybunałem bez zwłoki i bez zastrzeżeń.

Artykuł 13

Wykonywanie jurysdykcji

Trybunał może wykonywać jurysdykcję zgodnie z postanowieniami niniejszego statutu w odniesieniu do zbrodni wymienionych w artykule 5, jeżeli:

- (a) sytuacja, wskazująca na popełnienie jednej lub więcej zbrodni, zostanie przedstawiona Prokuratorowi przez Państwo-Stronę w trybie artykułu 14;
- (b) sytuacja, wskazująca na popełnienie jednej lub więcej zbrodni, zostanie przedstawiona Prokuratorowi przez Radę Bezpieczeństwa, działającą na podstawie rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych; lub
- (c) postępowanie przygotowawcze w odniesieniu do takiej zbrodni zostało wszczęte przez Prokuratora na podstawie artykułu 15.

Artykuł 14

Przedstawienie sytuacji przez Państwo-Stronę

1. Państwo-Strona może przedstawić Prokuratorowi sytuację wskazującą na popełnienie jednej lub więcej zbrodni objętych jurysdykcją Trybunału, żądając od Prokuratora wstępnego zbadania sprawy w celu ustalenia, czy należy postawić zarzut popełnienia tych zbrodni konkretnej osobie lub większej liczbie osób.

2. W miarę możliwości przedstawienie powinno wskazywać odpowiednie okoliczności sprawy i powinno być poparte dokumentami, które są dostępne państwu przedstawiającemu sytuację.

Artykuł 15

Prokurator

1. Prokurator może *proprio motu* dokonać wstępnego zbadania sprawy na podstawie informacji o zbrodniach podlegających jurysdykcji Trybunału.

2. Prokurator bada wiarygodność otrzymanej informacji. W tym celu może żądać dodatkowych informacji od państw, organów Narodów Zjednoczonych, organizacji międzyrządowych lub pozarządowych i innych wiarygodnych źródeł, które uważa za właściwe, oraz może zapoznawać się z pisemnymi lub ustnymi zeznaniami w siedzibie Trybunału.

3. Jeżeli Prokurator uzna, że istnieje uzasadniona podstawa do prowadzenia postępowania przygotowawczego, składa do Izby Przygotowawczej wniosek o upoważnienie do wszczęcia tego postępowania, wraz z zebranymi w sprawie materiałami, na których wniosek jest oparty. Pokrzywdzeni mogą składać oświadczenia do Izby Przygotowawczej zgodnie z Regulami Procesowymi i Dowodowymi.

4. Jeżeli po rozpoznaniu wniosku i dołączonych materiałów Izba Przygotowawcza uzna, że istnieje uzasadniona podstawa do wszczęcia postępowania przygotowawczego i że sprawa wydaje się być objęta jurysdykcją Trybunału, Izba udziela upoważnienia do wszczęcia tego postępowania, bez przesądzania późniejszego rozstrzygnięcia Trybunału co do jurysdykcji i dopuszczalności sprawy.

5. Odmowa udzielenia upoważnienia do wszczęcia postępowania przygotowawczego przez Izbę Przygotowawczą nie wyklucza możliwości złożenia przez Prokuratora kolejnego wniosku w oparciu o nowe fakty lub dowody odnoszące się do tego samego stanu faktycznego.

6. Jeżeli po wstępnym zbadaniu sprawy przewidzianym w ustępach 1 i 2 Prokurator stwierdzi, że przedstawiona informacja nie stanowi uzasadnionej podstawy do wszczęcia postępowania przygotowawczego, informuje o tym zawiadamiających. Nie pozbawia to jednak Prokuratora możliwości badania dalszych przedstawianych mu informacji odnoszących się do tego samego stanu faktycznego, w świetle nowych faktów lub dowodów.

Artykuł 16

Odroczenie wszczęcia i zawieszenie postępowania przygotowawczego

Nie można wszcząć ani prowadzić postępowania przygotowawczego na podstawie niniejszego statutu przez okres 12 miesięcy od chwili zwrócenia się do Trybunału z takim wnioskiem przez Radę Bezpieczeństwa,

działającą w oparciu o rezolucję podjętą na mocy rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych; wniosek może zostać ponowiony przez Radę na tych samych warunkach.

Artykuł 17

Przesłanki dopuszczalności

1. Mając na względzie ustęp 10 Preambuły i artykuł 1, Trybunał orzeka, że sprawa jest niedopuszczalna, jeżeli:

- (a) sprawa jest przedmiotem postępowania karnego w państwie, do którego jurysdykcji sprawa ta należy, chyba że państwo to nie wyraża woli lub jest niezdolne do rzeczywistego przeprowadzenia postępowania karnego;
- (b) w sprawie było prowadzone postępowanie przygotowawcze w państwie, do którego jurysdykcji sprawa ta należy, i państwo to postanowiło zaniechać wniesienia oskarżenia przeciwko osobie podejrzanej, chyba że decyzja taka została spowodowana brakiem woli lub niezdolnością tego państwa do rzeczywistego ścigania;
- (c) osoba podejrzana została już osądzona z powodu czynu będącego przedmiotem skargi i rozprawa przed Trybunałem jest niedopuszczalna na podstawie artykułu 20 ustęp 3;
- (d) waga sprawy nie usprawiedliwia dalszego działania Trybunału.

2. W celu ustalenia braku woli w danej sprawie Trybunał bierze pod uwagę, czy mając na względzie zasady rzetelnego procesu, uznane w prawie międzynarodowym, występuje jedna lub więcej spośród następujących okoliczności:

- (a) postępowanie zostało wszczęte lub toczy się albo decyzja krajowa została podjęta w celu uchronienia osoby podejrzanej od odpowiedzialności karnej za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału, wymienione w artykule 5;
- (b) miała miejsce nieusprawiedliwiona zwłoka w prowadzeniu postępowania, której w świetle okoliczności danej sprawy nie da się pogodzić z zamiarem wymierzenia sprawiedliwości osobie podejrzanej;
- (c) postępowanie nie było lub nie jest prowadzone w sposób niezawisły lub bezstronny, ani też nie było lub nie jest prowadzone w sposób, który w świetle okoliczności danej sprawy da się pogodzić z zamiarem wymierzenia sprawiedliwości osobie podejrzanej.

3. W celu stwierdzenia niezdolności w danej sprawie Trybunał bierze pod uwagę, czy na skutek całkowitego lub znacznego rozpadu lub nieosiągalności krajowego wymiaru sprawiedliwości państwo nie jest w stanie ująć oskarżonego bądź uzyskać niezbędnych dowodów i zeznań lub w inny sposób jest niezdolne do prowadzenia postępowania.

Artykuł 18

Wstępne orzeczenie o dopuszczalności

1. Jeżeli sytuacja została przedstawiona Trybunałowi na podstawie artykułu 13 (a) i Prokurator uznał, że istnieje uzasadniona podstawa do wszczęcia postępowania przygotowawczego, lub Prokurator wszczął to postępowanie zgodnie z artykułami 13 (c) i 15, Prokurator zawiadamia wszystkie Państwa-Strony, jak również te państwa, które w świetle dostępnych informacji sprawowałyby jurysdykcję w stosunku do danych zbrodni. Prokurator może zawiadomić te państwa w sposób poufny i, jeżeli uzna to za konieczne dla ochrony osób, zapobieżenia zniszczeniu dowodów i zapobieżenia ukrywaniu się osób, może ograniczyć zakres informacji udzielonej państwu.

2. W ciągu miesiąca od otrzymania zawiadomienia państwo może poinformować Trybunał, że toczy się lub toczyło się postępowanie przygotowawcze przeciwko jego obywatelom lub innym osobom objętym jego jurysdykcją z powodu czynów, które mogą stanowić zbrodnie wymienione w artykule 5 i które mają związek z informacjami udostępnionymi Państwu w zawiadomieniu. Prokurator odstępuje temu państwu, na jego wniosek, prowadzenie postępowania przygotowawczego przeciwko tym osobom, chyba że na wniosek Prokuratora Izba Przygotowawcza postanowi upoważnić Prokuratora do prowadzenia postępowania przygotowawczego.

3. Odstąpienie państwu postępowania przygotowawczego podlega ponownemu badaniu przez Prokuratora po upływie sześciu miesięcy od daty odstąpienia oraz w razie istotnej zmiany okoliczności wskazujących na brak woli lub możliwości rzeczywistego przeprowadzenia postępowania przygotowawczego przez to państwo.

4. Zainteresowanemu państwu oraz Prokuratorowi przysługuje odwołanie od orzeczenia Izby Przygotowawczej do Izby Odwoławczej stosownie do artykułu 82 ustęp 2. Odwołanie może zostać rozpoznane w trybie przyspieszonym.

5. Jeżeli Prokurator odstąpił państwu postępowanie przygotowawcze na podstawie ustępu 2, może żądać od zainteresowanego państwa okresowego przedstawiania informacji na temat postępu w prowadzeniu tego postępowania i wniesionych aktów oskarżenia. Państwa-Strony udzielają odpowiedzi na takie żądania bez nieuzasadnionej zwłoki.

6. W trakcie rozpoznawania sprawy przez Izbę Przygotowawczą oraz w razie odstąpienia przez Prokuratora od postępowania przygotowawczego na podstawie niniejszego artykułu, Prokurator może wyjątkowo ubiegać się o upoważnienie go przez Izbę Przygotowawczą do przeprowadzenia niezbędnych czynności śledczych w celu zabezpieczenia dowodów, jeżeli istnieje niepowtarzalna możliwość uzyskania istotnych dowodów albo poważne niebezpieczeństwo, że dowody te nie będą dostępne w późniejszym czasie.

7. Państwo, które odwołało się od orzeczenia Izby Przygotowawczej na podstawie tego artykułu, może wnieść sprzeciw wobec dopuszczalności sprawy na podstawie artykułu 19, powołując się na nowe ważne fakty lub istotną zmianę okoliczności sprawy.

Artykuł 19

Sprzeciw wobec jurysdykcji Trybunału lub dopuszczalności sprawy

1. Trybunał bada, czy wniesiona sprawa podlega jego jurysdykcji. Trybunał może z urzędu stwierdzić dopuszczalność sprawy na podstawie artykułu 17.

2. Sprzeciw wobec dopuszczalności sprawy w oparciu o przesłanki z artykułu 17 lub sprzeciw wobec jurysdykcji Trybunału może być wniesiony przez:

- (a) oskarżonego lub osobę, w stosunku do której wydano nakaz aresztowania lub wezwanie do stawienia się na podstawie artykułu 58;
- (b) państwo, które ma jurysdykcję w danej sprawie z uwagi na to, że prowadzi lub prowadziło postępowanie karne w danej sprawie; lub
- (c) państwo, od którego wymagane jest uznanie jurysdykcji na podstawie artykułu 12.

3. Prokurator może żądać od Trybunału wydania orzeczenia w sprawie jurysdykcji lub dopuszczalności. W postępowaniu dotyczącym jurysdykcji lub dopuszczalności podmioty, które przedstawiły sytuację na podstawie artykułu 13, jak również pokrzywdzeni mogą przedłożyć Trybunałowi swoje uwagi.

4. Sprzeciw wobec dopuszczalności sprawy lub jurysdykcji Trybunału może być wniesiony tylko raz przez każdą z osób lub państw wymienionych w ustępie 2. Sprzeciw powinien zostać złożony przed rozpoczęciem lub w chwili rozpoczęcia rozprawy. W wyjątkowych okolicznościach Trybunał może udzielić zezwolenia na wniesienie sprzeciwu więcej niż raz albo po rozpoczęciu rozprawy. Sprzeciw wobec dopuszczalności sprawy wniesiony w chwili rozpoczęcia rozprawy lub w terminie późniejszym za pozwoleniem Trybunału może być oparty jedynie na postanowieniu zawartym w artykule 17 ustęp 1 (c).

5. Państwo wymienione w ustępie 2 (b) i (c) powinno wnieść sprzeciw przy pierwszej możliwej okazji.

6. Przed zatwierdzeniem zarzutów oskarżenia sprzeciwu wobec dopuszczalności sprawy lub jurysdykcji Trybunału wnosi się do Izby Przygotowawczej. Po zatwierdzeniu zarzutów oskarżenia wnosi się je do Izby Orzekającej. Od decyzji w sprawie jurysdykcji lub dopuszczalności przysługuje odwołanie do Izby Odwoławczej zgodnie z artykułem 82.

7. Jeżeli sprzeciw został wniesiony przez państwo, o którym mowa w ustępie 2 (b) lub (c), prokurator zawiesza śledztwo do czasu wydania przez Trybunał orzeczenia zgodnie z artykułem 17.

8. Do czasu wydania przez Trybunał stosownego orzeczenia Prokurator może starać się o upoważnienie go przez Trybunał do:

- (a) podjęcia niezbędnych czynności śledczych, o których mowa w artykule 18 ustęp 6;
- (b) odebrania oświadczeń lub zeznań od świadków lub dokończenia gromadzenia i badania dowodów, które rozpoczęło się przed wniesieniem sprzeciwu;
- (c) zapobieżenia, we współpracy z odpowiednimi państwami, ukrywaniu się osób, w stosunku do których Prokurator złożył wnioski o wydanie nakazu aresztowania na podstawie artykułu 58.

9. Wniesienie sprzeciwu nie pozbawia skuteczności żadnej czynności dokonanej przez Prokuratora ani żadnego zarządzenia lub nakazu wydanego przez Trybunał przed złożeniem sprzeciwu.

10. Jeżeli Trybunał uznał, że sprawa jest niedopuszczalna na podstawie artykułu 17, Prokurator może złożyć wniosek o uchylenie decyzji, jeżeli jest przekonany, że ujawniły się nowe fakty podważające podstawy wcześniejszego uznania sprawy za niedopuszczalną na podstawie artykułu 17.

11. Jeżeli Prokurator mając na względzie przestępki wymienione w artykule 17 odstępuje państwu postępowanie przygotowawcze, może żądać, aby państwo to udostępniło mu informacje na temat prowadzonego postępowania. Na wniosek państwa informacja ta jest poufna. Jeżeli Prokurator następnie podejmie decyzję o wszczęciu postępowania przygotowawczego, zawiadamia o tym państwo, któremu odstąpiono prowadzenie postępowania.

Artykuł 20

Ne bis in idem

1. O ile niniejszy statut nie stanowi inaczej, nikt nie może być sądzony przez Trybunał za czyn będący zbrodnią, w związku z którą osoba ta została skazana lub uniewinniona przez Trybunał.

2. Nikt nie może być sądzony przez inny sąd za zbrodnie wymienione w artykule 5, w związku z którymi osoba ta została już skazana lub uniewinniona przez Trybunał.

3. Nikt, kto został już osądzony przez inny sąd za czyn opisany w artykule 6, 7 lub 8, nie może być sądzony przez Trybunał za ten sam czyn, chyba że postępowanie przed innym sądem:

- (a) było prowadzone w celu uchronienia danej osoby przed odpowiedzialnością karną za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału; lub
- (b) nie było prowadzone w sposób niezależny lub bezstronny, stosownie do norm rzetelnego procesu uznanych przez prawo międzynarodowe, a w świetle okoliczności danej sprawy sposób jego prowadzenia wskazuje na brak zamiaru wymierzenia sprawiedliwości tej osobie.

Artykuł 21

Prawo właściwe

1. Trybunał stosuje:

- (a) w pierwszej kolejności niniejszy statut, Elementy Definicji Zbrodni, Reguły Procesowe i Dowodowe;
- (b) w drugiej kolejności odpowiednie traktaty oraz zasady i reguły prawa międzynarodowego, łącznie z uznanymi zasadami międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych;
- (c) w razie braku (a) i (b) — ogólne zasady prawa wyinterpretowane przez Trybunał z praw krajowych różnych systemów prawnych świata, a we właściwych przypadkach — włącznie z prawem krajowym państw, które same wykonywałyby jurysdykcję w stosunku do danej zbrodni, o ile zasady te nie są niezgodne z niniejszym statutem, prawem międzynarodowym i uznanymi przez społeczność międzynarodową normami i standardami.

2. Trybunał może stosować zasady i reguły zgodnie z ich interpretacją zawartą w poprzednich orzeczeniach.

3. Stosowanie i interpretacja prawa na podstawie niniejszego artykułu muszą być zgodne z uznanymi przez społeczność międzynarodową prawami człowieka i pozbawione jakiegokolwiek negatywnego różnicowania opartego na podstawach takich jak płeć (*gender*) w rozumieniu artykułu 7 ustęp 3, wiek, rasa, kolor skóry, język, religia lub wierzenia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe, etniczne lub społeczne, majątek, urodzenie lub inny status.

CZĘŚĆ III. OGÓLNE ZASADY PRAWA KARNEGO

Artykuł 22

Nullum crimen sine lege

1. Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej na podstawie niniejszego statutu, jeżeli jego czyn w chwili popełnienia nie stanowił zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału.

2. Definicja zbrodni powinna być interpretowana dosłownie i nie może być rozszerzana w drodze analogii. W razie niejasności, definicja powinna być interpretowana na korzyść osoby podejrzanej, oskarżonej lub skazanej.

3. Niniejszy artykuł nie stoi na przeszkodzie uznaniu jakiegokolwiek zachowania za przestępstwo na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od niniejszego statutu.

Artykuł 23

Nulla poena sine lege

Osobie skazanej przez Trybunał może zostać wymierzona kara jedynie zgodnie z niniejszym statutem.

Artykuł 24

Zasada retroaktywności *ratione personae*

1. Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej na podstawie niniejszego statutu za czyn popełniony przed wejściem w życie statutu.

2. Jeżeli przed wydaniem prawomocnego wyroku w sprawie ma miejsce zmiana przepisów prawa mających zastosowanie w danej sprawie, stosuje się prawo względniejsze dla osoby podejrzanej, oskarżonej lub skazanej.

Artykuł 25

Indywidualna odpowiedzialność karna

1. Jurysdykcja Trybunału określona statutem ma zastosowanie do osób fizycznych.

2. Osoba, która popełniła zbrodnię objętą jurysdykcją Trybunału, ponosi indywidualnie odpowiedzialność karną i podlega karze na podstawie niniejszego statutu.

3. Odpowiedzialności karnej i karze za zbrodnię objętą jurysdykcją Trybunału podlega na podstawie niniejszego statutu osoba, która:

- (a) popełnia taką zbrodnię sama, wspólnie z inną osobą albo za pośrednictwem innej osoby bez względu na to, czy ta inna osoba ponosi odpowiedzialność karną;
- (b) zleca, namawia bądź nakłania do popełnienia takiej zbrodni, zarówno w przypadku jej dokonania, jak i usiłowania;
- (c) w celu ułatwienia popełnienia takiej zbrodni pomaga, podżega bądź w inny sposób przyczynia się do dokonania lub usiłowania, włącznie z dostarczeniem środków do jej popełnienia;
- (d) w jakikolwiek inny sposób przyczynia się do dokonania lub usiłowania takiej zbrodni przez grupę osób działających we wspólnym celu; takie przyczynienie się musi być zamierzone oraz musi:
 - (i) zostać podjęte w celu ułatwienia działalności przestępczej lub przestępczego celu grupy, jeżeli działalność lub cel obejmuje popełnienie zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału; albo
 - (ii) zostać podjęte ze świadomością zamiaru popełnienia zbrodni przez grupę;
- (e) w przypadku zbrodni ludobójstwa bezpośrednio i publicznie podżega do popełnienia ludobójstwa;
- (f) usiłuje popełnić taką zbrodnię poprzez podjęcie działań rozpoczynających jej dokonanie, jednak do takiego dokonania nie dochodzi z powodów niezależnych od zamiaru osoby; jednak osoba, która zaniedba wysiłków podjętych w celu popełnienia zbrodni lub w inny sposób zapobiega jej dokonaniu, nie podlega karze na mocy niniejszego statu-

tu, jeżeli osoba ta całkowicie i dobrowolnie odstępuje od przestępczego zamiaru.

4. Żadne z postanowień niniejszego statutu odnoszących się do indywidualnej odpowiedzialności karnej nie ma wpływu na odpowiedzialność państwa na podstawie prawa międzynarodowego.

Artykuł 26

Wyłączenie jurysdykcji wobec osób poniżej osiemnastego roku życia

Jurysdykcją Trybunału nie są objęte osoby, które nie ukończyły 18 roku życia w chwili popełnienia zarzucanej im zbrodni.

Artykuł 27

Irrelewantność pełnionej funkcji publicznej

1. Niniejszy statut ma równe zastosowanie do wszystkich osób, bez jakichkolwiek różnic wynikających z pełnienia funkcji publicznej. W szczególności pełnienie funkcji głowy państwa czy szefa rządu, członka rządu czy parlamentu, wybieralnego przedstawiciela lub funkcjonariusza państwowego w żadnym razie nie może zwolnić sprawcy od odpowiedzialności karnej przewidzianej niniejszym statutem, ani nie może samo w sobie stanowić podstawy do zmniejszenia wymiaru kary.

2. Immunitety i inne przywileje związane z pełnieniem funkcji publicznej danej osoby, przewidziane przez prawo krajowe lub międzynarodowe, nie stanowią przeszkody do wykonywania jurysdykcji Trybunału wobec takiej osoby.

Artykuł 28

Odpowiedzialność dowódców i innych przełożonych

W uzupełnieniu innych przesłanek odpowiedzialności karnej określonych niniejszym statutem za zbrodnię objętą jurysdykcją Trybunału:

- (a) dowódca wojskowy lub inna osoba działająca faktycznie jako dowódca wojskowy ponosi odpowiedzialność karną za zbrodnię objętą jurysdykcją Trybunału, popełnione przez siły zbrojne pozostające pod jego rzeczywistym dowództwem i kontrolą bądź rzeczywistą władzą i kontrolą, na skutek niewykonywania przez niego należytej kontroli nad siłami zbrojnymi, jeżeli:
 - (i) tenże dowódca wojskowy lub inna osoba albo wiedziała, albo, biorąc pod uwagę okoliczności w danym czasie, powinna była wiedzieć, że siły zbrojne popełniały czy zmierzały do popełnienia takich zbrodni; oraz
 - (ii) tenże dowódca wojskowy lub inna osoba nie podjęła wszystkich niezbędnych i rozsądnych środków będących w jej mocy w celu zapobieżenia lub powstrzymania od popełnienia takich zbrodni albo skierowania sprawy do właściwych organów postępowania karnego;

(b) w odniesieniu do stosunków zwierzchnictwa i podległości innych niż określone pod literą (a) przełożony ponosi odpowiedzialność karną za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału popełnione przez podwładnych znajdujących się pod jego faktyczną władzą i kontrolą, jeżeli doszło do nich na skutek niewykonywania przez niego należytej kontroli nad podwładnymi, jeżeli:

- (i) przełożony wiedział albo świadomie zlekceważył informację, która wyraźnie wskazywała na to, że podwładni popełniali lub zmierzali do popełnienia takich zbrodni;
- (ii) takie zbrodnie dotyczyły działalności objętej rzeczywistą odpowiedzialnością i kontrolą przełożonego; i
- (iii) przełożony nie podjął wszystkich niezbędnych i rozsądnych środków pozostających w jego mocy w celu zapobieżenia lub powstrzymania od popełnienia takich zbrodni albo skierowania sprawy do właściwych organów postępowania karnego.

Artykuł 29

Wyłączenie przedawnienia

Zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału nie podlegają przedawnieniu.

Artykuł 30

Umyślność

1. O ile niniejszy statut nie stanowi inaczej, osoba ponosi odpowiedzialność karną i podlega karze za zbrodnie objętą jurysdykcją Trybunału tylko wtedy, gdy świadomie i z zamiarem jej popełnienia realizuje zamiana zbrodni.

2. W rozumieniu niniejszego artykułu osoba działa z zamiarem, jeżeli:

- (a) w odniesieniu do czynu — osoba ta zmierza do jego popełnienia;
- (b) w odniesieniu do skutku czynu — osoba ta zamierza wywołać taki skutek lub jest świadoma, że taki skutek nastąpi w normalnym następstwie zdarzeń.

3. W rozumieniu niniejszego artykułu „świadomość” oznacza wiedzę, że istnieje określona okoliczność albo że skutek nastąpi w normalnym następstwie zdarzeń. Pojęcie „świadomie” należy rozumieć odpowiednio.

Artykuł 31

Podstawy wyłączenia odpowiedzialności karnej

1. W uzupełnieniu innych podstaw wyłączenia odpowiedzialności karnej przewidzianych w niniejszym statucie osoba nie ponosi odpowiedzialności karnej, jeżeli w chwili popełnienia czynu:

(a) osoba ta cierpiała na chorobę psychiczną lub upośledzenie umysłowe, które wyłączały jej zdolność rozpoznania bezprawności lub znaczenia jej zachowania bądź też zdolność pokierowania jej zachowaniem zgodnie z wymogami prawa;

(b) osoba ta była w stanie odurzenia, który wyłączał jej zdolność do rozpoznania bezprawności lub znaczenia jej zachowania bądź zdolność pokierowania jej zachowaniem zgodnie z wymogami prawa, chyba że osoba ta dobrowolnie wprawiła się w stan odurzenia w takich okolicznościach, że wiedziała o tym lub zlekceważyła ryzyko tego, że pod wpływem odurzenia prawdopodobnie popełni czyn stanowiący zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału;

(c) osoba ta działała w obronie własnej lub innej osoby lub, w przypadku zbrodni wojennych, w obronie własności niezbędnej dla jej przetrwania lub przetrwania innej osoby, lub własności, która jest niezbędna do wypełnienia misji wojskowej, przed bezpośrednim i bezprawnym użyciem siły, w sposób proporcjonalny do stopnia niebezpieczeństwa grożącego jej samej, innej osobie lub chronionej własności; fakt, że osoba uczestniczyła w operacji obronnej prowadzonej przez siły zbrojne, nie stanowi sam w sobie podstawy do wyłączenia odpowiedzialności karnej przewidzianej w niniejszym punkcie;

(d) czyn, który stanowi zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału, został popełniony w wyniku przymusu spowodowanego groźbą bezpośredniego pozbawienia życia lub bezpośredniego ciężkiego uszkodzenia ciała wobec tej lub innej osoby, a osoba ta podjęła niezbędne i rozsądne działanie w celu usunięcia tej groźby, przy czym nie zamierzała ona spowodować szkody większej niż ta, której chciała uniknąć; taka groźba może być albo:

- (i) wywołana przez inną osobę; albo
- (ii) wywołana przez inne okoliczności, nad którymi ta osoba nie miała kontroli.

2. Trybunał orzeka o istnieniu podstaw wyłączenia odpowiedzialności karnej przewidzianych niniejszym statutem w oparciu o konkretne okoliczności rozpatrywanej sprawy.

3. Na rozprawie Trybunał może uwzględnić inną podstawę wyłączenia odpowiedzialności karnej niż wymieniona w ustępie 1, jeżeli da się ją wyprowadzić z prawa mającego zastosowanie w danej sprawie zgodnie z artykułem 21. Postępowanie dotyczące uwzględnienia takiej podstawy jest uregulowane w Regulacjach Procesowych i Dowodowych.

Artykuł 32

Błąd co do faktu i błąd co do prawa

1. Błąd co do faktu stanowi podstawę wyłączenia odpowiedzialności karnej tylko wtedy, gdy wyłącza umyślność.

2. Błąd co do prawa odnośnie do tego, czy określony rodzaj czynu stanowi zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału, nie stanowi podstawy wyłączenia odpowiedzialności karnej. Błąd co do prawa może jednak stanowić podstawę wyłączenia odpowiedzialności karnej, jeżeli wyłącza umyślność albo w sytuacji przewidzianej w artykule 33.

Artykuł 33

Polecenia przełożonego i nakazy prawa

1. Popętnienie przez sprawcę zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału na skutek wykonania polecenia rządu albo przełożonego wojskowego lub cywilnego nie zwalnia go od odpowiedzialności karnej, chyba że:

- (a) na sprawcy ciążył prawny obowiązek wykonania polecenia rządu lub przełożonego;
- (b) sprawca nie wiedział, że polecenie było bezprawne;
- (c) polecenie nie było oczywiście bezprawne.

2. W rozumieniu przepisów niniejszego artykułu polecenia popętnienia zbrodni ludobójstwa oraz zbrodni przeciwko ludzkości są oczywiście bezprawne.

CZĘŚĆ IV. SKŁAD I ORGANIZACJA TRYBUNAŁU

Artykuł 34

Organy Trybunału

Trybunał składa się z następujących organów:

- (a) Prezydium;
- (b) Wydziału Odwoławczego, Wydziału Orzekającego i Wydziału Przygotowawczego;
- (c) Urzędu Prokuratora;
- (d) Sekretariatu.

Artykuł 35

Kadra sędziowska

1. Wszyscy sędziowie są wybierani jako członkowie Trybunału w pełnym wymiarze czasu i powinni pozostawać do dyspozycji Trybunału od rozpoczęcia swojej kadencji.

2. Sędziowie wchodzący w skład Prezydium wykonują swoją funkcję w pełnym wymiarze czasu od momentu wyboru.

3. Jeśli uzasadnia to obciążenie Trybunału pracą, i po uzgodnieniu z innymi jego członkami, Prezydium może co pewien czas decydować, w jakim stopniu pozostali sędziowie będą wykonywać swoje obowiązki w pełnym wymiarze czasu. Ustalenia te nie mogą naruszać postanowień artykułu 40.

4. Sposób wynagradzania sędziów niepełniących obowiązków w pełnym wymiarze czasu zostanie uregulowany zgodnie z artykułem 49.

Artykułu 36

Kwalifikacje, nominacja i wybór sędziów

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2, Trybunał składa się z 18 sędziów.

2. (a) Prezydium, działając w imieniu Trybunału, może zaproponować zwiększenie liczby sędziów wymienionej w ustępie 1, wskazując powody, dla których jest to konieczne i uzasadnione. Sekretariat niezwłocznie przekazuje taką propozycję wszystkim Państwom-Stronom.

(b) Taka propozycja jest następnie rozważana na posiedzeniu Zgromadzenia Państw-Stron zwołanym zgodnie z artykułem 112. Propozycja zostaje uznana za przyjętą, jeżeli zostanie zaakceptowana na posiedzeniu większością dwóch trzecich głosów członków Zgromadzenia Państw-Stron i wchodzi w życie w terminie określonym przez Zgromadzenie Państw-Stron.

(c) (i) Jeżeli propozycja zwiększenia liczby sędziów zostanie przyjęta zgodnie z punktem (b), wybór dodatkowych sędziów odbywa się na następnym posiedzeniu Zgromadzenia Państw-Stron zgodnie z postanowieniami ustępów 3 do 8 i artykułu 37 ustęp 2.

(ii) Jeżeli propozycja zwiększenia liczby sędziów zostanie przyjęta i wykonana zgodnie z punktem (b) i (c)(i), Prezydium może następnie w każdym czasie, jeżeli obciążenie pracą Trybunału to uzasadnia, zaproponować zmniejszenie liczby sędziów, przy czym liczba sędziów nie może zostać zmniejszona poniżej liczby wskazanej w ustępie 1. Propozycja jest rozpatrywana w trybie określonym w punkcie (a) i (b). W razie przyjęcia propozycji, liczba sędziów powinna być stopniowo zmniejszana w miarę upływu kadencji sędziów pełniących obowiązki, aż do momentu uzyskania wymaganej liczby sędziów.

3. (a) Sędziowie są wybierani spośród osób o wysokim poziomie moralnym, bezstronnych i uczciwych, posiadających kwalifikacje wymagane w ich Państwach ojczystych do sprawowania najwyższych stanowisk sądowych.

(b) Kandydat na sędziego Trybunału powinien:

- (i) posiadać uznane kompetencje w dziedzinie prawa karnego i procedury karnej oraz odpowiednie doświadczenie nabyte w wyniku pełnienia funkcji sędziowskiej, prokuratorskiej, adwokackiej lub innej podobnej w postępowaniu karnym; lub
- (ii) posiadać uznane kompetencje w odpowiednich dziedzinach prawa międzynarodowego, takich jak międzynarodowe pra-

wo humanitarne i prawa człowieka, oraz rozległą wiedzę prawniczą i związane z nią doświadczenie zawodowe przydatne w orzeczniczej pracy Trybunału.

(c) Kandydat na sędziego Trybunału musi odznaczać się doskonałą znajomością i umiejętnością posługiwania się przynajmniej jednym językiem roboczym Trybunału.

4. (a) Kandydatów na sędziego Trybunału może przedstawiać każde Państwo-Strona statutu i powinno to nastąpić albo:

- (i) zgodnie z procedurą nominowania kandydatów do sprawowania najwyższych stanowisk sądowych w danym Państwie; albo
- (ii) zgodnie z procedurą przewidzianą dla nominowania kandydatów do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości określonej w Statucie tego Trybunału.

Do aktów nominacji należy dołączyć oświadczenie wskazujące z niezbędną dokładnością, w jaki sposób kandydat spełnia wymogi określone w ustępie 3.

(b) Każde Państwo-Strona może przedstawić jednego kandydata, który niekoniecznie musi być jego obywatelem, ale musi być obywatelem Państwa-Strony.

(c) Zgromadzenie Państw-Stron może, jeśli uzna to za wskazane, zdecydować o utworzeniu Komitetu Doradczego do spraw Nominacji. W takim przypadku skład i zakres obowiązków Komitetu określa Zgromadzenie Państw-Stron.

5. Na potrzeby wyborów tworzy się dwie listy kandydatów:

listę A zawierającą nazwiska kandydatów posiadających kwalifikacje określone w ustępie 3 (b)(i); i

listę B zawierającą nazwiska kandydatów posiadających kwalifikacje określone w ustępie 3 (b)(ii).

Kandydat posiadający wystarczające kwalifikacje przewidziane dla obu list może wskazać listę, na której ma być umieszczone jego nazwisko. W czasie pierwszych wyborów do Trybunału przynajmniej dziewięciu sędziów powinno być wybranych z listy A i co najmniej pięciu sędziów z listy B. Następne wybory są organizowane w taki sposób, aby w Trybunale utrzymać właściwą proporcję sędziów o kwalifikacjach z obu list.

6. (a) Sędziowie są wybierani w głosowaniu tajnym na posiedzeniu Zgromadzenia Państw-Stron zwołanym w tym celu zgodnie z artykułem 112. Z zastrzeżeniem ustępu 7, osobami wybranymi na sędziów Trybunału będzie osiemnastu kandydatów, którzy otrzymają największą liczbę głosów przy udziale dwóch trzecich obecnych i głosujących Państw-Stron.

(b) Jeżeli w pierwszym głosowaniu nie zostanie wybrana wystarczająca liczba sędziów, następne głosowania odbywają się w trybie przewidzianym w punkcie (a) aż do obsadzenia pozostałych miejsc.

7. Wśród sędziów nie może być więcej niż jeden obywatel tego samego państwa. Dla celów członkostwa Trybunału osobę, która może być uważana za obywatela więcej niż jednego państwa, uznaje się za obywatela tego państwa, w którym zwykle korzysta ona z praw obywatelskich i politycznych.

8. (a) Państwa-Strony, dokonując wyboru sędziów, biorą pod uwagę potrzebę zapewnienia wśród członków Trybunału:

- (i) reprezentacji głównych systemów prawnych świata;
- (ii) sprawiedliwego podziału geograficznego; i
- (iii) sprawiedliwej reprezentacji sędziów płci żeńskiej i męskiej.

b) Państwa-Strony powinny również uwzględnić potrzebę wybrania sędziów posiadających wiedzę prawniczą w specjalistycznych dziedzinach, obejmującą między innymi wiedzę na temat przemocy wobec kobiet i dzieci.

9. (a) Z zastrzeżeniem punktu (b), sędziowie są wybierani na okres dziewięciu lat i, z zastrzeżeniem punktu (c) i artykułu 37 ustęp 2, nie mogą być wybrani po wtórnie.

b) W czasie pierwszych wyborów jedna trzecia spośród wybranych sędziów zostanie w drodze losowania wybrana na okres trzyletni; jedna trzecia spośród wybranych sędziów zostanie w drodze losowania wybrana na okres sześcioletni. Kadencja pozostałych wybranych sędziów trwa dziewięć lat.

(c) Sędzia wybrany na okres trzech lat zgodnie z punktem (b) może zostać wybrany ponownie na pełną kadencję.

10. Niezależnie od postanowień ustępu 9 sędzia wchodzący w skład Izby Orzekającej lub Izby Odwoławczej zgodnie z artykułem 39 kontynuuje wypełnianie obowiązków w celu zakończenia rozprawy lub postępowania odwoławczego, które rozpoczęło się przed tą Izbą.

Artykuł 37

Wakaty sędziowskie

1. W razie wakatu przeprowadza się wybory zgodnie z postanowieniami artykułu 36.

2. Sędzia wybrany w celu obsadzenia miejsca wakuującego sprawuje swój urząd przez okres pozostający do zakończenia kadencji poprzednika i, jeśli okres ten wynosi trzy lata lub mniej, może być ponownie wybrany na pełną kadencję na podstawie artykułu 36.

Artykuł 38**Prezydium**

1. Prezes, jak również Pierwszy i Drugi Wiceprezes, są wybierani przez sędziów bezwzględną większością głosów. Każdy z nich sprawuje swój urząd przez trzy lata lub do czasu zakończenia kadencji sędziowskiej, jeżeli upływa ona wcześniej. Prezes oraz Pierwszy i Drugi Wiceprezes mogą być wybrani ponownie tylko jeden raz.

2. Pierwszy Wiceprezes działa zamiast Prezesa, w razie gdy ten jest nieobecny lub został wyłączony. Drugi Wiceprezes działa zamiast Prezesa, w razie gdy zarówno Prezes, jak i Pierwszy Wiceprezes są nieobecni lub zostali wyłączeni.

3. Prezydium tworzy Prezes, wraz z Pierwszym i Drugim Wiceprezesem. Prezydium jest odpowiedzialne za:

- (a) prawidłowe administrowanie Trybunałem, z wyjątkiem Urzędu Prokuratora; oraz
- (b) inne zadania nałożone na nie w niniejszym statucie.

4. Przy wypełnianiu swoich obowiązków na podstawie ustępu 3 (a) Prezydium współdziała z Urzędem Prokuratora i koordynuje z nim wykonywanie wszystkich zadań objętych wspólną odpowiedzialnością.

Artykuł 39**Izby**

1. Niezwłocznie po wyborze sędziów Trybunał tworzy wydziały wymienione w artykule 34 punkt (b). Wydział Odwoławczy składa się z przewodniczącego i czterech innych sędziów; Wydział Orzekający — z nie mniej niż sześciu sędziów i Wydział Przygotowawczy — z nie mniej niż sześciu sędziów. Przydział sędziów do poszczególnych wydziałów powinien być oparty na charakterze funkcji każdego wydziału oraz kwalifikacjach i doświadczeniu sędziów wybranych do Trybunału w taki sposób, aby zapewnić każdemu wydziałowi odpowiednią wiedzę w dziedzinie prawa karnego, procedury karnej i prawa międzynarodowego. Wydział Orzekający i Wydział Przygotowawczy powinny składać się w przeważającej większości z sędziów posiadających doświadczenie w prowadzeniu rozpraw karnych.

2. (a) Funkcję orzeczniczą Trybunału w ramach wydziałów sprawują Izby.

(b) (i) W skład Izby Odwoławczej wchodzi wszyscy sędziowie Wydziału Odwoławczego.

(ii) Funkcje Izby Orzekającej sprawuje trzech sędziów Wydziału Orzekającego.

(iii) Funkcje Izby Przygotowawczej sprawuje albo trzech sędziów Wydziału Przygotowawczego, al-

bo jeden sędzia tego wydziału zgodnie z niniejszym statutem i Regulami Procesowymi i Dowodowymi.

(c) Postanowienia niniejszego ustępu nie stoją na przeszkodzie równoczesnemu utworzeniu więcej niż jednej Izby Orzekającej czy Izby Przygotowawczej, jeżeli wymaga tego efektywne zarządzanie pracą Trybunału.

3. (a) Sędziowie przydzieleni do Wydziału Orzekającego i Wydziału Przygotowawczego wykonują swoje funkcje w tych wydziałach przez okres trzech lat, a dłużej jedynie do czasu zakończenia prowadzenia sprawy, której rozpatrywanie rozpoczęło się w danym wydziale.

(b) Sędziowie przydzieleni do Wydziału Odwoławczego sprawują swój urząd w tym wydziale przez całą swoją kadencję.

4. Sędziowie przydzieleni do Wydziału Odwoławczego sprawują swój urząd wyłącznie w tym wydziale. Jednak żadne z postanowień niniejszego artykułu nie wyłącza możliwości czasowego skierowania sędziów w Wydziału Orzekającego do Wydziału Przygotowawczego lub odwrotnie, jeżeli Prezydium uzna, że wymaga tego efektywne zarządzanie pracą Trybunału. Jednakże w żadnym razie sędzia, który uczestniczył w postępowaniu przygotowawczym w danej sprawie, nie może zasiadać w Izbie Orzekającej rozpatrującej tę samą sprawę.

Artykuł 40**Niezawistość sędziów**

1. W sprawowaniu swoich funkcji sędziowie są niezawisli.

2. Sędziowie nie mogą wykonywać żadnej działalności, która by utrudniała pełnienie ich funkcji lub mogła podważać zaufanie do ich niezawisłości.

3. Sędziowie wykonujący swoje obowiązki w pełnym wymiarze czasu w siedzibie Trybunału nie mogą wykonywać żadnych innych zajęć o charakterze zawodowym.

4. Wszystkie kwestie dotyczące stosowania ustępów 2 i 3 są rozstrzygane bezwzględną większością głosów sędziów. Jeżeli sprawa dotyczy danego sędziego, nie bierze on udziału w podejmowaniu decyzji.

Artykuł 41**Wyłączenie sędziego**

1. Prezydium na wniosek sędziego może wyłączyć go od wykonywania funkcji na podstawie niniejszego statutu stosownie do postanowień zawartych w Regulach Procesowych i Dowodowych.

2. (a) Sędzia nie może brać udziału w sprawie, w której jego bezstronność mogłaby być podana w wątpliwość na jakiegokolwiek podstawie. Sędzia zo-

staje wyłączony z postępowania w sprawie zgodnie z postanowieniami niniejszego ustępu, *inter alia*, jeżeli brał on poprzednio udział w jakimkolwiek charakterze w rozpatrywaniu tej sprawy przez Trybunał lub na szczeblu krajowym brał udział w związanej z nią sprawie karnej przeciwko temu samemu podejrzanemu lub oskarżonemu. Sędzia zostaje również wyłączony na innych podstawach określonych w Regulach Procesowych i Dowodowych.

(b) Prokurator lub osoba, przeciwko której toczy się postępowanie, może żądać wyłączenia sędziego na podstawie niniejszego ustępu.

(c) Wszelkie kwestie związane z wyłączeniem sędziego są rozstrzygane przez sędziów bezwzględłą większością głosów. Sędzia, którego dotyczy wniosek o wyłączenie, ma prawo przedłożyć swoje uwagi w tej sprawie, lecz nie bierze udziału w podejmowaniu decyzji.

Artykuł 42

Urząd Prokuratora

1. Urząd Prokuratora działa niezależnie jako odrębny organ Trybunału. Należy do niego przyjmowanie zawiadomień i innych informacji o zbrodniach podlegających jurysdykcji Trybunału, badanie tych zawiadomień i informacji oraz prowadzenie postępowania przygotowawczego. Członek Urzędu nie może przyjmować wskazówek z jakiegokolwiek zewnętrznego źródła ani kierować się nimi.

2. Na czele Urzędu stoi Prokurator. Prokurator posiada pełnię władzy w zakresie kierowania i administrowania Urzędem, włącznie z jego personelem, zapleczem technicznym i innymi jego zasobami. Prokuratorowi pomaga jeden lub dwóch wiceprokuratorów, którzy mają prawo wykonywać każdą czynność zastrzeżoną do kompetencji Prokuratora zgodnie z niniejszym statutem. Prokurator i wiceprokuratorzy nie mogą być obywatelami tego samego państwa. Sprawują oni swój urząd w pełnym wymiarze czasu.

3. Prokurator i wiceprokuratorzy powinni być osobami o wysokim poziomie moralnym, posiadać wysokie kompetencje i rozległe doświadczenie praktyczne w ściganiu lub sądzeniu w sprawach karnych. Powinni oni również odznaczać się doskonałą znajomością i umiejętnością posługiwania się przynajmniej jednym językiem roboczym Trybunału.

4. Prokurator jest wybierany w głosowaniu tajnym bezwzględłą większością głosów członków Zgromadzenia Państw-Stron. Wiceprokuratorzy są wybierani w ten sam sposób z listy kandydatów przedstawionej przez Prokuratora. Prokurator wskazuje po trzech kandydatów na każde ze stanowisk wiceprokuratora. O ile w czasie wyborów kadencja nie zostanie ustalona na krótszy termin, Prokurator i wiceprokuratorzy sprawują swój urząd przez okres dziewięciu lat i nie mogą być wybrani powtórnie.

5. Prokurator i wiceprokuratorzy nie mogą podejmować żadnej działalności, która by utrudniała pełnienie przez nich funkcji prokuratorskiej lub mogła podważać zaufanie do ich niezależności. Nie mogą oni ponadto podejmować żadnego innego zajęcia o charakterze zawodowym.

6. Prezydium na wniosek Prokuratora lub wiceprokuratora może wyłączyć go od działania w danej sprawie.

7. Ani Prokurator ani wiceprokurator nie mogą brać udziału w sprawie, w której ich bezstronność mogłaby być podana w wątpliwość na jakiejkolwiek podstawie. Prokurator i wiceprokurator zostają wyłączeni z postępowania w sprawie zgodnie z postanowieniami niniejszego ustępu, *inter alia*, jeżeli brali oni poprzednio udział w jakimkolwiek charakterze w rozpatrywaniu tej sprawy przez Trybunał lub na szczeblu krajowym brali udział w związanej z nią sprawie karnej przeciwko temu samemu podejrzanemu lub oskarżonemu.

8. Wszelkie kwestie związane z wyłączeniem Prokuratora i wiceprokuratora są rozstrzygane przez Izbę Odwoławczą.

(a) Osoba, przeciwko której prowadzone jest postępowanie, może w każdym czasie żądać wyłączenia Prokuratora i wiceprokuratora na podstawie okoliczności wymienionych w niniejszym artykule.

(b) Prokurator i wiceprokurator, których sprawa dotyczy, mają prawo przedłożyć swoje uwagi w kwestii wyłączenia.

9. Prokurator powołuje doradców posiadających wiedzę prawniczą w specjalistycznych dziedzinach, obejmującą między innymi wiedzę na temat przemocy seksualnej i związanej z płcią (*gender*) oraz przemocy wobec dzieci.

Artykuł 43

Sekretariat

1. Sekretariat ponosi odpowiedzialność za pozarzecznicze aspekty administracji i obsługi Trybunału, z zastrzeżeniem uprawnień Prokuratora przewidzianych w artykule 42.

2. Na czele Sekretariatu stoi Sekretarz, który jest głównym urzędnikiem administracyjnym Trybunału. W wykonywaniu swoich funkcji Sekretarz podlega bezpośrednio Prezesowi Trybunału.

3. Sekretarz i zastępca Sekretarza powinni być osobami o wysokich kwalifikacjach moralnych, posiadać wysokie kompetencje oraz odznaczać się doskonałą znajomością i umiejętnością posługiwania się przynajmniej jednym językiem roboczym Trybunału.

4. Sekretarz jest wybierany przez sędziów bezwzględłą większością głosów w głosowaniu tajnym, z uwzględnieniem rekomendacji Zgromadzenia Państw-Stron. W razie potrzeby sędziowie wybierają w ten sam sposób zastępcę Sekretarza, uwzględniając rekomendację Sekretarza.

5. Sekretarz sprawuje swój urząd przez okres pięciu lat w pełnym wymiarze czasu i może zostać wybrany ponownie. Zastępca Sekretarza sprawuje swój urząd przez okres pięciu lat lub okres krótszy, zgodnie z decyzją podjętą bezwzględną większością głosów sędziów, i może zostać wybrany z zastrzeżeniem, że będzie wzywany do sprawowania swojego urzędu w miarę potrzeb.

6. Sekretarz tworzy Biuro do spraw Pokrzywdzonych i Świadków w ramach Sekretariatu. W porozumieniu z Urzędem Prokuratora Biuro ma zapewnić środki ochronne, środki bezpieczeństwa, doradztwo i inną pomoc świadkom, pokrzywdzonym występującym przed Trybunałem i innym osobom, którym grozi niebezpieczeństwo w związku z zeznaniami złożonymi przez świadków. Biuro powinno zatrudniać osoby posiadające wiedzę na temat urazów, obejmującą urazy związane z przemocą seksualną.

Artykuł 44

Personel

1. Prokurator i Sekretarz zatrudniają personel posiadający kwalifikacje niezbędne do pracy w ich urządach. W przypadku Prokuratora obejmuje to powoływanie osób do prowadzenia postępowania przygotowawczego.

2. Zatrudniając personel, Prokurator i Sekretarz powinni zapewnić najwyższe standardy efektywności, kompetencji i uczciwości i powinni stosować, *mutatis mutandis*, kryteria zawarte w artykule 36 ustęp 8.

3. W porozumieniu z Prezydium i Prokuratorem Sekretarz przedkłada Regulamin Personelu, który reguluje kadencje i warunki powoływania, wynagradzania i zwalniania personelu. Regulamin Personelu jest zatwierdzany przez Zgromadzenie Państw-Stron.

4. W wyjątkowych okolicznościach Trybunał może zatrudnić bezpłatny, fachowy personel zaproponowany przez Państwa-Strony, organizacje międzyrządowe lub pozarządowe do pomocy w pracy któregośkolwiek z organów Trybunału. Prokurator może przyjąć każdą taką propozycję w imieniu Urzędu Prokuratora. Taki bezpłatny personel jest zatrudniany na zasadach określonych przez Zgromadzenie Państw-Stron.

Artykuł 45

Uroczyste zobowiązanie

Przed rozpoczęciem wykonywania obowiązków na podstawie niniejszego statutu sędziowie, Prokurator, wiceprokuratorzy, Sekretarz i zastępca Sekretarza składają publicznie uroczyste zobowiązanie do bezstronności i sumiennego wykonywania swoich funkcji.

Artykuł 46

Usunięcie ze stanowiska

1. Sędzia, Prokurator, wiceprokuratorzy, Sekretarz i zastępca Sekretarza zostają usunięci ze stanowiska,

o ile taka decyzja zostanie podjęta zgodnie z ustępem 2, jeżeli osoba ta:

(a) dopuściła się poważnego uchybienia lub poważnego naruszenia swoich obowiązków określonych w niniejszym statucie, stosownie do Reguł Procesowych i Dowodowych; lub

(b) jest niezdolna do wykonywania funkcji wymaganych przez niniejszy statut.

2. Decyzję o usunięciu ze stanowiska sędziego, Prokuratora lub wiceprokuratora na podstawie ustępu 1 podejmuje Zgromadzenie Państw-Stron w głosowaniu tajnym:

(a) w przypadku sędziego — większością dwóch trzecich głosów Państw-Stron na podstawie wniosku przyjętego większością dwóch trzecich głosów pozostałych sędziów;

(b) w przypadku Prokuratora — bezwzględną większością głosów Państw-Stron;

(c) w przypadku wiceprokuratora — bezwzględną większością głosów Państw-Stron na podstawie wniosku Prokuratora.

3. Decyzję o usunięciu ze stanowiska Sekretarza i zastępcy Sekretarza podejmują sędziowie bezwzględną większością głosów.

4. Sędzia, Prokurator, wiceprokuratorzy, Sekretarz i zastępca Sekretarza, których zdolność do wykonywania funkcji zgodnie z wymogami statutu została zakwestionowana na podstawie niniejszego artykułu, mają prawo do przedstawienia dowodów i składania oświadczeń zgodnie z postanowieniami Reguł Procesowych i Dowodowych. Osoby te nie mogą jednak w inny sposób uczestniczyć w rozpatrywaniu ich sprawy.

Artykuł 47

Środki dyscyplinarne

Wobec sędziego, Prokuratora, wiceprokuratora, Sekretarza i zastępcy Sekretarza, którzy dopuścili się uchybienia o mniej poważnym charakterze niż określone w artykule 46 ustęp 1, stosuje się środki dyscyplinarne zgodne z postanowieniami Reguł Procesowych i Dowodowych.

Artykuł 48

Przywileje i immunitety

1. Na terytorium każdego z Państw-Stron Trybunał korzysta z przywilejów i immunitetów niezbędnych do wykonywania jego zadań.

2. Sędziowie, Prokurator, wiceprokuratorzy i Sekretarz w zakresie czynności pełnionych podczas i w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych na rzecz Trybunału korzystają z takich samych przywilejów i immunitetów, jakie przysługują szefom przedstawicielstw dyplomatycznych, a po upływie ich ka-

dencji nie można prowadzić przeciwko nim żadnego postępowania z powodu ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych oraz czynności podejmowanych w ramach ich urzędowych funkcji.

3. Zastępca Sekretarza, personel Urzędu Prokuratorского i personel Sekretariatu korzystają z przywilejów, immunitetów i udogodnień niezbędnych do wykonywania ich funkcji zgodnie z umową o przywilejach i immunitetach Trybunału.

4. obrońcom, biegłym, świadkom i wszystkim innym osobom zobowiązanym do stawiania się w siedzibie Trybunału zapewnia się takie traktowanie, jakie jest niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania Trybunału zgodnie z umową o przywilejach i immunitetach Trybunału.

5. Przywileje i immunitety:

- (a) sędziego i Prokuratora mogą zostać uchylone bezwzględna większością głosów sędziów;
- (b) Sekretarza mogą zostać uchylone przez Prezydium;
- (c) wiceprokuratorów i personelu Urzędu Prokuratorского mogą zostać uchylone przez Prokuratora;
- (d) zastępcy Sekretarza i personelu Sekretariatu mogą zostać uchylone przez Sekretarza.

Artykuł 49

Wynagrodzenie, dodatki i diety

Sędziowie, Prokurator, wiceprokuratorzy, Sekretarz i zastępca Sekretarza otrzymują wynagrodzenie, dodatki i diety w wysokości ustalonej przez Zgromadzenie Państw-Stron. Wynagrodzenie i dodatki nie ulegają zmniejszeniu w czasie trwania kadencji.

Artykuł 50

Języki urzędowe i robocze

1. Językami urzędowymi Trybunału są: arabski, chiński, angielski, francuski, rosyjski i hiszpański. Wyroki Trybunału, jak również inne decyzje rozstrzygające zasadnicze kwestie przed Trybunałem, są publikowane w językach urzędowych. Prezydium, zgodnie z kryteriami ustalonymi przez Reguły Procesowe i Dowodowe, określa, które decyzje są uważane za rozstrzygające zasadnicze kwestie przed Trybunałem na potrzeby niniejszego ustępu.

2. Językami roboczymi Trybunału są: język angielski i francuski. Reguły Procesowe i Dowodowe określają przypadki, w których inne języki urzędowe mogą być używane jako języki robocze Trybunału.

3. Na wniosek strony postępowania lub państwa dopuszczonego do interwencji w postępowaniu Trybunał zezwala na używanie przez tę stronę lub państwo

języka innego niż angielski czy francuski, o ile Trybunał uzna udzielenie zezwolenia za odpowiednio uzasadnione.

Artykuł 51

Reguły Procesowe i Dowodowe

1. Reguły Procesowe i Dowodowe wchodzi w życie po przyjęciu przez Zgromadzenie Państw-Stron większością dwóch trzecich głosów jego członków.

2. Poprawki do Reguł mogą zgłaszać:

- (a) każde Państwo-Strona;
- (b) sędziowie, o ile za poprawką opowiedziała się bezwzględna większość spośród nich; lub
- (c) Prokurator.

Poprawki te wchodzi w życie po przyjęciu przez Zgromadzenie Państw-Stron większością dwóch trzecich głosów jego członków.

3. Po przyjęciu Reguł Procesowych i Dowodowych, jeżeli Reguły nie regulują danej kwestii, w nagłych wypadkach sędziowie mogą większością dwóch trzecich głosów opracować reguły tymczasowe, które stosuje się do czasu ich przyjęcia, uzupełnienia lub odrzucenia na następnej zwyczajnej lub nadzwyczajnej sesji Zgromadzenia Państw-Stron.

4. Reguły Procesowe i Dowodowe, poprawki do nich i wszelkie reguły tymczasowe powinny być zgodne z niniejszym statutem. Poprawki do Reguł Procesowych i Dowodowych, jak również reguły tymczasowe, nie mogą być stosowane z mocą wsteczną na niekorzyść osób, przeciwko którym toczy się postępowanie lub które zostały skazane.

5. W razie niezgodności pomiędzy niniejszym Statutem a Regułami Procesowymi i Dowodowymi, pierwszeństwo ma statut.

Artykuł 52

Regulamin Trybunału

1. Sędziowie przyjmują bezwzględna większością głosów, zgodnie z niniejszym statutem i Regułami Procesowymi i Dowodowymi, Regulamin Trybunału niezbędny dla jego funkcjonowania.

2. W przygotowaniu Regulaminu i poprawek do niego głos doradczy mają Prokurator i Sekretarz.

3. Regulamin i poprawki do niego obowiązują od momentu przyjęcia, chyba że sędziowie postanowią inaczej. Bezpośrednio po przyjęciu Regulaminu jest on przedkładany Państwom-Stronom w celu przedstawienia uwag. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy nie zostanie złożony sprzeciw przez większość Państw-Stron, Regulamin zostaje utrzymany w mocy.

CZĘŚĆ V. POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

Artykuł 53

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

1. Po dokonaniu oceny uzyskanych informacji Prokurator wszczyna postępowanie przygotowawcze, chyba że uzna, iż nie istnieje uzasadniona podstawa do prowadzenia postępowania na podstawie niniejszego statutu. Podejmując decyzję o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania, Prokurator bierze pod uwagę, czy:

- (a) informacje dostępne Prokuratorowi stanowią rozsądną podstawę do przyjęcia, że została popełniona lub jest popełniana zbrodnia podlegająca jurysdykcji Trybunału;
- (b) sprawa jest lub byłaby uznana za dopuszczalną na podstawie artykułu 17; i
- (c) pomimo uwzględnienia wagi zbrodni i interesów pokrzywdzonych istnieją istotne powody do uznania, że postępowanie przygotowawcze nie służyłoby interesowi wymiaru sprawiedliwości.

Jeżeli Prokurator uzna, że nie istnieje uzasadniona podstawa do wszczęcia postępowania, a jego decyzja oparta jest wyłącznie na okolicznościach wskazanych w punkcie (c), Prokurator zawiadamia Izbę Przygotowawczą.

2. Jeżeli w wyniku przeprowadzenia postępowania przygotowawczego Prokurator uzna, że nie istnieje wystarczająca podstawa do wniesienia oskarżenia, ponieważ:

- (a) brak jest dostatecznej podstawy prawnej lub faktycznej do wydania nakazów lub wezwań na podstawie artykułu 58;
- (b) sprawa jest niedopuszczalna na podstawie artykułu 17; lub
- (c) oskarżenie nie leży w interesie wymiaru sprawiedliwości, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności, włącznie z wagą zbrodni, interesami pokrzywdzonych, wiekiem i stanem zdrowia podejrzanego oraz jego rolą w popełnieniu danej zbrodni.

Prokurator zawiadamia Izbę Przygotowawczą i państwo, które przedstawiło sytuację na podstawie artykułu 14, oraz Radę Bezpieczeństwa w przypadku przewidzianym w artykule 13 punkt (b) o swojej decyzji i powodach jej podjęcia.

3. (a) Na wniosek państwa, które przedstawiło sytuację na podstawie artykułu 14, lub Rady Bezpieczeństwa w przypadku przewidzianym w artykule 13 punkt (b) Izba Przygotowawcza może zbadać zasadność decyzji Prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania lub wniesienia oskarżenia, podjętych na podstawie ustępu 1 lub 2, i może nakazać Prokuratorowi ponowne rozważenie jego decyzji.

(b) Ponadto Izba Przygotowawcza może z własnej inicjatywy zbadać zasadność decyzji Prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania lub wniesienia oskarżenia, jeżeli decyzja ta została podjęta wyłącznie na podstawie ustępu 1 (c) lub 2 (c). W takim przypadku decyzja Prokuratora staje się ostateczna dopiero po jej zatwierdzeniu przez Izbę Przygotowawczą.

4. Prokurator może w każdym czasie zmienić swoją decyzję w kwestii wszczęcia postępowania przygotowawczego lub wniesienia oskarżenia w oparciu o nowe fakty lub informacje.

Artykuł 54

Obowiązki i uprawnienia Prokuratora w postępowaniu przygotowawczym

1. Prokurator jest zobowiązany:

- (a) celem ustalenia prawdy materialnej rozszerzyć zakres postępowania przygotowawczego w celu objęcia nim wszystkich faktów i dowodów niezbędnych dla wyjaśnienia kwestii odpowiedzialności karnej na podstawie niniejszego statutu i w ramach tego uwzględniać okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego;
- (b) podejmować odpowiednie środki w celu zapewnienia skuteczności postępowania przygotowawczego w sprawach o zbrodni podlegające jurysdykcji Trybunału i, wykonując swoje obowiązki w tym zakresie, szanować interesy i uwzględniać okoliczności osobiste pokrzywdzonych i świadków, włącznie z wiekiem, płcią (*gender*) w rozumieniu artykułu 7 ustęp 3, i stanem zdrowia, oraz brać pod uwagę charakter zbrodni, w szczególności gdy dotyczy ona przemocy seksualnej, związanej z płcią (*gender*) lub wobec dzieci; i
- (c) w pełni przestrzegać praw przyznanych osobom na mocy niniejszego statutu.

2. Prokurator może prowadzić postępowanie przygotowawcze na terytorium państwa:

- (a) w trybie przewidzianym postanowieniami części IX; lub
- (b) za zezwoleniem Izby Przygotowawczej wydanym na podstawie artykułu 57 ustęp 3 (d).

3. Prokurator ma prawo:

- (a) gromadzić dowody i dokonywać ich oceny;
- (b) żądać stawiennictwa osób, przeciwko którym prowadzone jest postępowanie przygotowawcze, pokrzywdzonych i świadków oraz przesłuchiwać ich;
- (c) nawiązać współpracę z każdym państwem oraz organizacją lub podmiotem międzyrządowym stosownie do ich kompetencji lub mandatu;

- (d) zawierać takie porozumienia i umowy, niepozostające w sprzeczności z niniejszym statutem, które są niezbędne do ułatwienia współpracy ze strony państwa, organizacji międzyrządowej lub osoby;
- (e) wyrazić zgodę na nieujawnianie na żadnym etapie postępowania dokumentów lub informacji, które Prokurator otrzymuje z zastrzeżeniem ich poufności i wyłącznie dla uzyskania nowych dowodów, chyba że podmiot dostarczający informacji zgadza się na ich ujawnienie; i
- (f) podejmować niezbędne środki lub żądać podjęcia niezbędnych środków w celu zapewnienia poufności informacji, ochrony osób lub zabezpieczenia dowodów.

Artykuł 55

Uprawnienia osób w postępowaniu przygotowawczym

1. W związku z postępowaniem przygotowawczym prowadzonym na podstawie niniejszego statutu:

- (a) nikt nie może być zmuszony do oskarżania samego siebie ani do przyznania się do winy;
- (b) nikt nie może być poddany żadnej formie przymusu, nacisku czy groźby, torturom oraz innemu niegodnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu;
- (c) każdy, kto jest przesłuchiwany w języku innym niż język, którym włada i który w pełni rozumie, ma prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy kompetentnego tłumacza oraz do uzyskania tłumaczeń niezbędnych dla zapewnienia rzetelności; oraz
- (d) nikt nie może być bezprawnie zatrzymany lub aresztowany, ani nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem przypadków i w trybie przewidzianym w niniejszym statucie.

2. Jeżeli istnieją podstawy do podejrzeń, że osoba popełniła zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału i ma zostać przesłuchana przez Prokuratora albo przez organy krajowe zgodnie z wnioskiem przedłożonym na podstawie części IX, osobie tej przysługują następujące uprawnienia, o których należy ją pouczyć przed rozpoczęciem przesłuchania:

- (a) prawo do bycia poinformowanym przed przesłuchaniem o tym, że istnieją podstawy do podejrzeń, że osoba ta popełniła zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału;
- (b) prawo do milczenia, przy czym milczenie to nie może być brane pod uwagę przy orzekaniu o winie lub niewinności tej osoby;
- (c) prawo do korzystania z pomocy ustanowionego przez siebie obrońcy lub, jeżeli osoba ta nie posiada obrońcy ustanowionego przez siebie, prawo do obrońcy wyznaczonego z urzędu, w razie gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, oraz

do bezpłatnego obrońcy, jeżeli osoba ta nie posiada wystarczających środków na pokrycie kosztów obrońcy; oraz

- (d) prawo do bycia przesłuchiwanym w obecności obrońcy, chyba że osoba ta dobrowolnie zrzekła się prawa do korzystania z pomocy obrońcy.

Artykuł 56

Rola Izby Przygotowawczej w odniesieniu do czynności niepowtarzalnych

1. (a) Jeżeli prokurator stwierdzi, że w postępowaniu przygotowawczym pojawiła się niepowtarzalna możliwość uzyskania wyjaśnień lub zeznań świadka lub oceny, zebrania czy sprawdzenia dowodów, które mogą nie być dostępne na rozprawie, zawiadamia o tym Izbę Przygotowawczą.

(b) W takim przypadku Izba Przygotowawcza może, na wniosek Prokuratora, podjąć wszelkie środki konieczne dla zapewnienia skuteczności i rzetelności postępowania, a w szczególności zagwarantowania praw obrony.

(c) O ile Izba Przygotowawcza nie zarządzi inaczej, Prokurator przekazuje odpowiednie informacje osobie, która została aresztowana lub stawiała się na wezwanie w związku z postępowaniem przygotowawczym określonym w punkcie (a), w celu przesłuchania jej w tej kwestii.

2. Środki, o których mowa w ustępie 1 (b), mogą obejmować:

- (a) wydawanie poleceń lub zarządzeń dotyczących postępowania;
- (b) zarządzenie dotyczące utrwalania przebiegu postępowania;
- (c) wyznaczenie biegłych do pomocy;
- (d) upoważnienie obrońcy osoby, która została aresztowana lub stawiała się przed Trybunałem na wezwanie, do uczestniczenia w czynnościach lub — jeżeli aresztowanie jeszcze nie nastąpiło lub osoba nie stawiała się lub obrońca nie został jeszcze wyznaczony — wyznaczenie innego obrońcy do stawiania się i reprezentowania interesów obrony;
- (e) wyznaczenie jednego z członków Izby Przygotowawczej lub, jeżeli jest to konieczne, innego sędziego Wydziału Przygotowawczego lub Wydziału Orzekającego do obserwowania oraz wydawania poleceń i zarządzeń dotyczących gromadzenia i zabezpieczenia dowodów i przesłuchiwania osób;
- (f) podejmowanie innych czynności koniecznych dla gromadzenia lub zabezpieczenia dowodów.

3. (a) Jeżeli Prokurator nie złożył wniosku o zastosowanie środków na podstawie niniejszego artykułu, a Izba Przygotowawcza uzna, że podjęcie takich środków jest wymagane dla zabezpieczenia dowodów, któ-

re Izba uważa za istotne dla obrony na rozprawie, konsultuje się z Prokuratorem w celu ustalenia, czy istnieją podstawy do zaniechania przez Prokuratora złożenia wniosku o podjęcie takich środków. Jeżeli w wyniku konsultacji Izba Przygotowawcza uzna, że Prokurator bezpodstawnie zaniechał złożenia wniosku o zastosowanie takich środków, Izba Przygotowawcza może podjąć takie środki z własnej inicjatywy.

(b) Od decyzji Izby Przygotowawczej o podjęciu działania z własnej inicjatywy na podstawie niniejszego ustępu Prokuratorowi przysługuje odwołanie. Odwołanie rozpoznaje się w trybie przyspieszonym.

4. Dopuszczalność na rozprawie dowodów zabezpieczonych lub zgromadzonych w postępowaniu zgodnie z niniejszym artykułem lub protokołów z ich przeprowadzenia określa artykuł 69. Wartość takich dowodów ocenia Izba Orzekająca.

Artykuł 57

Funkcje i uprawnienia Izby Przygotowawczej

1. O ile niniejszy statut nie stanowi inaczej, Izba Przygotowawcza wykonuje swoje funkcje zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.

2. (a) Zarządzenia i decyzje Izby Przygotowawczej wydane na podstawie artykułu 15, 18, 19, 54 ustęp 2, artykułu 61 ustęp 7 i artykułu 72 zapadają większością głosów sędziów Izby.

(b) We wszystkich pozostałych przypadkach funkcje określone niniejszym statutem są wykonywane przez jednego sędziego Izby Przygotowawczej, chyba że Reguły Procesowe i Dowodowe przewidują inny skład orzekający lub większość sędziów Izby Przygotowawczej tak postanowi.

3. W uzupełnieniu swoich funkcji określonych niniejszym statutem Izba Przygotowawcza może:

- (a) wydawać na wniosek Prokuratora zarządzenia i nakazy niezbędne do prowadzenia postępowania przygotowawczego;
- (b) na wniosek osoby aresztowanej lub osoby, która stawiła się na wezwanie na podstawie artykułu 58, wydawać odpowiednie zarządzenia, włącznie z zarządzeniami dotyczącymi środków przewidzianych w artykule 56, oraz domagać się takiej współpracy przewidzianej postanowieniami części IX, jaka jest konieczna dla udzielenia tej osobie pomocy w przygotowaniu obrony;
- (c) w razie konieczności zapewnić ochronę i prywatność pokrzywdzonym i świadkom oraz zapewnić zabezpieczenie dowodów, ochronę osób aresztowanych lub tych, które stawiły się na wezwanie, i ochronę informacji dotyczących bezpieczeństwa narodowego;

(d) upoważnić Prokuratora do podjęcia określonych czynności śledczych na terytorium Państwa-Strony bez uprzedniego zapewnienia współpracy tego państwa na podstawie części IX, jeżeli Izba Przygotowawcza, w miarę możliwości, mając na względzie opinię zainteresowanego państwa, uznała w danym przypadku, że państwo to jest bezsprzecznie niezdolne do wykonania wniosku o współpracę z powodu nieistnienia w tym państwie żadnej władzy lub jakiegokolwiek organu wymiaru sprawiedliwości właściwego do wykonania wniosku o współpracę na podstawie części IX;

(e) w razie wydania nakazu aresztowania lub wezwania na podstawie artykułu 58, mając na względzie wartość dowodów i uprawnienia zainteresowanych stron oraz działając zgodnie z niniejszym statutem i Regułami Procesowymi i Dowodowymi, domagać się współpracy ze strony Państwa na podstawie artykułu 93 ustęp 1 (k) w podejmowaniu środków w celu zabezpieczenia przypadku, w szczególności na rzecz pokrzywdzonych.

Artykuł 58

Wydawanie przez Izbę Przygotowawczą nakazu aresztowania i wezwań

1. Po wszczęciu postępowania przygotowawczego Izba Przygotowawcza wydaje na wniosek Prokuratora nakaz aresztowania osoby, jeżeli po zbadaniu wniosku i dowodów oraz innych informacji przedłożonych przez Prokuratora stwierdzi, że:

- a) istnieją rozsądne podstawy do przyjęcia, że osoba ta popełniła zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału; i
- (b) aresztowanie tej osoby jest konieczne w celu:
 - (i) zapewnienia jej osobistego stawiennictwa na rozprawie;
 - (ii) zapewnienia, że osoba ta nie będzie utrudniała ani zagrażała postępowaniu przygotowawczemu lub rozprawie, lub
 - (iii) uniemożliwienia tej osobie kontynuowania tej samej lub powiązanej z nią zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału, mającej źródło w tych samych okolicznościach.

2. Wniosek Prokuratora powinien zawierać:

- (a) nazwisko osoby i wszelkie inne stosowne informacje identyfikujące tę osobę;
- (b) wskazanie zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału, o popełnienie których osoba ta jest podejrzana;
- (c) zwięzłe przedstawienie faktów składających się na opis zarzucanych zbrodni;
- (d) streszczenie dowodów i wszelkich innych informacji, które uzasadniają podejrzenie popełnienia przez tę osobę zarzucanych jej zbrodni; i

(e) wskazanie powodów, dla których Prokurator uważa, że aresztowanie osoby jest konieczne.

3. Nakaz aresztowania powinien zawierać:

(a) nazwisko osoby i wszelkie inne stosowne informacje pozwalające zidentyfikować tę osobę;

(b) wskazanie zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału, z związku z którymi domaga się aresztowania osoby; i

(c) zwięzłe przedstawienie faktów składających się na opis zarzucanych zbrodni.

4. Nakaz aresztowania pozostaje w mocy aż do wydania przez Trybunał odmiennej decyzji.

5. Na podstawie nakazu aresztowania Trybunał może żądać tymczasowego aresztowania lub aresztowania i dostarczenia osoby na podstawie części IX.

6. Prokurator może złożyć do Izby Przygotowawczej wniosek o uzupełnienie nakazu aresztowania poprzez zmianę lub dodanie zbrodni do wymienionych w nakazie. Izba Przygotowawcza uzupełnia nakaz stosownie do wniosku, jeżeli stwierdzi, że istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez tę osobę zbrodni w zmienionej postaci lub dodatkowych zbrodni.

7. Zamiast wniosku o wydanie nakazu aresztowania Prokurator może złożyć do Izby Przygotowawczej wniosek o wezwanie osoby do stawienia się. Jeżeli Izba Przygotowawcza uzna, że istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez osobę zarzucanej jej zbrodni i że wezwanie do stawienia się jest wystarczające dla zapewnienia stawiennictwa osoby, wzywa tę osobę do stawienia się pod rygorem ograniczenia wolności (innego niż aresztowanie), jeżeli jest on przewidziany w prawie krajowym lub bez takiego rygoru. Wezwanie zawiera:

(a) nazwisko osoby i wszelkie inne stosowne informacje pozwalające zidentyfikować tę osobę;

(b) wskazanie daty wymaganego stawienia się;

(c) wskazanie zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału, o popełnienie których osoba ta jest podejrzana;

(d) zwięzłe przedstawienie faktów składających się na opis zarzucanej zbrodni.

Wezwanie doręcza się osobie podejrzanej.

Artykuł 59

Postępowanie w sprawie aresztowania w Państwie areztującym

1. Państwo-Strona, które otrzymało wniosek o tymczasowe aresztowanie lub o aresztowanie i dostarczenie osoby, natychmiast podejmuje kroki w celu aresztowania osoby podejrzanej zgodnie z prawem krajowym i postanowieniami części IX.

2. Osoba aresztowana powinna zostać niezwłocznie postawiona przed właściwym organem sądowym w Państwie areztującym, który zgodnie z prawem tego państwa powinien ustalić, czy:

(a) nakaz dotyczy tej osoby;

(b) osoba ta została aresztowana zgodnie z odpowiednią procedurą; i

(c) prawa tej osoby były przestrzegane.

3. Osoba aresztowana ma prawo w oczekiwaniu na dostarczenie złożyć wnioski do właściwego organu Państwa areztującego o tymczasowe zwolnienie.

4. Podejmując decyzję w kwestii wniosku, właściwy organ Państwa areztującego bierze pod uwagę, czy mając na względzie wagę zarzucanych zbrodni, istnieją nagłe i wyjątkowe okoliczności usprawiedliwiające tymczasowe zwolnienie oraz czy istnieją niezbędne zabezpieczenia gwarantujące wypełnienie przez Państwo areztujące obowiązku dostarczenia osoby Trybunałowi. Właściwy organ Państwa areztującego nie jest uprawniony do badania, czy nakaz aresztowania został prawidłowo wydany zgodnie z artykułem 58 ustęp 1 (a) i (b).

5. Izbę Przygotowawczą należy zawiadomić o złożeniu każdego wniosku o tymczasowe zwolnienie; przedstawia ona swoje stanowisko w tej sprawie właściwemu organowi Państwa areztującego. Właściwy organ Państwa areztującego przed podjęciem decyzji bierze w pełni pod uwagę stanowisko Izby, włącznie ze wskazaniami odnośnie do środków, jakie należy podjąć, aby zapobiec ucieczce osoby.

6. Jeżeli osoba została tymczasowo zwolniona, Izba Przygotowawcza może żądać przedkładania okresowych raportów na temat tymczasowego zwolnienia.

7. Osoba, co do której Państwo areztujące podjęło decyzję o dostarczeniu, powinna zostać przekazana Trybunałowi w możliwie najkrótszym terminie.

Artykuł 60

Wstępne postępowanie przed Trybunałem

1. Po dostarczeniu osoby do Trybunału, albo jeżeli osoba stawiała się przed Trybunałem dobrowolnie lub wskutek wezwania, Izba Przygotowawcza sprawdza, czy osoba ta została poinformowana o stawianych jej zarzutach popełnienia zbrodni, o jej prawach zagwarantowanych w niniejszym statucie, włącznie z prawem do ubiegania się o tymczasowe zwolnienie przed rozprawą.

2. Osoba, wobec której wydano nakaz aresztowania, może złożyć wniosek o tymczasowe zwolnienie przed rozprawą. Jeżeli Izba Przygotowawcza uzna, że warunki określone w artykule 58 ustęp 1 są spełnione, aresztowanie stosuje się w dalszym ciągu. Jeżeli warunki te nie są spełnione, Izba Przygotowawcza zwalnia osobę warunkowo lub bezwarunkowo.

3. Izba Przygotowawcza okresowo bada zasadność swojej decyzji o zwolnieniu lub aresztowaniu, jak również może badać zasadność tej decyzji w każdym czasie na wniosek Prokuratora lub osoby, której decyzja dotyczy. W wyniku dokonanego badania, jeżeli wymagają tego zmienione okoliczności, Izba Przygotowawcza może zmienić swoją decyzję w kwestii aresztowania, zwolnienia lub warunków zwolnienia.

4. Izba Przygotowawcza zapewnia, aby czas trwania aresztowania osoby przed rozprawą nie przekroczył rozsądnego terminu wskutek nieusprawiedliwionego opóźnienia Prokuratora. Jeżeli takie opóźnienie ma miejsce, Trybunał powinien rozważyć zwolnienie aresztowanej osoby warunkowo lub bezwarunkowo.

5. W razie konieczności Izba Przygotowawcza może wydać nakaz aresztowania w celu zapewnienia stawiennictwa osoby zwolnionej.

Artykuł 61

Zatwierdzenie zarzutów oskarżenia przed rozprawą

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2, w rozsądnym terminie po dostarczeniu osoby lub dobrowolnym stawieniu się jej przed Trybunałem, Izba Przygotowawcza odbywa posiedzenie w celu zatwierdzenia zarzutów oskarżenia, na podstawie których Prokurator domaga się przeprowadzenia rozprawy. Posiedzenie odbywa się w obecności Prokuratora i podejrzanego, jak również jego obrońcy.

2. Na wniosek Prokuratora lub z własnej inicjatywy Izba Przygotowawcza może odbyć posiedzenie w celu zatwierdzenia zarzutów oskarżenia, na podstawie których Prokurator domaga się przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność podejrzanego, jeżeli podejrzanym:

- (a) zrzekł się prawa do uczestnictwa; albo
- (b) zbiegł lub nie można ustalić miejsca jego pobytu, przy czym podjęto wymagane kroki w celu zapewnienia stawiennictwa podejrzanego przed Trybunałem i poinformowania go o zarzutach oskarżenia, jak również o tym, że odbędzie się posiedzenie w celu zatwierdzenia tych zarzutów.

W takim przypadku podejrzanego reprezentuje obrońca, jeżeli Izba Przygotowawcza uzna, że wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

3. W rozsądnym terminie przed posiedzeniem podejrzanym:

- (a) otrzymuje kopię dokumentu zawierającego zarzuty, na których Prokurator zamierza opierać oskarżenie na rozprawie; i
- (b) zostaje poinformowany o dowodach, na które Prokurator powoła się w czasie posiedzenia.

Izba Przygotowawcza może wydać zarządzenia dotyczące ujawnienia informacji na potrzeby posiedzenia.

4. Do czasu posiedzenia Prokurator może kontynuować prowadzenie postępowania przygotowawczego i może uzupełnić lub wycofać przedstawione zarzuty oskarżenia. Podejrzanego informuje się w odpowiednim terminie przed posiedzeniem o wszelkich uzupełnieniach tych zarzutów lub ich wycofaniu. W przypadku wycofania zarzutów, Prokurator przedkłada Izbie Przygotowawczej powody wycofania.

5. W czasie posiedzenia Prokurator popiera każdy zarzut oskarżenia dostatecznymi dowodami w celu ustalenia, czy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że podejrzanym popełnił zarzucaną mu zbrodnię. Prokurator może powoływać się na dowody z dokumentów lub ze streszczeń dowodów i nie musi wzywać świadków, którzy mają zeznawać na rozprawie.

6. W czasie posiedzenia podejrzanym może:

- (a) zaprzeczyć stawianym zarzutom oskarżenia;
- (b) podważać dowody przedstawione przez Prokuratora; i
- (c) przedstawiać własne dowody.

7. W oparciu o wyniki posiedzenia Izba Przygotowawcza stwierdza, czy istnieją wystarczające dowody dla przyjęcia istnienia uzasadnionego podejrzenia, że podejrzanym popełnił każdą z zarzucanych mu zbrodni. Na podstawie dokonanych ustaleń Izba Przygotowawcza:

- (a) zatwierdza te zarzuty oskarżenia, w stosunku do których stwierdziła istnienie wystarczających dowodów, i przekazuje podejrzanemu Izbie Orzekającej w celu odbycia rozprawy odnośnie do zatwierdzonych zarzutów;
- (b) odmawia zatwierdzenia tych zarzutów oskarżenia, w stosunku do których stwierdziła brak wystarczających dowodów;
- (c) odracza posiedzenie i zobowiązuje Prokuratora do rozważenia:
 - (i) dostarczenia dalszych dowodów lub dalszego prowadzenia postępowania przygotowawczego w odniesieniu do określonego zarzutu oskarżenia; lub
 - (ii) zmiany zarzutu oskarżenia, jeżeli przedłożone dowody wskazują na inną zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału.

8. W razie odmowy zatwierdzenia zarzutów oskarżenia przez Izbę Przygotowawczą Prokurator może ponownie domagać się ich zatwierdzenia, jeżeli jego wniosek zostanie poparty dodatkowymi dowodami.

9. Po zatwierdzeniu zarzutów oskarżenia, a przed rozpoczęciem rozprawy, Prokurator może je zmienić za zezwoleniem Izby Przygotowawczej i po poinformowaniu oskarżonego. Jeżeli Prokurator chce dołączyć dodatkowe zarzuty oskarżenia lub zastąpić je poważniejszymi, musi odbyć się posiedzenie na podstawie niniejszego artykułu w celu zatwierdzenia tych zarzutów.

Po rozpoczęciu rozprawy Prokurator może wycofać zarzuty oskarżenia za zezwoleniem Izby Orzekającej.

10. Wszelkie nakazy wydane poprzednio tracą moc w odniesieniu do tych zarzutów oskarżenia, które nie zostały zatwierdzone przez Izbę Przygotowawczą lub które zostały wycofane przez Prokuratora.

11. Jeżeli zarzuty oskarżenia zostały zatwierdzone w trybie niniejszego artykułu, Prezydium powołuje Izbę Orzekającą, która, z zastrzeżeniem ustępu 9 i artykułu 64 ustęp 4, jest odpowiedzialna za prowadzenie dalszego postępowania i może wykonywać wszelkie odpowiednie funkcje Izby Przygotowawczej, które znajdują zastosowanie w tym postępowaniu.

CZĘŚĆ VI. ROZPRAWA

Artykuł 62

Miejsce rozprawy

O ile nie postanowiono inaczej, rozprawa odbywa się w siedzibie Trybunału.

Artykuł 63

Rozprawa w obecności oskarżonego

1. Oskarżony jest obecny na rozprawie.

2. Jeżeli oskarżony obecny przed Trybunałem kontynuuje zakłócanie porządku rozprawy, Izba Orzekająca może go usunąć z sali, zapewniając mu możliwość obserwowania rozprawy i porozumiewania się z obrońcą spoza sali rozpraw przy użyciu technicznych środków komunikowania się, jeżeli wymaga tego sytuacja. Takie środki podejmuje się tylko w wyjątkowych okolicznościach, jeżeli inne rozsądne rozwiązania okazały się niewystarczające i jedynie na taki okres, na jaki jest to ściśle niezbędne.

Artykuł 64

Funkcje i uprawnienia Izby Orzekającej

1. Funkcje i uprawnienia przewidziane w niniejszym artykule Izba Orzekająca wykonuje zgodnie z niniejszym statutem i Regulami Procesowymi i Dowodowymi.

2. Izba Orzekająca zapewnia rzetelność i sprawność rozprawy oraz prowadzenie jej z pełnym poszanowaniem praw oskarżonego i z uwzględnieniem ochrony pokrzywdzonych i świadków.

3. Po skierowaniu sprawy na rozprawę zgodnie z niniejszym statutem Izba Orzekająca wyznaczona do rozpoznania sprawy:

(a) porozumiewa się ze stronami i podejmuje środki procesowe niezbędne dla zapewnienia rzetelnego i sprawnego prowadzenia rozprawy;

(b) określa język lub języki, które mają być używane podczas rozprawy; i

c) z zastrzeżeniem innych stosownych postanowień niniejszego statutu, ze stosownym wyprzedzeniem przed rozpoczęciem rozprawy, zapewnia ujawnienie dokumentów i informacji nieujawnionych wcześniej w celu umożliwienia odpowiedniego przygotowania rozprawy.

4. Jeżeli okaże się to konieczne dla zapewnienia skutecznego i rzetelnego funkcjonowania Izby Orzekającej, może ona przekazać rozpatrzenie kwestii wstępnych Izbie Przygotowawczej lub, w razie konieczności, innemu dostępnemu sędziemu Wydziału Przygotowawczego.

5. Zawiadamiając strony, Izba Orzekająca może zarządzić, jeżeli uzna to za wskazane, połączenie lub rozdzielenie zarzutów oskarżenia, w przypadku gdy dotyczą więcej niż jednego oskarżonego.

6. Wykonując swoje funkcje przed rozprawą lub w czasie rozprawy, Izba Orzekająca może w razie konieczności:

(a) wykonywać wszelkie funkcje Izby Przygotowawczej określone w artykule 61 ustęp 11;

(b) domagać się stawienia się świadków i złożenia przez nich zeznań oraz przedstawienia dokumentów i innych dowodów w drodze udzielenia przez Państwa, w razie konieczności, pomocy określonej niniejszym statutem;

(c) zapewnić ochronę informacji poufnych;

(d) zarządzić przedstawienie dowodów uzupełniających w stosunku do tych, które zostały już zebrane przed rozprawą lub przedstawione przez strony na rozprawie;

(e) zapewnić ochronę oskarżonego, świadków i pokrzywdzonych; i

(f) podejmować decyzje w innych stosownych sprawach.

7. Rozprawa odbywa się jawnie. Jednakże Izba Orzekająca może uznać, że szczególne okoliczności wymagają przeprowadzenia pewnych czynności procesowych na posiedzeniu zamkniętym dla celów określonych w artykule 68 lub dla ochrony tajnych lub poufnych informacji stanowiących dowód.

8. (a) Rozprawa rozpoczyna się od odczytania oskarżonemu przez Izbę Orzekającą zarzutów oskarżenia zatwierdzonych uprzednio przez Izbę Przygotowawczą. Izba Orzekająca upewnia się następnie, czy oskarżony rozumie treść zarzutów oskarżenia. Następnie umożliwia oskarżonemu wypowiedzenie się w kwestii winy albo przez przyznanie się do winy w trybie artykułu 65, albo przez stwierdzenie, że jest niewinny.

(b) W czasie rozprawy przewodniczący składu orzekającego może dawać wskazówki co do prowadzenia

postępowania, w tym wskazówki mające na celu zapewnienie, że postępowanie jest prowadzone w sposób rzetelny i bezstronny. Z zastrzeżeniem wskazówek wydanych przez przewodniczącego składu orzekającego, strony mogą przedstawiać dowody zgodnie z postanowieniami niniejszego statutu.

9. Izba orzekająca jest, *inter alia*, uprawniona na wniosek strony lub z własnej inicjatywy do:

- (a) decydowania o dopuszczalności lub przydatności dowodów; i
- (b) podejmowania wszelkich środków koniecznych do utrzymania porządku w czasie rozprawy.

10. Izba Orzekająca zapewnia sporządzenie pełnego protokołu rozprawy wiernie odzwierciedlającego jej przebieg oraz zapewnia zabezpieczenie go i należyte przechowanie przez Sekretarza.

Artykuł 65

Postępowanie w razie przyznania się do winy

1. Jeżeli oskarżony przyznaje się do winy w trybie artykułu 64 ustęp 8 (a), Izba Orzekająca ustala, czy:

- (a) oskarżony rozumie znaczenie i konsekwencje przyznania się do winy;
- (b) przyznanie się oskarżonego jest dobrowolne i czy zostało poprzedzone wystarczającymi konsultacjami z obrońcą; i
- (c) przyznanie się do winy ma oparcie w okolicznościach faktycznych sprawy zawartych w:
 - (i) opisie zarzutów oskarżenia przedstawionych przez Prokuratora i przyznanych przez oskarżonego;
 - (ii) wszelkich materiałach przedstawionych przez Prokuratora uzupełniających zarzuty oskarżenia i uznanych przez oskarżonego; i
 - (iii) wszelkich innych dowodach, takich jak zeznania świadków, przedstawionych przez Prokuratora lub oskarżonego.

2. W razie stwierdzenia okoliczności wskazanych w ustępie 1, Izba Orzekająca uznaje przyznanie się do winy, wraz ze wszystkimi przedstawionymi dodatkowymi dowodami, za potwierdzenie wszystkich istotnych faktów wymaganych do udowodnienia zbrodni, do której odnosi się przyznanie się do winy, i może skazać oskarżonego za tę zbrodnię.

3. W razie stwierdzenia braku okoliczności wskazanych w ustępie 1, Izba Orzekająca uznaje przyznanie się do winy za niebyłe. W takim przypadku Izba zarządza dalsze prowadzenie rozprawy w trybie zwyczajnym określonym niniejszym statutem i może przekazać sprawę innej Izbie Orzekającej.

4. Jeżeli w opinii Izby Orzekającej interes wymiaru sprawiedliwości, a w szczególności interes pokrzywdzonych, wymaga pełniejszego przedstawienia okoliczności sprawy, Izba Orzekająca może:

- (a) zwrócić się do Prokuratora o przedstawienie dodatkowych dowodów, łącznie z zeznaniami świadków; lub
- (b) zarządzić dalsze prowadzenie rozprawy w trybie zwyczajnym określonym niniejszym statutem. W takim przypadku uznaje przyznanie się do winy za niebyłe i sprawę może przekazać innej Izbie Orzekającej.

5. Żadne porozumienia pomiędzy Prokuratorem a obroną, dotyczące zmiany zarzutów oskarżenia, przyznania się do winy lub wymiaru kary, nie wiążą Trybunału.

Artykuł 66

Domniemanie niewinności

1. Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie udowodniona przed Trybunałem zgodnie z prawem, które ma zastosowanie w danej sprawie.

2. Ciężar udowodnienia winy oskarżonego spoczywa na Prokuratorze.

3. Aby skazać oskarżonego, Trybunał musi być przekonany o jego winie ponad uzasadnioną wątpliwość.

Artykuł 67

Prawa oskarżonego

1. Przy rozstrzyganiu każdego zarzutu oskarżenia, z uwzględnieniem postanowień niniejszego statutu, oskarżony ma prawo do publicznego, rzetelnego i bezstronnego procesu oraz, na zasadach pełnej równości, do co najmniej następujących gwarancji:

- (a) niezwłocznego otrzymania w języku, którym oskarżony włada i który w pełni rozumie, szczegółowej informacji o rodzaju, przyczynach i treści zarzutu;
- (b) dysponowania odpowiednim czasem i warunkami do przygotowania obrony, jak również swobodnego i poufnego porozumiewania się z obrońcą ustanowionym przez oskarżonego;
- (c) rozprawy bez nieuzasadnionej zwłoki;
- (d) z zastrzeżeniem artykułu 63 ustęp 2, obecności na rozprawie, bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę; do otrzymania informacji, jeżeli oskarżony nie posiada obrońcy, o istnieniu powyższego uprawnienia oraz posiadania obrońcy wyznaczonego przez Trybunał w każdym przypadku, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, bez ponoszenia kosztów obro-

ny, jeżeli oskarżony nie posiada wystarczających środków na ich pokrycie;

- (e) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia i zapewnienia obecności i przesłuchania świadków obrony na tych samych warunkach, co świadków oskarżenia. Oskarżony ma również prawo do wskazywania podstaw wyłączenia odpowiedzialności karnej i przedstawiania dowodów dopuszczalnych na podstawie niniejszego statutu;
- (f) korzystania z bezpłatnej pomocy kompetentnego tłumacza i uzyskiwania tłumaczeń niezbędnych dla zapewnienia rzetelności, jeżeli jakiegokolwiek czynności procesowe nie są dokonywane w języku, którym oskarżony włada i który w pełni rozumie, lub dokumenty przedstawione Trybunałowi nie są sporządzone w takim języku;
- (g) ochrony przed przymusem zeznawania przeciwko sobie lub przyznania się do winy; prawo do milczenia, przy czym milczenie nie może być brane pod uwagę przy orzekaniu o winie lub niewinności oskarżonego;
- (h) składania niezaprzyjęzonych oświadczeń ustnych lub pisemnych na swoją obronę; i
- (i) ochrony przed nałożeniem na niego ciężaru dowodu oraz obowiązku odpowiedzi na twierdzenia oskarżenia.

2. Oprócz przewidzianego niniejszym statutem ujawnienia dowodów, Prokurator, najszybciej, jak to jest praktycznie możliwe, ujawnia obronie dowody znajdujące się w jego posiadaniu lub pod jego kontrolą, które w jego przekonaniu wskazują lub mogą wskazywać na niewinność oskarżonego lub na okoliczności łagodzące winę oskarżonego lub które mogą podważyć wiarygodność dowodów oskarżenia. Wątpliwości co do stosowania niniejszego ustępu rozstrzyga Trybunał.

Artykuł 68

Ochrona pokrzywdzonych i świadków oraz ich udział w postępowaniu

1. Trybunał podejmuje stosowne środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa, dobrego stanu fizycznego i psychicznego, godności i prywatności pokrzywdzonych i świadków. Podejmując powyższe środki, Trybunał bierze pod uwagę wszystkie odpowiednie okoliczności, włącznie z wiekiem, płcią (*gender*) w rozumieniu artykułu 7 ustęp 3, stanem zdrowia, charakterem zbrodni, zwłaszcza, ale nie tylko, gdy dotyczy ona przemocy seksualnej lub związanej z płcią (*gender*) lub przemocy wobec dzieci. Prokurator podejmuje powyższe środki w szczególności w postępowaniu przygotowawczym w sprawach o takie zbrodnie. Podjęte środki nie mogą być niezgodne z prawami oskarżonego ani naruszać jego praw i wymogów rzetelnej i bezstronnej rozprawy.

2. Jako wyjątek od zasady jawności rozprawy przewidzianej w artykule 67, Izby Trybunału mogą, w celu ochrony pokrzywdzonych i świadków lub oskarżonego, prowadzić część postępowania *in camera* lub ze-

zwolić na przedstawienie dowodów przy użyciu przekazu elektronicznego lub innych specjalnych środków. Środki takie stosuje się w szczególności w odniesieniu do ofiar przemocy seksualnej lub dziecka występującego w charakterze pokrzywdzonego lub świadka, chyba że Trybunał zarządzi inaczej, mając na względzie wszystkie okoliczności sprawy, a w szczególności zapatrywania pokrzywdzonego lub świadka.

3. W przypadku gdy zostały naruszone osobiste interesy pokrzywdzonych, Trybunał zezwala na przedstawienie i wzięcie pod uwagę zapatrywań i obaw pokrzywdzonych na takim etapie postępowania, jaki Trybunał uzna za stosowny, oraz w sposób, który nie narusza praw oskarżonego i wymagań rzetelnej i bezstronnej rozprawy. Takie zapatrywania i obawy pokrzywdzonych mogą być przedstawione przez ich pełnomocnika, jeżeli Trybunał uzna to za właściwe, zgodnie z Regulacjami Procesowymi i Dowodowymi.

4. Biuro do spraw Pokrzywdzonych i Świadców może udzielać Prokuratorowi i Trybunałowi porad dotyczących odpowiednich środków ochrony, kroków podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa, doradztwa i innej pomocy określonej w artykule 43 ustęp 6.

5. Jeżeli przewidziane w niniejszym statucie ujawnienie dowodu lub informacji może prowadzić do poważnego zagrożenia bezpieczeństwa świadka lub jego rodziny, Prokurator może dla celów postępowania, do chwili rozpoczęcia rozprawy, wycofać taki dowód lub informację i zastąpić je streszczeniem. Stosowanie takiej procedury powinno odbywać się w sposób nienaruszający praw oskarżonego i wymogów rzetelnej i bezstronnej rozprawy.

6. Państwo może złożyć wniosek o zastosowanie środków niezbędnych dla ochrony jego funkcjonariuszy lub agentów oraz ochrony tajnych lub poufnych informacji.

Artykuł 69

Dowody

1. Przed złożeniem zeznań świadek składa przewidziane w Regulacjach Procesowych i Dowodowych przyrzeczenie mówienia prawdy.

2. Na rozprawie świadek składa zeznania osobiście, z wyjątkiem sytuacji przewidzianych w artykule 68 lub w Regulacjach Procesowych i Dowodowych. Trybunał może również zezwolić na składanie *viva voce* (ustnych) lub nagranych zeznań świadka za pomocą techniki video lub aparatury utrwalającej dźwięk, jak również na przedstawienie dokumentów i zapisków, z zastrzeżeniem postanowień niniejszego statutu i zgodnie z Regulacjami Procesowymi i Dowodowymi. Zastosowane środki nie mogą być niezgodne z prawami oskarżonego ani ich naruszać.

3. Strony mogą przedstawiać dowody mające znaczenie dla sprawy, zgodnie z artykułem 64. Trybunał jest władny domagać się przedstawienia wszystkich dowodów, które uznaje za konieczne dla ustalenia prawdy.

4. Trybunał może orzekać o przydatności i dopuszczalności każdego dowodu, uwzględniając między innymi jego wartość dowodową i negatywny wpływ, jaki dany dowód może wywrzeć na rzetelność rozprawy lub rzetelną ocenę zeznań świadka, stosownie do Reguł Procesowych i Dowodowych.

5. Trybunał respektuje i przestrzega zasad poufności przewidzianych w Regułach Procesowych i Dowodowych.

6. Trybunał nie przeprowadza dowodów co do faktów powszechnie znanych, lecz może zwrócić na nie uwagę stronom.

7. Dowody uzyskane z naruszeniem postanowień niniejszego statutu lub praw człowieka uznanych przez społeczność międzynarodową są niedopuszczalne, jeżeli:

- (a) naruszenie to rodzi poważne wątpliwości co do wiarygodności uzyskanego dowodu; lub
- (b) dopuszczenie dowodu byłoby sprzeczne z rzetelnością postępowania lub mogłoby poważnie jej zagrozić.

8. Podejmując decyzję o przydatności i dopuszczalności dowodów zgromadzonych przez państwo, Trybunał nie wypowiada się w kwestii stosowania prawa krajowego tego państwa.

Artykuł 70

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości

1. Trybunał jest właściwy w sprawach o następujące przestępstwa umyślne przeciwko sprawowanemu przez wymiarowi sprawiedliwości:

- (a) składanie fałszywych zeznań, mimo obowiązku mówienia prawdy przewidzianego w artykule 69 ustęp 1;
- (b) przedstawianie dowodów, co do których strona ma świadomość, że są nieprawdziwe lub sfalszowane;
- (c) przekupstwo świadka, przeszkadzanie lub ingerowanie w stawianictwo lub składanie zeznań przez świadka, branie odwetu na świadku za złożenie zeznań oraz niszczenie dowodów, ingerowanie w ich treść lub utrudnianie ich gromadzenia;
- (d) utrudnianie pracy, zastraszanie lub przekupstwo urzędnika Trybunału w celu zmuszenia lub nakłonięcia go do niewykonywania lub niewłaściwego wykonywania jego obowiązków;
- (e) branie odwetu na urzędniku Trybunału z powodu obowiązków wykonywanych przez tego lub innego urzędnika;
- (f) domaganie się wręczenia lub przyjęcie łapówki przez urzędnika Trybunału w związku z wykonywaniem przez niego obowiązków służbowych.

2. Zasady i postępowanie odnoszące się do wykonywania jurysdykcji przez Trybunał w sprawach o przestępstwa przewidziane niniejszym artykułem uregulowane są w Regułach Procesowych i Dowodowych. Warunki udzielania Trybunałowi międzynarodowej pomocy prawnej w odniesieniu do postępowania prowadzonego na podstawie niniejszego artykułu reguluje prawo krajowe Państwa wezwanego.

3. W razie skazania, Trybunał może wymierzyć karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą pięciu lat lub, zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi, grzywnę, lub obie te kary.

4. (a) Każde Państwo-Strona rozszerza katalog przestępstw przeciwko integralności własnego wymiaru sprawiedliwości o przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości wymienione w niniejszym artykule popełnione na jego terytorium lub przez jego obywatela.

(b) Na wniosek Trybunału Państwo-Strona przekazuje sprawę swoim właściwym organom w celu przeprowadzenia postępowania karnego. Organy te zobowiązane są rozpatrzyć sprawę z należytą starannością i przeznaczyć wystarczające środki na skuteczne prowadzenie postępowania w tej sprawie.

Artykuł 71

Kary za niewłaściwe zachowanie przed Trybunałem

1. W stosunku do osób, które dopuszczają się przed Trybunałem niewłaściwego zachowania, włącznie z zakłócaniem postępowania lub celowym uchylaniem się od wykonywania zarządzeń Trybunału, Trybunał może zastosować środki administracyjne inne niż pozbawienie wolności, takie jak czasowe lub trwałe usunięcie z sali rozpraw, kara pieniężna lub inne podobne środki przewidziane w Regułach Procesowych i Dowodowych.

2. Postępowanie w sprawie zastosowania środków przewidzianych w ustępie 1 normują Reguły Procesowe i Dowodowe.

Artykuł 72

Ochrona informacji dotyczących bezpieczeństwa narodowego

1. Postanowienia niniejszego artykułu stosuje się w każdym przypadku, gdy ujawnienie informacji lub dokumentów państwowych mogłoby, w opinii państwa, naruszać interesy jego bezpieczeństwa narodowego. Przypadki te obejmują sytuacje wchodzące w zakres artykułu 56 ustęp 2 i 3, artykułu 61 ustęp 3, artykułu 64 ustęp 3, artykułu 67 ustęp 2, artykułu 68 ustęp 6, artykułu 87 ustęp 6 i artykułu 93, jak również inne, które mają miejsce na innych etapach postępowania, a w których może dojść do takiego ujawnienia.

2. Postanowienia niniejszego artykułu stosuje się również, gdy osoba wezwana do udzielenia informacji

lub dowodu odmówiła ich udzielenia lub przedstawiła tę sprawę państwu, powołując się na to, że ujawnienie przez nią wymaganych informacji lub dowodów naruszyłoby interesy bezpieczeństwa narodowego tego państwa, a państwo to potwierdza, że w jego opinii takie ujawnienie mogłoby naruszać interesy jego bezpieczeństwa narodowego.

3. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie narusza wymogów poufności mających zastosowanie na podstawie artykułu 54 ustęp 3 (e) i (f) lub zastosowania artykułu 73.

4. Jeżeli państwo się dowie, że informacje lub dokumenty tego państwa są ujawniane lub prawdopodobnie zostaną ujawnione na którymkolwiek etapie postępowania, a państwo to uważa, że takie ujawnienie mogłoby naruszać interesy jego bezpieczeństwa narodowego, państwo to ma prawo interweniować w celu doprowadzenia do rozwiązania tej kwestii zgodnie z niniejszym artykułem.

5. Jeżeli państwo uważa, że ujawnienie informacji mogłoby naruszać interesy jego bezpieczeństwa narodowego, to działając w porozumieniu z Prokuratorem, obroną, Izbą Przygotowawczą lub Izbą Orzekającą, podejmuje ono wszelkie rozsądne kroki w celu załatwienia sprawy na drodze współpracy. Kroki te mogą obejmować:

- (a) zmianę lub sprecyzowanie wniosku;
- (b) określenie przez Trybunał przydatności wymaganej informacji lub dowodu, lub stwierdzenie, czy dowód, choć uznany za przydatny, mógłby zostać uzyskany lub został uzyskany ze źródła innego niż to państwo;
- (c) uzyskanie informacji lub dowodu z innego źródła lub w innej formie; lub
- (d) porozumienie co do warunków, na których pomoc mogłaby zostać udzielona, włącznie między innymi z przedstawieniem streszczeń lub zmian redakcyjnych, ograniczeniem zakresu ujawnienia, prowadzeniem postępowania *in camera* lub *ex parte* oraz zastosowaniem innych środków ochronnych dozwolonych na podstawie niniejszego statutu i Reguł Procesowych i Dowodowych.

6. Jeżeli podjęto wszelkie rozsądne kroki w celu załatwienia sprawy na drodze współpracy i jeżeli państwo uważa, że nie istnieją środki lub warunki, po spełnieniu których informacja lub dokument mogłyby zostać wydane lub ujawnione bez naruszenia interesów jego bezpieczeństwa narodowego, to zawiadamia o tym Prokuratora lub Trybunał, podając wyraźne powody swojej decyzji, chyba że wyraźny opis tych powodów sam w sobie spowodowałby naruszenie interesów bezpieczeństwa narodowego tego państwa.

7. W następnej kolejności, jeżeli Trybunał stwierdzi, że dowód ma znaczenie dla sprawy i jego uzyskanie jest konieczne dla ustalenia winy lub niewinności oskarżonego, może podjąć następujące działania:

(a) jeżeli żądanie ujawnienia informacji lub dokumentu oparte jest na wniosku o współpracę złożonym na podstawie części IX lub w warunkach opisanych w ustępie 2, a państwo powołuje się na podstawę odmowy współpracy wskazaną w artykule 93 ustęp 4:

- (i) Trybunał może, przed podjęciem decyzji określonej w ustępie 7 (a) (ii), domagać się przeprowadzenia dalszych konsultacji w celu rozważenia opinii państwa, co może obejmować, tam gdzie jest to właściwe, posiedzenie *in camera* lub *ex parte*;
- (ii) Jeżeli Trybunał uzna, że powołując się na podstawę odmowy współpracy wskazaną w artykule 93 ustęp 4 w okolicznościach danej sprawy państwo, do którego zwrócono się o współpracę, nie wykonuje swoich zobowiązań określonych niniejszym statutem, Trybunał może przekazać sprawę do rozstrzygnięcia zgodnie z artykułem 87 ustęp 7, wskazując powody swojej decyzji; i

(iii) Trybunał może przy rozpoznawaniu sprawy oskarżonego wyciągnąć wnioski odnośnie do istnienia lub nieistnienia faktu, jakie w danych okolicznościach uzna za właściwe; albo

(b) w innych okolicznościach:

- (i) zarządzić ujawnienie; lub
- (ii) w zakresie, w jakim nie zarządził ujawnienia, wyciągnąć wnioski przy rozpoznaniu sprawy oskarżonego odnośnie do istnienia lub nieistnienia faktu, jakie w danych okolicznościach uzna za właściwe.

Artykuł 73

Informacje lub dokumenty pochodzące od stron trzecich

Jeżeli Trybunał zwróci się do Państwa-Strony o przekazanie dokumentu lub informacji, które znajdują się w jego posiadaniu lub nad którymi państwo to sprawuje pieczę lub kontrolę, a które zostały przekazane temu państwu w zaufaniu przez inne państwo, organizację międzyrządową lub międzynarodową, Państwo to powinno postarać się o wyrażenie zgody przez podmiot przekazujący na ujawnienie takiego dokumentu lub informacji. Jeżeli podmiotem przekazującym jest Państwo-Strona, wówczas albo wyraża ono zgodę na ujawnienie informacji lub dokumentu, albo wraz z Trybunałem podejmuje kroki w celu rozstrzygnięcia kwestii ujawnienia, na podstawie postanowień artykułu 72. Jeżeli podmiotem przekazującym nie jest Państwo-Strona i podmiot ten odmawia zgody na ujawnienie, państwo, do którego Trybunał zwrócił się o wydanie dokumentu lub informacji, zawiadamia Trybunał, że nie może przekazać wymaganego dokumentu lub informacji z powodu istniejącego wobec podmiotu przekazującego zobowiązania do zachowania tajemnicy.

Artykuł 74

Wymogi dotyczące orzekania

1. Obecność wszystkich sędziów Izby Orzekającej jest wymagana podczas każdego etapu rozprawy oraz narady. Prezydium może wyznaczyć dla potrzeb konkretnego postępowania jednego lub więcej sędziów dodatkowych, którzy są obecni podczas każdego etapu rozprawy i którzy mogą zastąpić członka Izby Orzekającej, jeżeli nie może on w dalszym ciągu brać udziału w postępowaniu.

2. Orzeczenie Izby Orzekającej oparte jest na ocenie dowodów i całego postępowania. Orzeczenie nie może wykraczać poza granice faktów i okoliczności zawartych w zarzutach oskarżenia i uzupełnieniu tych zarzutów. Trybunał opiera swoje orzeczenie wyłącznie na dowodach przedstawionych i ujawnionych na rozprawie.

3. Sędziowie powinni dążyć do wydania orzeczenia jednomyślnie; w razie braku jednomyślności orzeczenie spada większością głosów.

4. Przebieg narady Izby Orzekającej jest tajny.

5. Orzeczenie sporządza się na piśmie; powinno ono zawierać pełny opis ustaleń dowodowych i wniosków Izby Orzekającej wraz z uzasadnieniem. Izba Orzekająca wydaje jedno orzeczenie. W razie braku jednomyślności orzeczenie Izby Orzekającej powinno zawierać opinie większości i mniejszości sędziów. Orzeczenie lub jego streszczenie ogłasza się publicznie.

Artykuł 75

Naprawienie szkody wyrządzonej pokrzywdzonym

1. Trybunał określa zasady dotyczące naprawienia szkody wyrządzonej pokrzywdzonym włącznie z przywróceniem stanu poprzedniego, odszkodowaniem i zadośćuczynieniem. Na tej podstawie Trybunał może w swoim orzeczeniu, na wniosek, a w wyjątkowych okolicznościach także z urzędu, określić zakres szkody, straty lub krzywdy wyrządzonej pokrzywdzonym, wskazując zasady, na podstawie których działa.

2. Trybunał może wydać zarządzenie bezpośrednio wobec skazanego, w którym określa odpowiedni sposób naprawienia szkody pokrzywdzonym, włącznie z przywróceniem stanu poprzedniego, odszkodowaniem i zadośćuczynieniem.

W stosownych wypadkach Trybunał może zarządzić przekazanie świadczenia odszkodowawczego za pośrednictwem Funduszu Powierniczego określonego w artykule 79.

3. Przed wydaniem zarządzenia na podstawie niniejszego artykułu Trybunał może zwrócić się o złożenie oświadczeń przez skazanego lub w jego imieniu, przez pokrzywdzonych, inne zainteresowane osoby lub zainteresowane państwa i bierze te oświadczenia pod uwagę.

4. Wykonując swoje uprawnienia na podstawie niniejszego artykułu, Trybunał, po skazaniu osoby za zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału, może orzec, czy w celu umożliwienia wykonania zarządzenia wydanego na podstawie niniejszego artykułu niezbędne jest stosowanie środków określonych w artykule 93 ustęp 1.

5. Państwo-Strona wykonuje orzeczenie podjęte na podstawie niniejszego artykułu, tak jakby postanowienia artykułu 109 miały zastosowanie do niniejszego artykułu.

6. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie może być interpretowane jako naruszające prawa pokrzywdzonych przewidziane w prawie krajowym lub międzynarodowym.

Artykuł 76

Orzekanie o karze

1. W razie skazania Izba Orzekająca wymierza stosowną karę, biorąc pod uwagę przeprowadzone dowody i oświadczenia złożone w czasie rozprawy, które mają znaczenie dla wymiaru kary.

2. Z wyjątkiem przypadków, do których ma zastosowanie artykuł 65, przed zakończeniem rozprawy Izba Orzekająca może z własnej inicjatywy, a jest zobowiązana w razie złożenia wniosku przez Prokuratora lub oskarżonego, odbyć posiedzenie w celu zapoznania się z dodatkowymi dowodami lub oświadczeniami mającymi znaczenie dla wymiaru kary, w trybie przewidzianym w Regulach Procesowych i Dowodowych.

3. Tam, gdzie ma zastosowanie ustęp 2, wszelkie oświadczenia określone w artykule 75 składane są w czasie dodatkowego posiedzenia przewidzianego w ustępie 2 i, jeżeli okaże się to konieczne, w czasie dodatkowej rozprawy.

4. Wyrok ogłasza się publicznie i, o ile to tylko możliwe, w obecności oskarżonego.

CZĘŚĆ VII. KARY

Artykuł 77

Katalog kar

1. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 110, osobie skazanej za zbrodnię wymienioną w artykule 5 niniejszego statutu Trybunał może wymierzyć jedną z następujących kar:

- (a) karę pozbawienia wolności wymierzoną na czas oznaczony, nieprzekraczający 30 lat; lub
- (b) karę dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli przemawia za tym wyjątkowy ciężar popełnionej zbrodni i właściwości osobiste skazanego.

2. Obok kary pozbawienia wolności Trybunał może orzec:

- (a) grzywnę na warunkach określonych w Regulach Procesowych i Dowodowych;
- (b) przepadek korzyści, majątku i aktywów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa, bez naruszania nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich.

Artykuł 78

Zasady wymiaru kary

1. Wymierzając karę, Trybunał, stosownie do Regul Procesowych i Dowodowych, uwzględnia takie czynniki jak ciężar zbrodni i właściwości osobiste skazanego.

2. Wymierzając karę pozbawienia wolności, Trybunał zalicza na poczet wymierzonej kary rzeczywisty okres aresztowania zastosowanego w sprawie na podstawie nakazu Trybunału. Trybunał może również zaliczyć na poczet wymierzonej kary inny okres pozbawienia wolności skazanego w związku z czynem stanowiącym zbrodnię.

3. W przypadku skazania za więcej niż jedną zbrodnię, Trybunał wymierza karę za każdą ze zbrodni i karę łączną, określającą całkowity czas trwania kary pozbawienia wolności. Czas ten nie będzie krótszy niż czas trwania najwyższej z kar wymierzonych za jedną z przypisanych zbrodni i nie przekroczy 30 lat pozbawienia wolności albo, jeśli zachodzą przesłanki z artykułu 77 ustęp 1(b), kary dożywotniego pozbawienia wolności.

Artykuł 79

Fundusz Powierniczy

1. Na mocy decyzji Zgromadzenia Państw-Stron tworzy się Fundusz Powierniczy na rzecz ofiar zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału i ich rodzin.

2. Trybunał może zarządzić przekazanie pieniędzy i innych wartości majątkowych uzyskanych z grzywien i przepadku na rzecz Funduszu Powierniczego.

3. Zarządzanie Funduszem Powierniczym odbywa się na warunkach określonych przez Zgromadzenie Państw-Stron.

Artykuł 80

Niezależność krajowego stosowania sankcji karnych i prawa krajowego

Żadne z postanowień niniejszej części nie wyklucza stosowania przez państwa kar przewidzianych w ich prawie krajowym ani prawa państw, które nie przewidują kar opisanych w tej części.

CZĘŚĆ VIII. KONTROLA ODWOŁAWCZA I WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

Artykuł 81

Odwołanie od orzeczenia uniewinniającego lub skazującego albo orzeczenia o karze

1. Orzeczenie wydane na podstawie artykułu 74 może zostać zaskarżone zgodnie z Regulami Procesowymi i Dowodowymi w następujący sposób:

- (a) Prokurator może zaskarżyć orzeczenie w oparciu o którąkolwiek z następujących przyczyn odwoławczych:
 - (i) obraza przepisów postępowania,
 - (ii) błąd w ustaleniach faktycznych lub
 - (iii) obraza przepisów prawa;
- (b) Skazany lub Prokurator w imieniu skazanego mogą zaskarżyć orzeczenie w oparciu o którąkolwiek z następujących przyczyn odwoławczych:
 - (i) obraza przepisów postępowania,
 - (ii) błąd w ustaleniach faktycznych,
 - (iii) obraza przepisów prawa, lub
 - (iv) jakakolwiek inna okoliczność naruszająca rzetelność i wiarygodność postępowania lub orzeczenia.

2. (a) Orzeczenie o karze może zostać zaskarżone zgodnie z Regulami Procesowymi i Dowodowymi przez Prokuratora lub skazanego ze względu na niewspółmierność kary w stosunku do zbrodni.

(b) Jeżeli rozpatrując odwołanie od orzeczenia o karze Trybunał stwierdzi, że zachodzą podstawy do uchylecia orzeczenia skazującego w całości lub w części, może wezwać Prokuratora i skazanego do przedstawienia przyczyn odwoławczych wskazanych w artykule 81 ustęp 1 (a) lub (b) i może wydać orzeczenie w kwestii skazania zgodnie z artykułem 83.

(c) Trybunał postępuje w taki sam sposób, jeżeli podczas rozpatrywania odwołania jedynie od orzeczenia skazującego stwierdzi istnienie podstaw do zmniejszenia wymiaru kary na podstawie ustępu 2 (a).

3. (a) O ile Izba Orzekająca nie postanowi inaczej, w czasie rozpoznawania odwołania skazany pozostaje w areszcie.

(b) Jeżeli czas przebywania skazanego w areszcie przekracza wymiar kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec niego, zarządza się jego zwolnienie, z wyjątkiem sytuacji, kiedy Prokurator również zaskarżył orzeczenie i kiedy zwolnienie skazanego może być uzależnione od spełnienia warunków określonych poniżej w punkcie (c).

(c) W razie niewinnienia, oskarżonego zwalnia się natychmiast, z zastrzeżeniem następujących postanowień:

- (i) w wyjątkowych okolicznościach, mając na względzie, *inter alia*, realne ryzyko ucieczki, ciężar zarzucanego przestępstwa i prawdopodobieństwo uwzględnienia wniesionego odwołania, Izba Orzekająca na wniosek Prokuratora może utrzymać tymczasowe aresztowanie wobec oskarżonego w czasie postępowania odwoławczego;
- (ii) od postanowienia Izby Orzekającej wydanego na podstawie punktu (c)(i) przysługuje odwołanie zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi.

4. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 (a) i (b) wykonanie orzeczenia lub kary zawiesza się na czas przewidziany do wniesienia odwołania i czas trwania postępowania odwoławczego.

Artykuł 82

Odwołanie od innych decyzji

1. Stosownie do Reguł Procesowych i Dowodowych stronom przysługuje odwołanie od następujących decyzji:

- (a) decyzji w sprawie jurysdykcji lub dopuszczalności;
- (b) decyzji o zwolnieniu lub odmowie zwolnienia z aresztu osoby, przeciwko której prowadzone jest postępowanie przygotowawcze;
- (c) decyzji Izby Przygotowawczej o podjęciu działania z urzędu na podstawie artykułu 56 ustęp 3;
- (d) decyzji dotyczącej kwestii, która mogłaby w istotny sposób wpłynąć na rzetelny i sprawny przebieg postępowania lub wynik rozprawy i której natychmiastowe rozstrzygnięcie przez Izbę Odwoławczą może, w opinii Izby Przygotowawczej lub Izby Orzekającej, znacznie przyspieszyć postępowanie.

2. Decyzja Izby Przygotowawczej podjęta na podstawie artykułu 57 ustęp 3(d) może być zaskarżona przez Państwo-Stronę, którego decyzja dotyczy, lub przez Prokuratora za zgodą Izby Przygotowawczej. Odwołanie rozpatruje się w trybie przyspieszonym.

3. Odwołanie nie wstrzymuje wykonania zaskarżonej decyzji, chyba że Izba Odwoławcza tak postanowi na wniosek i w trybie przewidzianym w Regułach Procesowych i Dowodowych.

4. Pełnomocnik pokrzywdzonych, skazany lub posiadacz w dobrej wierze majątku, którego dotyczy zarządzenie wydane na podstawie artykułu 75, może zaskarżyć takie zarządzenie naprawienia szkody zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi.

Artykuł 83

Postępowanie odwoławcze

1. Dla potrzeb postępowania prowadzonego na podstawie artykułu 81 i niniejszego artykułu Izba Odwoławcza posiada wszystkie uprawnienia Izby Orzekającej.

2. Jeżeli Izba Odwoławcza stwierdzi, że zaskarżone postępowanie było nierzetelne w stopniu zagrażającym wiarygodności orzeczenia o winie lub karze lub zaskarżone orzeczenie o winie lub karze było poważnie dotknięte błędem w ustaleniach faktycznych, obrazą prawa lub obrazą przepisów postępowania, Izba Odwoławcza może:

- (a) uchylić lub zmienić orzeczenie lub wymiar kary; lub
- (b) przekazać sprawę do ponownego rozpoznania innej Izbie Orzekającej.

W tym celu Izba Odwoławcza może zwrócić się do poprzednio orzekającej Izby Orzekającej o dokonanie odpowiednich ustaleń faktycznych i przekazanie ich Izbie Odwoławczej lub może samodzielnie przeprowadzić dowody w celu dokonania odpowiednich ustaleń. W razie zaskarżenia orzeczenia lub wymiaru kary wyłączenie przez skazanego lub Prokuratora działającego na korzyść skazanego, orzeczenie to lub wymiar kary nie mogą być zmienione na niekorzyść skazanego.

3. Jeżeli przy rozpatrywaniu odwołania od orzeczenia o karze Izba Odwoławcza stwierdzi, że orzeczona kara jest niewspółmierna do wagi zbrodni, może zmienić orzeczenie o karze zgodnie z częścią VII.

4. Wyrok Izby Odwoławczej zapada większością głosów sędziów i jest ogłaszany publicznie. Wyrok zawiera uzasadnienie. W razie braku jednomyślności wyrok Izby Odwoławczej zawiera opinie większości i mniejszości sędziów, jednakże sędzia może zgłosić zdanie odrębne co do prawa.

5. Izba Odwoławcza może ogłosić swój wyrok pod nieobecność osoby niewinnionej lub skazanej.

Artykuł 84

Wznowienie postępowania

1. Skazany, a w razie jego śmierci, jego małżonek, dzieci, rodzice lub jakakolwiek osoba żyjąca w chwili śmierci oskarżonego, która otrzymała od oskarżonego wyraźne, pisemne polecenie złożenia takiej skargi, lub Prokurator, działając w imieniu skazanego, mogą zwrócić się do Izby Odwoławczej o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem skazującym lub wymierzającym karę w oparciu o następujące podstawy:

- (a) został ujawniony nowy dowód, który:
 - (i) nie był dostępny w czasie rozprawy, a jego braku wówczas nie można przypisać w całości ani w części stronie składającej wniosek; i

- (ii) jest na tyle istotny, że gdyby przeprowadzono go na poprzedniej rozprawie, to prawdopodobnie spowodowałby wydanie odmiennego orzeczenia;
- (b) wyszło na jaw, że dowody o zasadniczym znaczeniu na rozprawie, od których uzależnione było skazanie, były nieprawdziwe, sfałszowane lub sfałszykowane;
- (c) jeden lub więcej sędziów, którzy brali udział w wydaniu orzeczenia skazującego lub w zatwierdzaniu zarzutów oskarżenia, dopuściło się w tej sprawie rażącego zaniedbania lub rażącego naruszenia obowiązków na tyle poważnego, że uzasadniało ono usunięcie tego sędziego lub tych sędziów ze stanowiska na podstawie artykułu 46.

2. Izba Odwoławcza odrzuca wniosek o wznowienie postępowania, jeżeli uzna, że jest on bezpodstawny. W razie uznania wniosku za uzasadniony, Izba Odwoławcza może:

- (a) ponownie zwołać poprzednio orzekającą Izbę Orzekającą;
- (b) powołać nową Izbę Orzekającą; lub
- (c) uznać swoją właściwość w danej sprawie,

w celu ustalenia, po wysłuchaniu stron w sposób przewidziany w Regulach Procesowych i Dowodowych, czy wyrok zasługuje na zmianę.

Artykuł 85

Odszkodowanie za aresztowanie i skazanie

1. Każdy, kto stał się ofiarą bezprawnego zatrzymania lub aresztowania, ma prawo do odszkodowania.

2. Osoba prawomocnie skazana za przestępstwo, której skazanie zostało następnie uchylone z powodu nowych lub nowo odkrytych faktów wskazujących niezbiecie na to, że miała miejsce pomyłka sądowa, przy czym wykonano karę, otrzymuje odszkodowanie zgodne z prawem, chyba że zostanie udowodnione, że nieujawnienie we właściwym czasie faktów należy w całości lub w części przypisać tej osobie.

3. W wyjątkowych wypadkach, jeżeli Trybunał ustali istnienie faktów niezbiecie wskazujących na to, że miała miejsce poważna i oczywista pomyłka sądowa, może według swego uznania i zgodnie z kryteriami określonymi w Regulach Procesowych i Dowodowych przyznać odszkodowanie osobie, która została zwolniona z aresztu w następstwie prawomocnego orzeczenia uniewinniającego lub kończącego postępowanie z tego powodu.

CZĘŚĆ IX. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I POMOC PRAWNA

Artykuł 86

Ogólne zobowiązanie do współpracy

Zgodnie z postanowieniami niniejszego statutu Państwa-Strony w pełni współpracują z Trybunałem

w zakresie ścigania i osądzania zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału.

Artykuł 87

Wnioski o współpracę: postanowienia ogólne

1. (a) Trybunał jest władny zwracać się do Państw-Stron z wnioskami o współpracę. Wnioski są przekazywane drogą dyplomatyczną lub w jakikolwiek inny odpowiedni sposób, który może zostać wskazany przez każde Państwo-Stronę przy ratyfikowaniu, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu do niniejszego statutu.

Późniejsze zmiany wskazanych sposobów przekazywania wniosków są dokonywane przez każde Państwo-Stronę w trybie przewidzianym w Regulach Procesowych i Dowodowych.

(b) Z zastrzeżeniem postanowień punktu (a), tam gdzie jest to właściwe, wnioski mogą być także przekazywane za pośrednictwem Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej lub innej właściwej organizacji regionalnej.

2. Wnioski o współpracę i załączone dokumenty sporządza się w urzędowym języku Państwa wezwanego albo dołącza się do nich tłumaczenie na ten język lub sporządza się w jednym z roboczych języków Trybunału, zgodnie z wyborem dokonany przez to państwo przy ratyfikowaniu, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu do niniejszego statutu.

Późniejsze zmiany wyboru języka dokonywane są w trybie przewidzianym w Regulach Procesowych i Dowodowych.

3. Państwo wezwane zachowuje w tajemnicy wnioski oraz dołączone dokumenty. Ujawnienie jest możliwe jedynie w zakresie koniecznym dla wykonania wniosku.

4. W związku z każdym wnioskiem o pomoc prawną złożonym na podstawie części IX, Trybunał może przedsięwziąć takie środki, łącznie ze środkami odnoszącymi się do ochrony informacji, jakie będą konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa oraz dobrego stanu fizycznego i psychicznego pokrzywdzonych, potencjalnych świadków i ich rodzin. Trybunał może domagać się, aby informacje udostępniane na podstawie części IX były przekazywane i traktowane w sposób zapewniający bezpieczeństwo oraz dobry stan fizyczny i psychiczny pokrzywdzonych, potencjalnych świadków i ich rodzin.

5. (a) Trybunał może zwrócić się z prośbą do państwa niebędącego stroną niniejszego statutu o udzielenie pomocy prawnej na podstawie niniejszej części w oparciu o porozumienie *ad hoc*, umowę zawartą z tym państwem lub na innej właściwej podstawie.

(b) Jeżeli państwo niebędące stroną niniejszego statutu, które zawarło porozumienie *ad hoc* lub umowę z Trybunałem, nie dopełnia obowiązku współpracy

przewidzianego w zawartym porozumieniu lub umowie, Trybunał może zawiadomić o tym Zgromadzenie Państw-Stron lub Radę Bezpieczeństwa, w przypadku gdy ta przedstawiła sprawę Trybunałowi.

6. Trybunał może zwrócić się do organizacji międzynarodowej o przekazanie informacji lub dokumentów. Trybunał może również zwrócić się o inne formy współpracy i pomocy, które mogą zostać uzgodnione z tą organizacją i które są zgodne z jej kompetencjami i mandatem.

7. Jeżeli wbrew postanowieniom niniejszego statutu Państwo-Strona nie wykonuje wniosku o współpracę, uniemożliwiając w ten sposób Trybunałowi wykonywanie jego funkcji i uprawnień przewidzianych w niniejszym statucie, Trybunał może dokonać ustalenia w tym względzie i przedstawić sprawę Zgromadzeniu Państw-Stron lub Radzie Bezpieczeństwa, gdy ta przedstawiła sprawę Trybunałowi.

Artykuł 88

Dostępność procedur w prawie krajowym

Państwa-Strony zapewnią istnienie w ustawodawstwie wewnętrznym takich instytucji prawnoprocesowych, które umożliwią realizowanie wszystkich form współpracy przewidzianych w niniejszej części.

Artykuł 89

Dostarczanie osób Trybunałowi

1. Trybunał może przekazać wniosek o aresztowanie i dostarczenie osoby uzupełniony uzasadniającymi wniosek materiałami, o których mowa w artykule 91, jakimkolwiek państwu, na terytorium którego ta osoba może się znajdować, i domagać się współpracy tego państwa w aresztowaniu i dostarczeniu takiej osoby. Państwa-Strony wykonują wnioski o aresztowanie i dostarczenie osób w oparciu o postanowienia niniejszej części i procedury przewidziane w ich prawie krajowym.

2. Gdy osoba poszukiwana w celu dostarczenia podnosi przed sądem krajowym zarzut na podstawie zasady *ne bis in idem*, o której mowa w artykule 20, Państwo wezwane niezwłocznie konsultuje się z Trybunałem w celu ustalenia, czy zostało wydane odpowiednie orzeczenie w sprawie dopuszczalności. Jeżeli sprawa została uznana za dopuszczalną, Państwo wezwane kontynuuje wykonanie wniosku. Jeżeli postępowanie w sprawie dopuszczalności jest w toku, Państwo wezwane może odroczyć wykonanie wniosku o dostarczenie osoby do czasu wydania przez Trybunał orzeczenia w sprawie dopuszczalności.

3. (a) Państwo-Strona zezwala, zgodnie ze swoim ustawodawstwem wewnętrznym, na przewiezienie przez jego terytorium osoby dostarczanej Trybunałowi przez inne państwo, chyba że przewiezienie to utrudniałoby lub opóźniało dostarczenie.

(b) Wniosek Trybunału o tranzyt przekazywany jest zgodnie z artykułem 87. Wniosek o tranzyt powinien zawierać:

- (i) określenie osoby przewożonej;
- (ii) krótkie przedstawienie stanu faktycznego sprawy i jego kwalifikacji prawnej;
- (iii) nakaz aresztowania i dostarczenia.

(c) W czasie tranzytu osoba przewożona pozostaje pozbawiona wolności.

(d) Zezwolenie nie jest wymagane, gdy osoba jest przewożona drogą lotniczą bez przewidywanego lądowania na terytorium państwa tranzytowego.

(e) Jeżeli nastąpi nieprzewidziane lądowanie na terytorium państwa tranzytowego, państwo to może domagać się od Trybunału wniosku o tranzyt, o którym mowa w punkcie (b). Państwo tranzytowe stosuje areszt wobec osoby przewożonej do czasu otrzymania wniosku o tranzyt i wykonania przewozu. Aresztowanie dla celów przedstawionych w niniejszym punkcie nie może trwać dłużej niż 96 godzin od momentu nieprzewidzianego lądowania, chyba że w tym czasie zostanie dostarczony wniosek.

4. Jeżeli przeciwko poszukiwanej osobie toczy się postępowanie lub odbywa ona karę w Państwie wezwanym z powodu przestępstwa innego niż to, w związku z którym Trybunał żąda dostarczenia, Państwo wezwane, po podjęciu decyzji o uwzględnieniu wniosku, konsultuje się z Trybunałem.

Artykuł 90

Zbieg wniosków

1. Państwo-Strona, które otrzymało wniosek Trybunału o dostarczenie osoby na podstawie artykułu 89 i które również otrzymało wniosek innego państwa o ekstradycję tej samej osoby z powodu tego samego czynu, który wypełnia znamiona zbrodni, w związku z którą Trybunał domaga się dostarczenia tej osoby, zawiadamia Trybunał oraz państwo, które wystąpiło z wnioskiem ekstradycyjnym, o zaistniałych faktach.

2. W przypadku gdy państwo, które złożyło wniosek ekstradycyjny, jest jednocześnie Państwem-Stroną niniejszego statutu, Państwo wezwane daje pierwszeństwo wnioskowi zgłoszonemu przez Trybunał, jeżeli:

- (a) Trybunał zgodnie z artykułem 18 lub 19 orzekł, że sprawa, w związku z którą żąda dostarczenia osoby, jest dopuszczalna i, stwierdzając tę dopuszczalność, wziął pod uwagę postępowanie karne prowadzone przez Państwo wzywające w związku z jego wnioskiem o ekstradycję lub
- (b) Trybunał wydał orzeczenie, o którym mowa w punkcie (a), zgodnie z zawiadomieniem otrzymanym od Państwa wezwanego na podstawie ustępu 1.

3. Do czasu wydania przez Trybunał w trybie określonym w ustępie 2 (b) orzeczenia, o którym mowa w ustępie 2 (a), Państwo wezwane może według swego uznania prowadzić dalej postępowanie co do wniosku o ekstradycję zgłoszonego przez Państwo wzywające. Nie może jednak dokonać ekstradycji, dopóki Trybunał nie stwierdzi, że sprawa jest niedopuszczalna. Ustalenie Trybunału dokonywane jest w trybie przyspieszonym.

4. Jeżeli Państwo wzywające nie jest Państwem-Stroną niniejszego statutu, Państwo wezwane, jeżeli nie ciąży na nim zobowiązanie o charakterze międzynarodowym do dokonania ekstradycji tej osoby do Państwa wzywającego, daje pierwszeństwo wnioskowi o dostarczenie zgłoszonemu przez Trybunał, jeżeli Trybunał orzekł, że sprawa jest dopuszczalna.

5. W przypadku gdy sprawa określona w ustępie 4 nie została uznana za dopuszczalną przez Trybunał, Państwo wezwane może według swego uznania kontynuować postępowanie w sprawie wniosku o ekstradycję złożonego przez Państwo wzywające.

6. W przypadkach, do których ma zastosowanie ustęp 4, przy czym na Państwie wezwanym ciąży zobowiązanie o charakterze międzynarodowym do wydania osoby w drodze ekstradycji do Państwa wzywającego, które nie jest stroną niniejszego statutu, Państwo wezwane podejmuje decyzję o dostarczeniu osoby Trybunałowi bądź ekstradycji do Państwa wzywającego. Przy podejmowaniu tej decyzji Państwo wezwane bierze pod uwagę wszystkie stosowne okoliczności, w tym między innymi:

- (a) daty wniosków;
- (b) interesy Państwa wzywającego, w tym — jeżeli dotyczy tego Państwa — kwestię, czy zbrodnia została popełniona na jego terytorium, oraz obywatelstwo pokrzywdzonych i osoby poszukiwanej; i
- (c) możliwość późniejszego dostarczenia osoby pomiędzy Trybunałem a Państwem wzywającym.

7. Gdy Państwo-Strona, które otrzymało wniosek Trybunału o dostarczenie określonej osoby, otrzymało też wniosek innego państwa o ekstradycję tej samej osoby z powodu innego czynu niż ten, który wypełnia znamiona zbrodni, w związku z którą Trybunał domaga się dostarczenia tej osoby:

- (a) jeżeli Państwo wezwane nie jest związane zobowiązaniem o charakterze międzynarodowym do wydania tej osoby w drodze ekstradycji do Państwa wzywającego, daje pierwszeństwo wnioskowi Trybunału;
- (b) jeżeli Państwo wezwane jest związane zobowiązaniem o charakterze międzynarodowym do wydania tej osoby w drodze ekstradycji do Państwa wzywającego, decyduje według swego uznania o dostarczeniu osoby Trybunałowi bądź ekstradycji do Państwa wzywającego. Podejmując tę decyzję, Państwo wezwane bierze pod uwagę wszystkie stosowne okoliczności sprawy, włącznie, ale

nie tylko z tymi, o których mowa w ustępie 6, zwracając szczególną uwagę na charakter i ciężar zarzucanych czynów.

8. Jeżeli zgodnie z zawiadomieniem przewidzianym w niniejszym artykule Trybunał orzekł o niedopuszczalności sprawy, a następnie Państwo wezwane odmówi ekstradycji do Państwa wzywającego, Państwo wezwane informuje Trybunał o swojej decyzji.

Artykuł 91

Treść wniosku o aresztowanie i dostarczenie

1. Wniosek o aresztowanie i dostarczenie sporządza się na piśmie. W nagłych wypadkach wniosek może zostać przekazany za pośrednictwem jakiegokolwiek środka umożliwiającego przenoszenie treści w formie pisemnej, pod warunkiem iż wniosek zostanie potwierdzony drogą, o której mowa w artykule 87 ustęp 1 (a).

2. W przypadku wniosku o aresztowanie i dostarczenie osoby, wobec której został wydany nakaz aresztowania przez Izbę Przygotowawczą na podstawie artykułu 58, wniosek powinien zawierać lub być poparty przez:

- (a) informacje zawierające opis osoby poszukiwanej, w sposób pozwalający na jej identyfikację, oraz informacje dotyczące jej przypuszczalnego miejsca pobytu;
- (b) kopię nakazu aresztowania;
- (c) dokumenty, oświadczenia oraz informacje, które mogą być konieczne dla spełnienia wymagań procedury dostarczania przewidzianej w Państwie wezwanym, z zastrzeżeniem, że wymagania te nie powinny być bardziej uciążliwe niż te, które stosuje się do wniosków ekstradycyjnych na podstawie traktatów lub porozumień pomiędzy Państwem wezwanym i innymi państwami, oraz powinny być, na ile to możliwe, mniej uciążliwe, biorąc pod uwagę odmienny charakter Trybunału.

3. W przypadku wniosku o aresztowanie i dostarczenie osoby skazanej, wniosek powinien zawierać lub być poparty przez:

- (a) kopię nakazu aresztowania tej osoby;
- (b) kopię orzeczenia skazującego;
- (c) informację wykazującą, iż osoba poszukiwana jest osobą, o której mowa w orzeczeniu skazującym;
- (d) kopię orzeczenia o karze, jeżeli wobec osoby poszukiwanej orzeczono karę, w przypadku zaś orzeczenia skazującego na karę pozbawienia wolności, zaświadczenie stwierdzające okres odbytej kary i okres kary pozostałej do odbycia.

4. Na wniosek Trybunału Państwo-Strona odbywa konsultacje z Trybunałem dotyczące zarówno spraw ogólnych, jak i kwestii szczegółowych dotyczących

wymogów prawa krajowego Państwa-Strony, które mogą mieć zastosowanie na podstawie ustępu 2 (c). Podczas tych konsultacji Państwo-Strona informuje Trybunał o szczególnych wymogach jego prawa krajowego.

Artykuł 92

Tymczasowe aresztowanie

1. W nagłych wypadkach Trybunał może zgłosić wniosek o tymczasowe aresztowanie osoby poszukiwanej na czas potrzebny do przedstawienia wniosku o dostarczenie wraz z załączonymi dokumentami wymienionymi w artykule 91.

2. Wniosek o tymczasowe aresztowanie przekazywany jest za pośrednictwem jakiegokolwiek środka umożliwiającego przenoszenie treści w formie pisemnej i powinien zawierać:

- (a) informacje zawierające opis osoby poszukiwanej, w sposób pozwalający na jej identyfikację, oraz informacje dotyczące jej przypuszczalnego miejsca pobytu;
- (b) zwięzłe wskazanie zbrodni, z powodu których osoba jest poszukiwana, oraz faktów składających się na ich opis, w tym — w miarę możliwości — datę oraz miejsce popełnienia zbrodni;
- (c) stwierdzenie istnienia nakazu aresztowania lub orzeczenia skazującego osobę poszukiwaną; i
- (d) oświadczenie, iż wniosek o dostarczenie osoby poszukiwanej zostanie przekazany.

3. Osoba, wobec której zastosowano tymczasowe aresztowanie, może zostać zwolniona, jeżeli Państwo wezwane nie otrzyma wniosku o dostarczenie oraz załączonych dokumentów wymienionych w artykule 91 w terminie przewidzianym w Regułach Procesowych i Dowodowych. Jednakże taka osoba może się zgodzić na dostarczenie jej Trybunałowi przed upływem tego terminu, jeżeli pozwala na to prawo Państwa wezwanego. W takim przypadku Państwo wezwane dostarcza tę osobę Trybunałowi w możliwie najkrótszym czasie.

4. Zwolnienie osoby poszukiwanej stosownie do ustępu 3 nie stoi na przeszkodzie późniejszemu aresztowaniu i dostarczeniu tej osoby, jeżeli wniosek o dostarczenie tej osoby, wraz z załączonymi dokumentami, zostanie złożony w późniejszym terminie.

Artykuł 93

Inne formy współpracy

1. Państwa-Strony zgodnie z postanowieniami niniejszej części oraz na podstawie przepisów prawa krajowego wykonują wnioski Trybunału o następującą pomoc prawną w związku z postępowaniem karnym:

- (a) ustalenie tożsamości i miejsca pobytu osób oraz miejsca przechowywania przedmiotów;

- (b) przeprowadzenie dowodów, w tym zeznań pod przysięgą, oraz przedstawienie dowodów, w tym opinii biegłych i sprawozdań, niezbędnych dla Trybunału;
- (c) przesłuchiwanie osób, przeciwko którym toczy się postępowanie karne;
- (d) doręczanie dokumentów, w tym dokumentów sądowych;
- (e) ułatwianie osobom dobrowolnego stawienia się przed Trybunałem w charakterze świadków lub biegłych;
- (f) czasowe przekazywanie osób, przewidziane w ustępie 7;
- (g) oględziny miejsc i terenów, w tym ekshumacje, oraz oględziny miejsc pochówku;
- (h) przeprowadzanie przeszukania i zajęcia;
- (i) dostarczanie akt i dokumentów, w tym akt i dokumentów urzędowych;
- (j) ochrona pokrzywdzonych i świadków oraz zabezpieczanie dowodów;
- (k) identyfikacja, odnalezienie i zabezpieczenie lub zajęcie korzyści, majątku i aktywów oraz narzędzi przestępstwa dla celów ewentualnego przepadku, jednakże bez uszczerbku dla nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich; i
- (l) jakiegokolwiek inny rodzaj pomocy, który nie jest zabroniony przez prawo Państwa wezwanego, a którego celem jest ułatwienie ścigania i osądzenia zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału.

2. Trybunał jest uprawniony do udzielenia gwarancji świadkowi lub biegłemu stawiającemu się przed Trybunałem, iż nie będzie wobec niego wszczęte ani prowadzone postępowanie karne, nie będzie zatrzymany ani poddany żadnym ograniczeniom wolności osobistej przez Trybunał z powodu jakichkolwiek działań lub zaniechań, poprzedzających opuszczenie przez tę osobę Państwa wezwanego.

3. Jeżeli wykonanie pomocy prawnej określonej we wniosku przedłożonym na podstawie ustępu 1 jest zabronione w Państwie wezwanym na podstawie powszechnie obowiązujących fundamentalnych zasad prawnych, Państwo wezwane niezwłocznie konsultuje się z Trybunałem w celu rozstrzygnięcia tej kwestii. W czasie konsultacji należy rozważyć, czy pomoc prawna może zostać wykonana w inny sposób lub pod pewnymi warunkami. Jeżeli po odbyciu konsultacji kwestii tej nie można rozstrzygnąć, Trybunał zmienia wniosek w zakresie, w jakim jest to konieczne.

4. Zgodnie z artykułem 72 Państwo-Strona może odmówić, w całości lub w części, wykonania wniosku o pomoc prawną tylko wtedy, gdy wniosek dotyczy udostępnienia dokumentu lub ujawnienia dowodu związanego z jego bezpieczeństwem narodowym.

5. Zanim Państwo wezwane odmówi wykonania wniosku o pomoc prawną złożonego na podstawie ustępu 1 (l), Państwo to rozważa, czy pomoc prawna może zostać udzielona pod pewnymi warunkami, w późniejszym terminie lub w inny sposób, z zastrzeżeniem, że, o ile Trybunał lub Prokurator wyrazi zgodę na udzielenie pomocy prawnej pod pewnymi warunkami, Trybunał lub Prokurator jest nimi związany.

6. Jeżeli wezwane Państwo-Strona odmówi wykonania wniosku, niezwłocznie informuje o tym Trybunał lub Prokuratora, podając powody odmowy.

7. (a) Trybunał może żądać czasowego przekazania osoby pozbawionej wolności w celu dokonania identyfikacji lub przesłuchania lub uzyskania innej pomocy. Osoba ta może zostać przekazana po spełnieniu następujących warunków:

- (i) osoba ta dobrowolnie i świadomie wyraziła zgodę na przekazanie; i
- (ii) Państwo wezwane zgadza się na przekazanie na warunkach uzgodnionych przez to Państwo i Trybunał.

(b) Osoba przekazana pozostaje pozbawiona wolności. Kiedy cele przekazania zostały osiągnięte, Trybunał niezwłocznie odsyła osobę przekazaną Państwu wezwanemu.

8. (a) Trybunał zapewnia poufność otrzymanych dokumentów i informacji, chyba że przemawiają przeciwko temu względy postępowania przygotowawczego bądź innego postępowania wskazane we wniosku.

(b) W razie konieczności Państwo wezwane może przekazać Prokuratorowi dokumenty lub informacje z zastrzeżeniem poufności. W takim przypadku Prokurator może wykorzystać przekazane informacje i dokumenty jedynie w celu uzyskania nowych dowodów.

(c) Państwo wezwane może z własnej inicjatywy lub na wniosek Prokuratora wyrazić zgodę na ujawnienie tych dokumentów lub informacji. W takim przypadku mogą być one użyte jako dowody w sprawie zgodnie z postanowieniami części V i VI oraz Regułami Procesowymi i Dowodowymi.

9. (a) (i) W razie otrzymania przez Państwo-Stronę konkurencyjnych wniosków, innych niż o dostarczenie lub ekstradycję, od Trybunału i innego państwa działającego na podstawie zobowiązania międzynarodowego Państwo-Strona dokłada wszelkich starań, aby, w konsultacji z Trybunałem i innym państwem, wykonać oba wnioski, w razie konieczności poprzez odroczenie wykonania jednego z wniosków lub wykonanie jednego z nich pod pewnymi warunkami.

(ii) W razie niepowodzenia powyższego, konkurencyjne wnioski zostają rozpatrzone zgodnie z zasadami określonymi w artykule 90.

(b) Jeżeli jednak wniosek Trybunału dotyczy informacji, przedmiotów lub osób pozostających pod

kontrolą państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej na mocy umowy międzynarodowej, Państwo wezwane informuje o tym Trybunał, który kieruje swój wniosek do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej.

10. (a) Trybunał może, na wniosek Państwa-Strony prowadzącego postępowanie przygotowawcze lub sądowe z powodu czynu, który stanowi zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału lub który stanowi poważne przestępstwo według prawa Państwa wzywającego, współpracować z Państwem wzywającym i udzielić mu pomocy prawnej.

(b) (i) Pomoc przewidziana w punkcie (a) obejmuje, *inter alia*:

- a. przekazanie oświadczeń, dokumentów lub innego rodzaju dowodów zgromadzonych w trakcie postępowania przygotowawczego lub rozprawy prowadzonej przez Trybunał; i
- b. przesłuchanie osoby aresztowanej na mocy postanowienia Trybunału.

(ii) W przypadku pomocy udzielanej na podstawie punktu (b)(i)a.:

- a. jeżeli dokumenty lub dowody innego rodzaju zostały zgromadzone przy pomocy Państwa, takie przekazanie wymaga zgody tego Państwa;
- b. jeżeli oświadczenia, dokumenty i innego rodzaju dowody zostały dostarczone przez świadka lub biegłego, przekazanie podlega postanowieniom artykułu 68.

(c) Trybunał może na warunkach określonych w niniejszym ustępie udzielić pomocy prawnej przewidzianej w niniejszym ustępie państwu, które nie jest Stroną niniejszego statutu.

Artykuł 94

Odroczenie wykonania wniosku ze względu na toczące się postępowanie przygotowawcze

1. Jeżeli niezwłoczne wykonanie wniosku mogłoby zakłócać prowadzone postępowanie karne w innej sprawie niż ta, do której odnosi się wniosek, Państwo wezwane może odroczyć wykonanie wniosku na czas uzgodniony z Trybunałem. Jednakże odroczenie nie może trwać dłużej, niż jest to konieczne do zakończenia wspomnianego postępowania karnego w Państwie wezwanym. Przed podjęciem decyzji o odroczeniu Państwo wezwane rozważa, czy pomoc nie może być udzielona niezwłocznie pod pewnymi warunkami.

2. Jeżeli zostanie podjęta decyzja o odroczeniu na podstawie ustępu 1, Prokurator może żądać zabezpieczenia dowodów w oparciu o artykuł 93 ustęp 1 (j).

Artykuł 95

Odroczenie wykonania wniosku ze względu na sprzeciw w sprawie dopuszczalności

Jeżeli Trybunał rozpatruje sprzeciw w sprawie dopuszczalności na podstawie artykułu 18 lub 19, Państwo wezwane może odroczyć wykonanie wniosku na podstawie niniejszej części do czasu wydania przez Trybunał decyzji w sprawie dopuszczalności, chyba że Trybunał zarządził, że Prokurator może zbierać dowody na podstawie artykułu 18 lub 19.

Artykuł 96

Treść wniosku o udzielenie innych form pomocy na podstawie artykułu 93

1. Wniosek o udzielenie innych form pomocy określonych w artykule 93 sporządza się na piśmie. W nagłych wypadkach wniosek może zostać przekazany za pośrednictwem jakiegokolwiek środka umożliwiającego przenoszenie treści w formie pisemnej, pod warunkiem iż wniosek zostanie potwierdzony drogą, o której mowa w artykule 87 ustęp 1 (a).

2. Wniosek powinien, tam gdzie ma to zastosowanie, zawierać lub być poparty przez:

- (a) zwięzłe przedstawienie celu, jakiemu ma służyć wniosek i żądana pomoc, włącznie ze wskazaniem podstawy prawnej i uzasadnieniem wniosku;
- (b) możliwie szczegółową informację o miejscu pobytu lub tożsamości osoby lub miejsca, które mają być odnalezione lub których tożsamość ma być ustalona w celu udzielenia żądanej pomocy;
- (c) zwięzłe przedstawienie faktów leżących u podstaw wniosku;
- (d) powody i szczegóły procedur i wymogów, które mają być zastosowane;
- (e) takie informacje, które mogą być wymagane na podstawie prawa Państwa wezwanego w celu wykonania wniosku; i
- (f) wszelkie inne informacje istotne dla udzielenia żądanej pomocy.

3. Na wniosek Trybunału Państwo-Strona odbywa konsultacje z Trybunałem dotyczące zarówno spraw ogólnych, jak i kwestii szczegółowych, dotyczących wymogów prawa krajowego Państwa-Strony, które mogą mieć zastosowanie na podstawie ustępu 2 (e). Podczas tych konsultacji Państwo-Strona informuje Trybunał o szczególnych wymogach swego prawa krajowego.

4. Postanowienia niniejszego artykułu stosuje się również do wniosku o pomoc skierowanego do Trybunału.

Artykuł 97

Konsultacje

Jeżeli Państwo-Strona otrzyma na podstawie niniejszej części wniosek, który stwarza problemy mogące utrudnić lub uniemożliwić jego wykonanie, Państwo to niezwłocznie konsultuje się z Trybunałem w celu rozwiązania tej kwestii. Problemy te mogą obejmować, *inter alia*:

- (a) brak informacji wystarczających do wykonania wniosku;
- (b) w przypadku wniosku o dostarczenie, fakt, że pomimo dołożenia wszelkich starań nie można ustalić miejsca pobytu osoby poszukiwanej albo że w wyniku przeprowadzonego postępowania stwierdzono, iż osoba zlokalizowana w Państwie wezwanym ponad wszelką wątpliwość nie jest osobą wskazaną we wniosku; lub
- (c) fakt, że wykonanie wniosku w jego aktualnej formie wymagałoby od Państwa wezwanego naruszenia istniejących zobowiązań traktatowych osiągniętych wobec innego państwa.

Artykuł 98

Współpraca w odniesieniu do uchylenia immunitetu i zgody na dostarczenie

1. Trybunał nie może wystąpić z wnioskiem o dostarczenie lub pomoc, który wymagałby od Państwa wezwanego działania niezgodnego z jego zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego w odniesieniu do immunitetu Państwa, immunitetu dyplomatycznego osoby lub majątku Państwa trzeciego, chyba że Trybunał wcześniej uzyska zgodę Państwa trzeciego na uchylenie immunitetu.

2. Trybunał nie może wystąpić z wnioskiem o dostarczenie, który wymagałby od Państwa wezwanego działania niezgodnego z jego zobowiązaniami wynikającymi z umów międzynarodowych, zgodnie z którymi wymagana jest zgoda Państwa wysyłającego na dostarczenie Trybunałowi jakiegokolwiek osoby, chyba że Trybunał wcześniej podjął współpracę z Państwem wysyłającym w celu uzyskania zgody na dostarczenie.

Artykuł 99

Wykonanie wniosków na podstawie artykułu 93 i 96

1. Wnioski o współpracę są wykonywane zgodnie ze stosowną procedurą przewidzianą w prawie Państwa wezwanego i, o ile nie jest to zabronione przez to prawo, w sposób określony we wniosku, włącznie z zastosowaniem procedury wskazanej we wniosku lub zezwoleniem osobom wymienionym we wniosku na obecność i udzielanie pomocy przy wykonywaniu wniosku.

2. W przypadku wniosku niecierpiącego zwłoki, dokumenty lub dowody sporządzone w odpowiedzi na

wniosek przesyłane są na żądane Trybunału w trybie pilnym.

3. Odpowiedzi Państwa wezwanego przekazuje się w ich oryginalnym języku i formie.

4. Z zastrzeżeniem postanowień innych artykułów niniejszej części, jeżeli jest to konieczne dla skutecznego wykonania wniosku, który może zostać wykonany bez zastosowania środków przymusu, w tym w szczególności dobrowolnego przesłuchania osoby lub przeprowadzenia dowodu z osoby nawet bez obecności organów Państwa wezwanego, jeżeli jest to niezbędne dla wykonania wniosku, albo oględzin terenu publicznego lub innego miejsca publicznego, Prokurator może wykonać taki wniosek bezpośrednio na terytorium Państwa w sposób następujący:

- (a) jeżeli wezwane Państwo-Strona jest państwem, wobec którego istnieje podejrzenie, że na jego terytorium została popełniona zbrodnia i orzeczono o dopuszczalności zgodnie z artykułem 18 lub 19, Prokurator może bezpośrednio wykonać taki wniosek po przeprowadzeniu wszelkich możliwych konsultacji z wezwanym Państwem-Stroną;
- (b) w innych przypadkach Prokurator może wykonać taki wniosek po przeprowadzeniu konsultacji z wezwanym Państwem-Stroną i po uwzględnieniu wszystkich rozsądnych warunków i uwag przedstawionych przez to Państwo-Stronę. Jeżeli Państwo-Strona napotyka trudności z wykonaniem wniosku zgodnie z niniejszym punktem, niezwłocznie konsultuje się z Trybunałem w celu rozwiązania tej kwestii.

5. Postanowienia zezwalające osobie przesłuchanej przez Trybunał na podstawie artykułu 72 na powoływanie się na ograniczenia służące zapobieganiu ujawnianiu informacji poufnych związanych z bezpieczeństwem narodowym stosuje się także do wykonania wniosków o pomoc na podstawie niniejszego artykułu.

Artykuł 100

Koszty

1. Zwyczajne koszty związane z wykonaniem wniosków na terytorium Państwa wezwanego ponosi to Państwo, z wyjątkiem następujących kosztów, które ponosi Trybunał:

- (a) koszty związane z podróżą i zapewnieniem bezpieczeństwa świadkom i biegłym lub przekazaniem osoby pozbawionej wolności na podstawie artykułu 93;
- (b) koszty tłumaczenia i przepisywania;
- (c) koszty podróży i utrzymania sędziów, Prokuratora, zastępców Prokuratora, Sekretarza, zastępcy Sekretarza i personelu każdego organu Trybunału;
- (d) koszty opinii lub raportu biegłego sporządzonych na żądanie Trybunału;

- (e) koszty związane z transportem osoby dostarczonej do Trybunału przez Państwo, na terytorium którego ona przebywała; i
- (f) po uzgodnieniu — wszelkie nadzwyczajne koszty spowodowane wykonaniem wniosku.

2. Postanowienia ustępu 1 stosuje się odpowiednio do wniosków pochodzących od Państw-Stron i skierowanych do Trybunału. W takim przypadku Trybunał ponosi zwykłe koszty wykonania.

Artykuł 101

Zasada specjalności

1. Osoba dostarczona Trybunałowi na podstawie niniejszego statutu nie będzie ścigana, ukarana ani pozbawiona wolności z powodu czynu popełnionego przed dostarczeniem, innego niż czyn, który wypełnia znamiona zbrodni stanowiących podstawę dostarczenia jej Trybunałowi.

2. Trybunał może domagać się od państwa, które dostarczyło osobę Trybunałowi, zrzeczenia się wymogów ustępu 1 i, w razie konieczności, Trybunał dostarczy dodatkowych informacji zgodnie z artykułem 91. Państwa-Strony są władne dokonać takiego zrzeczenia na rzecz Trybunału i dołożą w tym celu wszelkich starań.

Artykuł 102

Wyjaśnienie pojęć

W rozumieniu niniejszego statutu:

- (a) „dostarczenie” oznacza wydanie osoby Trybunałowi przez państwo, w trybie przewidzianym niniejszym statutem;
- (b) „ekstradycja” oznacza wydanie osoby przez jedno państwo drugiemu państwu na podstawie traktatu, konwencji lub ustawodawstwa krajowego.

CZĘŚĆ X. WYKONANIE

Artykuł 103

Rola państw w wykonywaniu kary pozbawienia wolności

1. (a) Kara pozbawienia wolności jest wykonywana w Państwie wyznaczonym przez Trybunał z listy państw, które zadeklarowały Trybunałowi wolę przyjęcia osób skazanych.

(b) Składając deklarację woli przyjęcia osób skazanych, państwo może zastrzec warunki takiego przyjęcia, o ile Trybunał wyrazi na nie zgodę i są one zgodne z niniejszą częścią.

(c) Państwo wyznaczone w konkretnej sprawie niezwłocznie informuje Trybunał, czy akceptuje decyzję Trybunału.

2. (a) Państwo wykonania zawiadamia Trybunał o wszelkich okolicznościach, włącznie z wystąpieniem jakichkolwiek warunków uzgodnionych na podstawie ustępu 1, które mogłyby istotnie rzutować na warunki i długość pozbawienia wolności. Trybunał powinien zostać poinformowany z co najmniej 45-dniowym wyprzedzeniem o wszelkich tego typu znanych lub przewidywanych okolicznościach. W tym czasie Państwo wykonania nie podejmuje żadnych kroków, które mogłyby naruszyć jego zobowiązania wynikające z artykułu 110.

(b) Jeżeli Trybunał nie może przystać na warunki określone w punkcie (a), zawiadamia Państwo wykonania i postępuje zgodnie z artykułem 104 ustęp 1.

3. Trybunał, wyznaczając w granicach swobodnego uznania państwo w oparciu o ustęp 1, bierze pod uwagę następujące okoliczności:

- (a) zasadę, że Państwa-Strony powinny dzielić odpowiedzialność za wykonanie kary pozbawienia wolności, zgodnie z zasadą słusznego podziału przewidzianą w Regułach Procesowych i Dowodowych;
- (b) stosowanie szeroko akceptowanych standardów międzynarodowego prawa traktatowego regulujących traktowanie więźniów;
- (c) opinię osoby skazanej;
- (d) obywatelstwo osoby skazanej;
- (e) wszelkie inne czynniki dotyczące okoliczności zbrodni, osoby skazanej oraz efektywnego wykonania kary, które mogą mieć znaczenie dla wyznaczenia Państwa wykonania.

4. Jeżeli żadne państwo nie zostanie wyznaczone na podstawie ustępu 1, karę pozbawienia wolności wykonuje się w więzieniu udostępnionym przez Państwo przyjmujące, zgodnie z warunkami ustalonymi w porozumieniu w sprawie siedziby, o którym mowa w artykule 3 ustęp 2. W takim przypadku koszty wynikające z wykonania kary pozbawienia wolności ponosi Trybunał.

Artykuł 104

Zmiana w wyznaczeniu Państwa wykonania

1. Trybunał może w każdej chwili postanowić o przekazaniu osoby skazanej do więzienia w innym państwie.

2. Osoba skazana może w każdej chwili zwracać się do Trybunału o przekazanie jej z Państwa wykonania.

Artykuł 105

Wykonanie wyroku

1. Z uwzględnieniem warunków, które państwo zastrzegło zgodnie z artykułem 103 ustęp 1 (b), wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności wiąże Państwo-Stronę, które w żadnym przypadku nie może go zmienić.

2. Wyłącznie Trybunał ma prawo rozpatrywać odwołania od wyroków i wnioski o wznowienie postępowania. Państwo-Strona nie będzie utrudniać składania takich skarg przez osobę skazaną.

Artykuł 106

Nadzorowanie wykonania kary i warunków pozbawienia wolności

1. Wykonywanie kary pozbawienia wolności podlega nadzorowi Trybunału i powinno być zgodne z szeroko przyjętymi standardami międzynarodowego prawa traktatowego regulującymi traktowanie więźniów.

2. Warunki wykonywania kary pozbawienia wolności są regulowane przez prawo Państwa wykonania i muszą być zgodne z szeroko przyjętymi standardami międzynarodowego prawa traktatowego regulującymi traktowanie więźniów; w żadnym razie warunki te nie mogą być lepsze lub gorsze od tych, w jakich przebywają więźniowie skazani za podobne przestępstwa w Państwie wykonania.

3. Porozumiewanie się osoby skazanej z Trybunałem powinno być poufne i odbywać się bez przeszkód.

Artykuł 107

Przekazanie osoby po odbyciu kary

1. Po odbyciu kary osoba, która nie jest obywatelem Państwa wykonania, może, zgodnie z prawem Państwa wykonania, zostać przekazana do państwa, które jest zobowiązane do jej przyjęcia, lub do innego państwa, które wyrazi zgodę na jej przyjęcie, biorąc pod uwagę opinie osoby, która ma zostać przekazana do tego państwa, chyba że Państwo wykonania zezwoli tej osobie na pozostanie na swoim terytorium.

2. Jeżeli żadne z państw nie ponosi kosztów wynikających z przekazania osoby do innego państwa na podstawie ustępu 1, koszty te ponosi Trybunał.

3. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 108 Państwo wykonania może również, stosownie do swojego prawa wewnętrznego, wydać lub w inny sposób przekazać osobę do państwa, które domagało się wydania lub przekazania osoby w celu przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania kary.

Artykuł 108

Ograniczenie ścigania lub karania za inne przestępstwa

1. Osoba skazana pozbawiona wolności w Państwie wykonania nie może być ścigana, ukarana lub podlegać ekstradycji do państwa trzeciego z powodu czynu popełnionego przed przekazaniem tej osoby Państwu wykonania, chyba że na takie ściganie, ukaranie lub ekstradycję wyrazi zgodę Trybunał na wniosek Państwa wykonania.

2. Trybunał orzeka w tej kwestii po wysłuchaniu osoby skazanej.

3. Ustępu 1 nie stosuje się, jeżeli osoba skazana, po odbyciu pełnego wymiaru kary wymierzonej przez Trybunał, dobrowolnie pozostaje przez okres dłuższy niż 30 dni na terytorium Państwa wykonania lub powraca na terytorium tego państwa po jego opuszczeniu.

Artykuł 109

Wykonywanie orzeczeń grzywny i przepadku

1. Państwa-Strony wykonują orzeczenia grzywny oraz przepadku wydane przez Trybunał na podstawie części VII, zgodnie z procedurą przewidzianą w prawie wewnętrznym, nie naruszając nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich.

2. Jeżeli Państwo-Strona nie może wykonać orzeczenia przepadku, podejmuje środki w celu odzyskania równowartości majątku, korzyści lub aktywów objętych wydanym przez Trybunał orzeczeniem przepadku, nie naruszając nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich.

3. Majątek lub korzyści ze sprzedaży nieruchomości lub, tam gdzie jest to właściwe, ze sprzedaży innych przedmiotów, uzyskane przez Państwo-Stronę w wyniku wykonania wyroku Trybunału, przekazuje się Trybunałowi.

Artykuł 110

Zmniejszenie wymiaru kary

1. Państwo wykonania nie może zwolnić osoby przed upływem okresu kary wymierzonej przez Trybunał.

2. Wyłącznie Trybunał ma uprawnienie do orzekania o zmniejszeniu wymiaru kary i orzeka w tej kwestii po wysłuchaniu osoby skazanej.

3. Jeżeli osoba odbyła dwie trzecie wymierzonej kary lub 25 lat w przypadku kary dożywocia, Trybunał dokonuje oceny wyroku pod kątem ewentualnego zmniejszenia jej wymiaru. Taka ocena wyroku nie może mieć miejsca przed upływem wskazanych okresów.

4. Dokonując oceny na podstawie ustępu 3, Trybunał może zmniejszyć wymiar kary, jeżeli stwierdzi, że zachodzi przynajmniej jedna z następujących okoliczności:

- (a) wcześniej wyrażona i podtrzymywana chęć współpracy osoby z Trybunałem w prowadzonych postępowaniach przygotowawczych;
- (b) dobrowolna pomoc osoby w umożliwieniu wykonania wyroków i orzeczeń Trybunału w innych sprawach, a w szczególności pomoc w zlokalizowaniu przedmiotów objętych orzeczeniami grzywny, przepadku lub naprawienia szkody, które mogą być spożytkowane dla dobra pokrzywdzonych; lub

(c) inne czynniki wskazujące na wyraźną i znaczącą zmianę okoliczności usprawiedliwiającą zmniejszenie wymiaru kary przewidziane w Regułach Procesowych i Dowodowych.

5. Jeżeli po przeprowadzeniu pierwszej oceny kary na podstawie ustępu 3 Trybunał stwierdzi brak podstaw do zmniejszenia wymiaru kary, dokonuje dalszych ocen wyroku w takich odstępach czasowych i z zastosowaniem takich kryteriów, jakie przewidziane są w Regułach Procesowych i Dowodowych.

Artykuł 111

Ucieczka

Jeżeli osoba skazana zbiegnie z więzienia i opuści Państwo wykonania, państwo to może, po przeprowadzeniu konsultacji z Trybunałem, złożyć wniosek o wydanie tej osoby przez państwo, w którym się ona znajduje, na podstawie istniejących porozumień dwustronnych lub wielostronnych, lub może zwrócić się do Trybunału o wystąpienie z wnioskiem o dostarczenie osoby na podstawie części IX. Trybunał może wskazać, aby osoba została przekazana państwu, w którym odbywała karę, lub innemu państwu wyznaczonemu przez Trybunał.

CZĘŚĆ XI. ZGROMADZENIE PAŃSTW-STRON

Artykuł 112

Zgromadzenie Państw-Stron

1. Tworzy się Zgromadzenie Państw-Stron niniejszego statutu. Każde Państwo-Strona ma w Zgromadzeniu jednego przedstawiciela, któremu mogą towarzyszyć zastępcy i doradcy. Inne państwa, które podpisały niniejszy statut lub Akt Końcowy, mogą mieć status obserwatorów w Zgromadzeniu.

2. Zgromadzenie Państw-Stron:

- (a) rozpatruje i przyjmuje zalecenia Komisji Przygotowawczej;
- (b) sprawuje nadzór nad Prezydium, Prokuratorem oraz Sekretarzem w zakresie administracji Trybunału;
- (c) rozpatruje sprawozdania z działalności Biura utworzonego na podstawie ustępu 3 oraz podejmuje w związku z tym odpowiednie działania;
- (d) rozpatruje oraz uchwała budżet Trybunału;
- (e) decyduje zgodnie z artykułem 36 o zmianie liczby sędziów;
- (f) rozpatruje zgodnie z artykułem 87 ustęp 5 i 7 kwestie dotyczące braku współpracy;
- (g) pełni inne funkcje stosownie do postanowień niniejszego statutu oraz Reguł Procesowych i Dowodowych.

3. (a) Zgromadzenie Państw-Stron posiada Biuro składające się z Prezesa, dwóch wiceprezesów oraz 18 członków wybieranych przez Zgromadzenie na trzyletnią kadencję.

(b) Biuro ma charakter reprezentatywny, biorąc pod uwagę w szczególności sprawiedliwy podział geograficzny oraz odpowiednią reprezentację światowych systemów prawnych.

(c) Biuro odbywa posiedzenia tak często, jak to jest konieczne, ale nie rzadziej niż raz na rok. Biuro wspomaga Zgromadzenie Państw-Stron w wykonywaniu jego obowiązków.

4. Zgromadzenie Państw-Stron może w razie konieczności utworzyć organy pomocnicze, w tym niezależny mechanizm nadzorczy dla kontroli, oceny oraz badania Trybunału w celu podniesienia sprawności jego działania i usprawnienia gospodarki.

5. Prezes Trybunału, Prokurator i Sekretarz oraz ich przedstawiciele mogą uczestniczyć w posiedzeniach Zgromadzenia Państw-Stron oraz Biura.

6. Posiedzenia Zgromadzenia Państw-Stron odbywają się w siedzibie Trybunału lub w głównej siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych raz do roku, a jeśli okoliczności tego wymagają, odbywają się specjalne posiedzenia. Z wyjątkiem przypadków przewidzianych w niniejszym statucie, posiedzenia specjalne Zgromadzenia mogą być zwołane przez Biuro z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej Państw-Stron.

7. Każde Państwo-Strona posiada jeden głos. Należy czynić wszelkie wysiłki w celu podejmowania decyzji przez Zgromadzenie i Biuro w drodze konsensusu. Jeżeli konsensusu nie można osiągnąć, to z wyjątkiem, kiedy statut nie stanowi inaczej:

- (a) decyzje dotyczące kwestii merytorycznych muszą zostać podjęte przez większość dwóch trzecich obecnych i głosujących Państw-Stron, z tym zastrzeżeniem, że bezwzględna większość Państw-Stron stanowi quorum,
- (b) decyzje dotyczące spraw proceduralnych są podejmowane zwykłą większością obecnych i głosujących Państw-Stron.

8. Państwo-Strona, które zalega z płatnością składek na poczet wydatków Trybunału, nie ma prawa głosu w Zgromadzeniu Państw-Stron i w Biurze, jeżeli suma zaległych kwot jest równa lub wyższa od wysokości składek należnych za dwa ostatnie lata. Zgromadzenie Państw-Stron może jednak wyrazić zgodę na udział Państwa-Strony w głosowaniu w Zgromadzeniu oraz w Biurze, o ile uzna, iż brak płatności jest spowodowany okolicznościami niezależnymi od Państwa-Strony.

9. Zgromadzenie Państw-Stron przyjmuje własny regulamin.

10. Urzędowymi i roboczymi językami Zgromadzenia są języki obowiązujące na Zgromadzeniu Ogólnym Organizacji Narodów Zjednoczonych.

CZĘŚĆ XII. SPRAWY FINANSOWE

Artykuł 113

Regulacje finansowe

O ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej, wszelkie sprawy finansowe dotyczące Trybunału oraz posiedzeń Zgromadzenia Państw-Stron, w tym jego Biura i organów pomocniczych, są regulowane przez niniejszy statut oraz regulaminy i przepisy finansowe przyjęte przez Zgromadzenie Państw-Stron.

Artykuł 114

Wydatki

Wydatki Trybunału i Zgromadzenia Państw-Stron, w tym Biura i organów pomocniczych, pokrywane są z funduszy Trybunału.

Artykuł 115

Fundusze Trybunału oraz Zgromadzenia Państw-Stron

Wydatki Trybunału i Zgromadzenia Państw-Stron, w tym Biura i organów pomocniczych, przewidziane w budżecie przyjętym przez Zgromadzenie Państw-Stron, pokrywane są z następujących źródeł:

- (a) ustalonych składek wpłacanych przez Państwa-Strony;
- (b) funduszy przydzielonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych, po uzyskaniu zgody Zgromadzenia Ogólnego, w szczególności w związku z wydatkami spowodowanymi przedstawieniem spraw Trybunałowi przez Radę Bezpieczeństwa.

Artykuł 116

Dobrowolne dotacje

Z zastrzeżeniem artykułu 115, jako dodatkowe fundusze Trybunał może przyjmować i wykorzystywać dobrowolne dotacje od Rządów, organizacji międzynarodowych, osób indywidualnych, przedsiębiorstw oraz innych podmiotów, stosownie do odpowiednich kryteriów przyjętych przez Zgromadzenie Państw-Stron.

Artykuł 117

Ustalanie wysokości składek

Składki Państw-Stron są ustalane według uzgodnionej skali wzorowanej na skali przyjętej przez Organizację Narodów Zjednoczonych przy ustalaniu jej zwykłego budżetu i dostosowane zgodnie z zasadami, na których ta skala jest oparta.

Artykuł 118

Audyt roczny

Akta, księgi i rachunki Trybunału, wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym, podlegają corocznemu badaniu przez niezależnego audytora.

CZĘŚĆ XIII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 119

Rozstrzygnięcie sporów

1. Spory dotyczące funkcji sądowych Trybunału rozstrzyga sam Trybunał.

2. Każdy inny spór pomiędzy dwoma lub więcej Państwami-Stronami dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszego statutu, o ile nie został rozstrzygnięty w ciągu trzech miesięcy w drodze negocjacji, jest przedstawiany Zgromadzeniu Państw-Stron. Zgromadzenie może starać się rozstrzygnąć spór bądź też przyjmując zalecenia co do dalszych sposobów rozstrzygnięcia sporu, w tym skierowania sprawy do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, stosownie do postanowień statutu tego Trybunału.

Artykuł 120

Zastrzeżenia

Do niniejszego statutu nie mogą być czynione żadne zastrzeżenia.

Artykuł 121

Poprawki

1. Po upływie siedmiu lat od wejścia w życie niniejszego statutu każde Państwo-Strona może zaproponować poprawki do niego. Tekst proponowanej poprawki przedstawia się Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który niezwłocznie komunikuje zaproponowaną poprawkę wszystkim Państwom-Stronom.

2. Nie wcześniej niż trzy miesiące po notyfikacji Zgromadzenie Państw-Stron na swoim następnym posiedzeniu, większością obecnych i głosujących, decyduje, czy przyjąć poprawkę. Zgromadzenie może rozpatrzyć proponowaną poprawkę bezpośrednio lub zwołać Konferencję Rewizyjną, jeżeli uzasadnia to charakter problemu.

3. Jeżeli przyjęcie poprawki podczas Zgromadzenia Państw-Stron lub na Konferencji Rewizyjnej jest niemożliwe w drodze konsensusu, wymagana jest większość dwóch trzecich głosów Państw-Stron.

4. Z zastrzeżeniem ustępu 5 poprawka wchodzi w życie w stosunku do wszystkich Państw-Stron po upływie roku od złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dokumentów ra-

tyfikacji lub przyjęcia przez siedem ósmym Państw-Stron.

5. Każda poprawka do artykułów 5, 6, 7 i 8 niniejszego statutu wchodzi w życie w stosunku do tych Państw-Stron, które ją przyjęły, w ciągu jednego roku po złożeniu dokumentów ratyfikacji lub przyjęcia. Jeśli chodzi o Państwo-Stronę, które nie przyjęło poprawki, Trybunał nie może wykonywać jurysdykcji w stosunku do zbrodni objętej tą poprawką, jeżeli została popełniona przez obywatela tego Państwa-Strony lub na jego terytorium.

6. Jeżeli zgodnie z ustępem 4 poprawka została przyjęta przez siedem ósmym Państw-Stron, Państwo-Strona, które nie przyjęło tej poprawki, może wypowiedzieć niniejszy statut ze skutkiem natychmiastowym, niezależnie od artykułu 127 ustęp 1, ale z zastrzeżeniem artykułu 127 ustęp 2, poprzez złożenie zawiadomienia nie później niż w ciągu jednego roku od wejścia w życie tej poprawki.

7. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadamia wszystkie Państwa-Strony o poprawce przyjętej na posiedzeniu Zgromadzenia Państw-Stron lub na Konferencji Rewizyjnej.

Artykuł 122

Poprawki dotyczące postanowień o charakterze instytucjonalnym

1. Poprawki do postanowień niniejszego statutu mających wyłącznie instytucjonalny charakter, to jest: artykułu 35, artykułu 36 ustępy 8 i 9, artykułu 37, artykułu 38, artykułu 39 ustęp 1 (dwa pierwsze zdania), 2 i 4, artykułu 42 ustępy 4—9, artykułu 43 ustępy 2 i 3 oraz artykułu 44, 46, 47 i 49 mogą być zgłoszone w każdej chwili, niezależnie od artykułu 121 ustęp 1, przez każde Państwo-Stronę. Tekst proponowanej poprawki przedstawia się Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych lub innej osobie upoważnionej przez Zgromadzenie Państw-Stron, która niezwłocznie komunikuje zgłoszoną poprawkę wszystkim Państwom-Stronom oraz innym uczestnikom Zgromadzenia Państw-Stron.

2. Poprawki przewidziane w tym artykule, co do których nie osiągnięto konsensusu, są przyjmowane przez Zgromadzenie Państw-Stron lub przez Konferencję Rewizyjną większością dwóch trzecich Państw-Stron. Poprawki te wchodzi w życie w stosunku do wszystkich Państw-Stron sześć miesięcy po ich przyjęciu przez Zgromadzenie lub Konferencję.

Artykuł 123

Rewizja statutu

1. Po upływie siedmiu lat od wejścia w życie statutu Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zwołuje Konferencję Rewizyjną w celu rozważenia poprawek do niniejszego statutu. Taka rewizja może obejmować w szczególności listę zbrodni wymienionych w artykule 5. Konferencja jest otwarta dla

uczestniczących w Zgromadzeniu Państw-Stron na takich samych warunkach.

2. Następną Konferencja Rewizyjna może zostać zwołana w dowolnym czasie na wniosek Państwa-Strony, w celu określonym w ustępie 1, przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych po uzyskaniu aprobaty większości Państw-Stron.

3. Postanowienia artykułu 121 ustępy 3—7 stosuje się odpowiednio do przyjęcia oraz wejścia w życie poprawek do statutu rozpatrywanych na Konferencji Rewizyjnej.

Artykuł 124

Postanowienia przejściowe

Niezależnie od artykułu 12 ustępy 1 i 2 każde państwo, stając się stroną niniejszego statutu, może oświadczyć, że przez okres siedmiu lat od wejścia w życie niniejszego statutu w stosunku do tego państwa państwo to nie uznaje jurysdykcji Trybunału w odniesieniu do kategorii zbrodni wymienionych w artykule 8, jeżeli istnieje podejrzenie, że zbrodnia została popełniona przez jego obywateli lub na jego terytorium. Oświadczenie złożone na podstawie niniejszego artykułu może zostać w każdej chwili cofnięte. Postanowienia niniejszego artykułu podlegają rewizji na Konferencji Rewizyjnej zwołanej na podstawie artykułu 123 ustęp 1.

Artykuł 125

Podpisanie, ratyfikacja, przyjęcie, zatwierdzenie lub przystąpienie

1. Niniejszy statut jest otwarty do podpisu dla wszystkich państw w Rzymie, w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa, dnia 17 lipca 1998 r. Następnie Statut będzie otwarty do podpisu w Rzymie, w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Włoch, do dnia 17 października 1998 r. Po tym terminie Statut będzie otwarty do podpisu w Nowym Yorku, w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych, do dnia 31 grudnia 2000 r.

2. Niniejszy statut podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez podpisujące państwa. Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Niniejszy statut jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich państw. Dokumenty przystąpienia składa się Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 126

Wejście w życie

1. Niniejszy statut wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca po upływie sześćdziesięciu dni od dnia złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych sześćdziesiątego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

2. W stosunku do każdego państwa, które dokona ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia do niniejszego statutu po złożeniu sześćdziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, niniejszy statut wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca po upływie sześćdziesięciu dni od dnia złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

Artykuł 127

Wypowiedzenie

1. Państwo-Strona może wypowiedzieć niniejszy statut w drodze pisemnego zawiadomienia Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie staje się skuteczne po upływie jednego roku od daty otrzymania zawiadomienia, chyba że w zawiadomieniu określono datę późniejszą.

2. Wypowiedzenie nie zwalnia państwa z jego zobowiązań wynikających z niniejszego statutu, kiedy było ono jego Stroną, w tym zobowiązań finansowych. Wypowiedzenie nie narusza obowiązku współpracy z Trybunałem w związku z prowadzonymi śledztwami oraz postępowaniami, w odniesieniu do których Państwo składające wypowiedzenie było zobowiązane współpracować oraz które zostały wszczęte przed datą, w której wypowiedzenie stało się skuteczne, jak również nie stoi na przeszkodzie rozpatrywaniu sprawy, która była już przez Trybunał rozpatrywana przed datą, w której wypowiedzenie stało się skuteczne.

Artykuł 128

Tekst autentyczny

Oryginał niniejszego statutu, którego teksty w języku arabskim, chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim są jednakowo autentyczne, zostanie złożony do depozytu Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże uwierzytelnione odpisy niniejszego statutu wszystkim państwom.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie w tym celu upoważnieni przez swoje Rządy, podpisali niniejszy statut.

Sporządzono w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r.

ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT*

PREAMBLE

The States Parties to this Statute.

Conscious that all peoples are united by common bonds, their cultures pieced together in a shared heritage, and concerned that this delicate mosaic may be shattered at any time,

Mindful that during this century millions of children, women and men have been victims of unimaginable atrocities that deeply shock the conscience of humanity,

Recognizing that such grave crimes threaten the peace, security and well-being of the world,

Affirming that the most serious crimes of concern to the international community as a whole must not go unpunished and that their effective prosecution must be ensured by taking measures at the national level and by enhancing international cooperation,

Determined to put an end to impunity for the perpetrators of these crimes and thus to contribute to the prevention of such crimes,

Recalling that it is the duty of every State to exercise its criminal jurisdiction over those responsible for international crimes,

Reaffirming the Purposes and Principles of the Charter of the United Nations, and in particular that all States shall refrain from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any State, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations,

Emphasizing in this connection that nothing in this Statute shall be taken as authorizing any State Party to intervene in an armed conflict or in the internal affairs of any State,

Determined to these ends and for the sake of present and future generations, to establish an independent permanent International Criminal Court in relationship with the United Nations system, with jurisdiction over the most serious crimes of concern to the international community as a whole,

Emphasizing that the International Criminal Court established under this Statute shall be complementary to national criminal jurisdictions,

Resolved to guarantee lasting respect for and the enforcement of international justice,

Have agreed as follows

PART 1. ESTABLISHMENT OF THE COURT

Article 1
The Court

An International Criminal Court ("the Court") is hereby established. It shall be a permanent institution and shall have the power to exercise its jurisdiction over persons for the most serious crimes of international concern, as

referred to in this Statute, and shall be complementary to national criminal jurisdictions. The jurisdiction and functioning of the Court shall be governed by the provisions of this Statute.

Article 2
Relationship of the Court with the United Nations

The Court shall be brought into relationship with the United Nations through an agreement to be approved by the Assembly of States Parties to this Statute and thereafter concluded by the President of the Court on its behalf.

Article 3
Seat of the Court

1. The seat of the Court shall be established at The Hague in the Netherlands ("the host State").
2. The Court shall enter into a headquarters agreement with the host State, to be approved by the Assembly of States Parties and thereafter concluded by the President of the Court on its behalf.
3. The Court may sit elsewhere, whenever it considers it desirable, as provided in this Statute.

Article 4
Legal status and powers of the Court

1. The Court shall have international legal personality. It shall also have such legal capacity as may be necessary for the exercise of its functions and the fulfilment of its purposes.
2. The Court may exercise its functions and powers, as provided in this Statute, on the territory of any State Party and, by special agreement, on the territory of any other State.

PART 2. JURISDICTION, ADMISSIBILITY AND APPLICABLE LAW

Article 5
Crimes within the jurisdiction of the Court

1. The jurisdiction of the Court shall be limited to the most serious crimes of concern to the international community as a whole. The Court has jurisdiction in accordance with this Statute with respect to the following crimes:
 - (a) The crime of genocide;
 - (b) Crimes against humanity;
 - (c) War crimes;
 - (d) The crime of aggression.
2. The Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression once a provision is adopted in accordance with articles 121 and 123 defining the crime and setting out the conditions under which the Court shall exercise jurisdiction with respect to this crime. Such a provision shall be consistent with the relevant provisions of the Charter of the United Nations.

Article 6
Genocide

For the purpose of this Statute, "genocide" means any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such:

- (a) Killing members of the group;
- (b) Causing serious bodily or mental harm to members of the group;
- (c) Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part;
- (d) Imposing measures intended to prevent births within the group;
- (e) Forcibly transferring children of the group to another group.

Article 7
Crimes against humanity

1. For the purpose of this Statute, "crime against humanity" means any of the following acts when committed as part of a widespread or systematic attack directed against any civilian population, with knowledge of the attack:

- (a) Murder;
- (b) Extermination;
- (c) Enslavement;
- (d) Deportation or forcible transfer of population;
- (e) Imprisonment or other severe deprivation of physical liberty in violation of fundamental rules of international law;
- (f) Torture;
- (g) Rape, sexual slavery, enforced prostitution, forced pregnancy, enforced sterilization, or any other form of sexual violence of comparable gravity;
- (h) Persecution against any identifiable group or collectivity on political, racial, national, ethnic, cultural, religious, gender as defined in paragraph 3, or other grounds that are universally recognized as impermissible under international law, in connection with any act referred to in this paragraph or any crime within the jurisdiction of the Court;
- (i) Enforced disappearance of persons;
- (j) The crime of apartheid;
- (k) Other inhumane acts of a similar character intentionally causing great suffering, or serious injury to body or to mental or physical health.

2. For the purpose of paragraph 1:

- (a) "Attack directed against any civilian population" means a course of conduct involving the multiple commission of acts referred to in paragraph 1 against any civilian population, pursuant to or in furtherance of a State or organizational policy to commit such attack;
- (b) "Extermination" includes the intentional infliction of conditions of life, *inter alia* the deprivation of access to food and medicine, calculated to bring about the destruction of part of a population;

(c) "Enslavement" means the exercise of any or all of the powers attaching to the right of ownership over a person and includes the exercise of such power in the course of trafficking in persons, in particular women and children;

(d) "Deportation or forcible transfer of population" means forced displacement of the persons concerned by expulsion or other coercive acts from the area in which they are lawfully present, without grounds permitted under international law;

(e) "Torture" means the intentional infliction of severe pain or suffering, whether physical or mental, upon a person in the custody or under the control of the accused; except that torture shall not include pain or suffering arising only from, inherent in or incidental to, lawful sanctions;

(f) "Forced pregnancy" means the unlawful confinement of a woman forcibly made pregnant, with the intent of affecting the ethnic composition of any population or carrying out other grave violations of international law. This definition shall not in any way be interpreted as affecting national laws relating to pregnancy;

(g) "Persecution" means the intentional and severe deprivation of fundamental rights contrary to international law by reason of the identity of the group or collectivity;

(h) "The crime of apartheid" means inhumane acts of a character similar to those referred to in paragraph 1, committed in the context of an institutionalized regime of systematic oppression and domination by one racial group over any other racial group or groups and committed with the intention of maintaining that regime;

(i) "Enforced disappearance of persons" means the arrest, detention or abduction of persons by, or with the authorization, support or acquiescence of, a State or a political organization, followed by a refusal to acknowledge that deprivation of freedom or to give information on the fate or whereabouts of those persons, with the intention of removing them from the protection of the law for a prolonged period of time.

3. For the purpose of this Statute, it is understood that the term "gender" refers to the two sexes, male and female, within the context of society. The term "gender" does not indicate any meaning different from the above.

Article 8 War crimes

1. The Court shall have jurisdiction in respect of war crimes in particular when committed as part of a plan or policy or as part of a large-scale commission of such crimes.

2. For the purpose of this Statute, "war crimes" means:

(a) Grave breaches of the Geneva Conventions of 12 August 1949, namely, any of the following acts against persons or property protected under the provisions of the relevant Geneva Convention:

(i) Wilful killing;

(ii) Torture or inhuman treatment, including biological experiments;

(iii) Wilfully causing great suffering, or serious injury to body or health;

(iv) Extensive destruction and appropriation of property, not justified by military necessity and carried out unlawfully and wantonly;

(v) Compelling a prisoner of war or other protected person to serve in the forces of a hostile Power;

(vi) Wilfully depriving a prisoner of war or other protected person of the rights of fair and regular trial;

- (vii) Unlawful deportation or transfer or unlawful confinement;
 - (viii) Taking of hostages.
- (b) Other serious violations of the laws and customs applicable in international armed conflict, within the established framework of international law, namely, any of the following acts:
- (i) Intentionally directing attacks against the civilian population as such or against individual civilians not taking direct part in hostilities;
 - (ii) Intentionally directing attacks against civilian objects, that is, objects which are not military objectives;
 - (iii) Intentionally directing attacks against personnel, installations, material, units or vehicles involved in a humanitarian assistance or peacekeeping mission in accordance with the Charter of the United Nations, as long as they are entitled to the protection given to civilians or civilian objects under the international law of armed conflict;
 - (iv) Intentionally launching an attack in the knowledge that such attack will cause incidental loss of life or injury to civilians or damage to civilian objects or widespread, long-term and severe damage to the natural environment which would be clearly excessive in relation to the concrete and direct overall military advantage anticipated;
 - (v) Attacking or bombarding, by whatever means, towns, villages, dwellings or buildings which are undefended and which are not military objectives;
 - (vi) Killing or wounding a combatant who, having laid down his arms or having no longer means of defence, has surrendered at discretion;
 - (vii) Making improper use of a flag of truce, of the flag or of the military insignia and uniform of the enemy or of the United Nations, as well as of the distinctive emblems of the Geneva Conventions, resulting in death or serious personal injury;
 - (viii) The transfer, directly or indirectly, by the Occupying Power of parts of its own civilian population into the territory it occupies, or the deportation or transfer of all or parts of the population of the occupied territory within or outside this territory;
 - (ix) Intentionally directing attacks against buildings dedicated to religion, education, art, science or charitable purposes, historic monuments, hospitals and places where the sick and wounded are collected, provided they are not military objectives;
 - (x) Subjecting persons who are in the power of an adverse party to physical mutilation or to medical or scientific experiments of any kind which are neither justified by the medical, dental or hospital treatment of the person concerned nor carried out in his or her interest, and which cause death to or seriously endanger the health of such person or persons;
 - (xi) Killing or wounding treacherously individuals belonging to the hostile nation or army;
 - (xii) Declaring that no quarter will be given;
 - (xiii) Destroying or seizing the enemy's property unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of war;
 - (xiv) Declaring abolished, suspended or inadmissible in a court of law the rights and actions of the nationals of the hostile party;

- (xv) Compelling the nationals of the hostile party to take part in the operations of war directed against their own country, even if they were in the belligerent's service before the commencement of the war;
 - (xvi) Pillaging a town or place, even when taken by assault;
 - (xvii) Employing poison or poisoned weapons;
 - (xviii) Employing asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials or devices;
 - (xix) Employing bullets which expand or flatten easily in the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pierced with incisions;
 - (xx) Employing weapons, projectiles and material and methods of warfare which are of a nature to cause superfluous injury or unnecessary suffering or which are inherently indiscriminate in violation of the international law of armed conflict, provided that such weapons, projectiles and material and methods of warfare are the subject of a comprehensive prohibition and are included in an annex to this Statute, by an amendment in accordance with the relevant provisions set forth in articles 121 and 123;
 - (xxi) Committing outrages upon personal dignity, in particular humiliating and degrading treatment;
 - (xxii) Committing rape, sexual slavery, enforced prostitution, forced pregnancy, as defined in article 7, paragraph 2 (f), enforced sterilization, or any other form of sexual violence also constituting a grave breach of the Geneva Conventions;
 - (xxiii) Utilizing the presence of a civilian or other protected person to render certain points, areas or military forces immune from military operations;
 - (xxiv) Intentionally directing attacks against buildings, material, medical units and transport, and personnel using the distinctive emblems of the Geneva Conventions in conformity with international law;
 - (xxv) Intentionally using starvation of civilians as a method of warfare by depriving them of objects indispensable to their survival, including wilfully impeding relief supplies as provided for under the Geneva Conventions;
 - (xxvi) Conscripting or enlisting children under the age of fifteen years into the national armed forces or using them to participate actively in hostilities.
- (c) In the case of an armed conflict not of an international character, serious violations of article 3 common to the four Geneva Conventions of 12 August 1949, namely, any of the following acts committed against persons taking no active part in the hostilities, including members of armed forces who have laid down their arms and those placed hors de combat by sickness, wounds, detention or any other cause:
- (i) Violence to life and person, in particular murder of all kinds, mutilation, cruel treatment and torture;
 - (ii) Committing outrages upon personal dignity, in particular humiliating and degrading treatment;
 - (iii) Taking of hostages;
 - (iv) The passing of sentences and the carrying out of executions without previous judgement pronounced by a regularly constituted court, affording all judicial guarantees which are generally recognized as indispensable.

(d) Paragraph 2 (c) applies to armed conflicts not of an international character and thus does not apply to situations of internal disturbances and tensions, such as riots, isolated and sporadic acts of violence or other acts of a similar nature.

(e) Other serious violations of the laws and customs applicable in armed conflicts not of an international character, within the established framework of international law, namely, any of the following acts:

- (i) Intentionally directing attacks against the civilian population as such or against individual civilians not taking direct part in hostilities;
- (ii) Intentionally directing attacks against buildings, material, medical units and transport, and personnel using the distinctive emblems of the Geneva Conventions in conformity with international law;
- (iii) Intentionally directing attacks against personnel, installations, material, units or vehicles involved in a humanitarian assistance or peacekeeping mission in accordance with the Charter of the United Nations, as long as they are entitled to the protection given to civilians or civilian objects under the international law of armed conflict;
- (iv) Intentionally directing attacks against buildings dedicated to religion, education, art, science or charitable purposes, historic monuments, hospitals and places where the sick and wounded are collected, provided they are not military objectives;
- (v) Pillaging a town or place, even when taken by assault;
- (vi) Committing rape, sexual slavery, enforced prostitution, forced pregnancy, as defined in article 7, paragraph 2 (f), enforced sterilization, and any other form of sexual violence also constituting a serious violation of article 3 common to the four Geneva Conventions;
- (vii) Conscripting or enlisting children under the age of fifteen years into armed forces or groups or using them to participate actively in hostilities;
- (viii) Ordering the displacement of the civilian population for reasons related to the conflict, unless the security of the civilians involved or imperative military reasons so demand;
- (ix) Killing or wounding treacherously a combatant adversary;
- (x) Declaring that no quarter will be given;
- (xi) Subjecting persons who are in the power of another party to the conflict to physical mutilation or to medical or scientific experiments of any kind which are neither justified by the medical, dental or hospital treatment of the person concerned nor carried out in his or her interest, and which cause death to or seriously endanger the health of such person or persons;
- (xii) Destroying or seizing the property of an adversary unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of the conflict;

(f) Paragraph 2 (e) applies to armed conflicts not of an international character and thus does not apply to situations of internal disturbances and tensions, such as riots, isolated and sporadic acts of violence or other acts of a similar nature. It applies to armed conflicts that take place in the territory of a State when there is protracted armed conflict between governmental authorities and organized armed groups or between such groups.

3. Nothing in paragraph 2 (c) and (e) shall affect the responsibility of a Government to maintain or re-establish law and order in the State or to defend the unity and territorial integrity of the State, by all legitimate means.

Article 9
Elements of Crimes

1. Elements of Crimes shall assist the Court in the interpretation and application of articles 6, 7 and 8. They shall be adopted by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.
2. Amendments to the Elements of Crimes may be proposed by:
 - (a) Any State Party;
 - (b) The judges acting by an absolute majority;
 - (c) The Prosecutor.

Such amendments shall be adopted by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

3. The Elements of Crimes and amendments thereto shall be consistent with this Statute.

Article 10

Nothing in this Part shall be interpreted as limiting or prejudicing in any way existing or developing rules of international law for purposes other than this Statute.

Article 11
Jurisdiction *ratione temporis*

1. The Court has jurisdiction only with respect to crimes committed after the entry into force of this Statute.
2. If a State becomes a Party to this Statute after its entry into force, the Court may exercise its jurisdiction only with respect to crimes committed after the entry into force of this Statute for that State, unless that State has made a declaration under article 12, paragraph 3.

Article 12
Preconditions to the exercise of jurisdiction

1. A State which becomes a Party to this Statute thereby accepts the jurisdiction of the Court with respect to the crimes referred to in article 5.
2. In the case of article 13, paragraph (a) or (c), the Court may exercise its jurisdiction if one or more of the following States are Parties to this Statute or have accepted the jurisdiction of the Court in accordance with paragraph 3:
 - (a) The State on the territory of which the conduct in question occurred or, if the crime was committed on board a vessel or aircraft, the State of registration of that vessel or aircraft;
 - (b) The State of which the person accused of the crime is a national.
3. If the acceptance of a State which is not a Party to this Statute is required under paragraph 2, that State may, by declaration lodged with the Registrar, accept the exercise of jurisdiction by the Court with respect to the crime in question. The accepting State shall cooperate with the Court without any delay or exception in accordance with Part 9.

Article 13
Exercise of jurisdiction

The Court may exercise its jurisdiction with respect to a crime referred to in article 5 in accordance with the provisions of this Statute if:

- (a) A situation in which one or more of such crimes appears to have been committed is referred to the Prosecutor by a State Party in accordance with article 14;
- (b) A situation in which one or more of such crimes appears to have been committed is referred to the Prosecutor by the Security Council acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations; or
- (c) The Prosecutor has initiated an investigation in respect of such a crime in accordance with article 15.

Article 14
Referral of a situation by a State Party

1. A State Party may refer to the Prosecutor a situation in which one or more crimes within the jurisdiction of the Court appear to have been committed requesting the Prosecutor to investigate the situation for the purpose of determining whether one or more specific persons should be charged with the commission of such crimes.
2. As far as possible, a referral shall specify the relevant circumstances and be accompanied by such supporting documentation as is available to the State referring the situation.

Article 15
Prosecutor

1. The Prosecutor may initiate investigations proprio motu on the basis of information on crimes within the jurisdiction of the Court.
2. The Prosecutor shall analyse the seriousness of the information received. For this purpose, he or she may seek additional information from States, organs of the United Nations, intergovernmental or non-governmental organizations, or other reliable sources that he or she deems appropriate, and may receive written or oral testimony at the seat of the Court.
3. If the Prosecutor concludes that there is a reasonable basis to proceed with an investigation, he or she shall submit to the Pre-Trial Chamber a request for authorization of an investigation, together with any supporting material collected. Victims may make representations to the Pre-Trial Chamber, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.
4. If the Pre-Trial Chamber, upon examination of the request and the supporting material, considers that there is a reasonable basis to proceed with an investigation, and that the case appears to fall within the jurisdiction of the Court, it shall authorize the commencement of the investigation, without prejudice to subsequent determinations by the Court with regard to the jurisdiction and admissibility of a case.
5. The refusal of the Pre-Trial Chamber to authorize the investigation shall not preclude the presentation of a subsequent request by the Prosecutor based on new facts or evidence regarding the same situation.
6. If, after the preliminary examination referred to in paragraphs 1 and 2, the Prosecutor concludes that the information provided does not constitute a reasonable basis for an investigation, he or she shall inform those who provided the information. This shall not preclude the Prosecutor from considering further information submitted to him or her regarding the same situation in the light of new facts or evidence.

Article 16
Deferral of investigation or prosecution

No investigation or prosecution may be commenced or proceeded with under this Statute for a period of 12 months after the Security Council, in a resolution adopted under Chapter VII of the Charter of the United Nations, has requested the Court to that effect; that request may be renewed by the Council under the same conditions.

Article 17
Issues of admissibility

1. Having regard to paragraph 10 of the Preamble and article 1, the Court shall determine that a case is inadmissible where:
 - (a) The case is being investigated or prosecuted by a State which has jurisdiction over it, unless the State is unwilling or unable genuinely to carry out the investigation or prosecution;
 - (b) The case has been investigated by a State which has jurisdiction over it and the State has decided not to prosecute the person concerned, unless the decision resulted from the unwillingness or inability of the State genuinely to prosecute;
 - (c) The person concerned has already been tried for conduct which is the subject of the complaint, and a trial by the Court is not permitted under article 20, paragraph 3;
 - (d) The case is not of sufficient gravity to justify further action by the Court.
2. In order to determine unwillingness in a particular case, the Court shall consider, having regard to the principles of due process recognized by international law, whether one or more of the following exist, as applicable:
 - (a) The proceedings were or are being undertaken or the national decision was made for the purpose of shielding the person concerned from criminal responsibility for crimes within the jurisdiction of the Court referred to in article 5;
 - (b) There has been an unjustified delay in the proceedings which in the circumstances is inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice;
 - (c) The proceedings were not or are not being conducted independently or impartially, and they were or are being conducted in a manner which, in the circumstances, is inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice.
3. In order to determine inability in a particular case, the Court shall consider whether, due to a total or substantial collapse or unavailability of its national judicial system, the State is unable to obtain the accused or the necessary evidence and testimony or otherwise unable to carry out its proceedings.

Article 18
Preliminary rulings regarding admissibility

1. When a situation has been referred to the Court pursuant to article 13 (a) and the Prosecutor has determined that there would be a reasonable basis to commence an investigation, or the Prosecutor initiates an investigation pursuant to articles 13 (c) and 15, the Prosecutor shall notify all States Parties and those States which, taking into account the information available, would normally exercise jurisdiction over the crimes concerned. The Prosecutor may notify such States on a confidential basis and, where the Prosecutor believes it necessary to protect persons, prevent destruction of evidence or prevent the absconding of persons, may limit the scope of the information provided to States.
2. Within one month of receipt of that notification, a State may inform the Court that it is investigating or has investigated its nationals or others within its jurisdiction with respect to criminal acts which may constitute crimes referred to in article 5 and which relate to the information provided in the notification to States. At the request of that State, the Prosecutor shall defer to the State's investigation of those persons unless the Pre-Trial Chamber, on the application of the Prosecutor, decides to authorize the investigation.

3. The Prosecutor's deferral to a State's investigation shall be open to review by the Prosecutor six months after the date of deferral or at any time when there has been a significant change of circumstances based on the State's unwillingness or inability genuinely to carry out the investigation.
4. The State concerned or the Prosecutor may appeal to the Appeals Chamber against a ruling of the Pre-Trial Chamber, in accordance with article 82. The appeal may be heard on an expedited basis.
5. When the Prosecutor has deferred an investigation in accordance with paragraph 2, the Prosecutor may request that the State concerned periodically inform the Prosecutor of the progress of its investigations and any subsequent prosecutions. States Parties shall respond to such requests without undue delay.
6. Pending a ruling by the Pre-Trial Chamber, or at any time when the Prosecutor has deferred an investigation under this article, the Prosecutor may, on an exceptional basis, seek authority from the Pre-Trial Chamber to pursue necessary investigative steps for the purpose of preserving evidence where there is a unique opportunity to obtain important evidence or there is a significant risk that such evidence may not be subsequently available.
7. A State which has challenged a ruling of the Pre-Trial Chamber under this article may challenge the admissibility of a case under article 19 on the grounds of additional significant facts or significant change of circumstances.

Article 19
Challenges to the jurisdiction of the Court
or the admissibility of a case

1. The Court shall satisfy itself that it has jurisdiction in any case brought before it. The Court may, on its own motion, determine the admissibility of a case in accordance with article 17.
2. Challenges to the admissibility of a case on the grounds referred to in article 17 or challenges to the jurisdiction of the Court may be made by:
 - (a) An accused or a person for whom a warrant of arrest or a summons to appear has been issued under article 58;
 - (b) A State which has jurisdiction over a case, on the ground that it is investigating or prosecuting the case or has investigated or prosecuted; or
 - (c) A State from which acceptance of jurisdiction is required under article 12.
3. The Prosecutor may seek a ruling from the Court regarding a question of jurisdiction or admissibility. In proceedings with respect to jurisdiction or admissibility, those who have referred the situation under article 13, as well as victims, may also submit observations to the Court.
4. The admissibility of a case or the jurisdiction of the Court may be challenged only once by any person or State referred to in paragraph 2. The challenge shall take place prior to or at the commencement of the trial. In exceptional circumstances, the Court may grant leave for a challenge to be brought more than once or at a time later than the commencement of the trial. Challenges to the admissibility of a case, at the commencement of a trial, or subsequently with the leave of the Court, may be based only on article 17, paragraph 1 (c).
5. A State referred to in paragraph 2 (b) and (c) shall make a challenge at the earliest opportunity.
6. Prior to the confirmation of the charges, challenges to the admissibility of a case or challenges to the jurisdiction of the Court shall be referred to the Pre-Trial Chamber. After confirmation of the charges, they shall be referred to the Trial Chamber. Decisions with respect to jurisdiction or admissibility may be appealed to the Appeals Chamber in accordance with article 82.
7. If a challenge is made by a State referred to in paragraph 2 (b) or (c), the Prosecutor shall suspend the investigation until such time as the Court makes a determination in accordance with article 17.

8. Pending a ruling by the Court, the Prosecutor may seek authority from the Court:
 - (a) To pursue necessary investigative steps of the kind referred to in article 18, paragraph 6;
 - (b) To take a statement or testimony from a witness or complete the collection and examination of evidence which had begun prior to the making of the challenge; and
 - (c) In cooperation with the relevant States, to prevent the absconding of persons in respect of whom the Prosecutor has already requested a warrant of arrest under article 58.
9. The making of a challenge shall not affect the validity of any act performed by the Prosecutor or any order or warrant issued by the Court prior to the making of the challenge.
10. If the Court has decided that a case is inadmissible under article 17, the Prosecutor may submit a request for a review of the decision when he or she is fully satisfied that new facts have arisen which negate the basis on which the case had previously been found inadmissible under article 17.
11. If the Prosecutor, having regard to the matters referred to in article 17, defers an investigation, the Prosecutor may request that the relevant State make available to the Prosecutor information on the proceedings. That information shall, at the request of the State concerned, be confidential. If the Prosecutor thereafter decides to proceed with an investigation, he or she shall notify the State to which deferral of the proceedings has taken place.

Article 20

Ne bis in idem

1. Except as provided in this Statute, no person shall be tried before the Court with respect to conduct which formed the basis of crimes for which the person has been convicted or acquitted by the Court.
2. No person shall be tried by another court for a crime referred to in article 5 for which that person has already been convicted or acquitted by the Court.
3. No person who has been tried by another court for conduct also proscribed under article 6, 7 or 8 shall be tried by the Court with respect to the same conduct unless the proceedings in the other court:
 - (a) Were for the purpose of shielding the person concerned from criminal responsibility for crimes within the jurisdiction of the Court; or
 - (b) Otherwise were not conducted independently or impartially in accordance with the norms of due process recognized by international law and were conducted in a manner which, in the circumstances, was inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice.

Article 21

Applicable law

1. The Court shall apply:
 - (a) In the first place, this Statute, Elements of Crimes and its Rules of Procedure and Evidence;
 - (b) In the second place, where appropriate, applicable treaties and the principles and rules of international law, including the established principles of the international law of armed conflict;
 - (c) Failing that, general principles of law derived by the Court from national laws of legal systems of the world including, as appropriate, the national laws of States that would normally exercise jurisdiction over the crime, provided that those principles are not inconsistent with this Statute and with international law and internationally recognized norms and standards.

2. The Court may apply principles and rules of law as interpreted in its previous decisions.
3. The application and interpretation of law pursuant to this article must be consistent with internationally recognized human rights, and be without any adverse distinction founded on grounds such as gender as defined in article 7, paragraph 3, age, race, colour, language, religion or belief, political or other opinion, national, ethnic or social origin, wealth, birth or other status.

PART 3. GENERAL PRINCIPLES OF CRIMINAL LAW

Article 22

Nullum crimen sine lege

1. A person shall not be criminally responsible under this Statute unless the conduct in question constitutes, at the time it takes place, a crime within the jurisdiction of the Court.
2. The definition of a crime shall be strictly construed and shall not be extended by analogy. In case of ambiguity, the definition shall be interpreted in favour of the person being investigated, prosecuted or convicted.
3. This article shall not affect the characterization of any conduct as criminal under international law independently of this Statute.

Article 23

Nulla poena sine lege

A person convicted by the Court may be punished only in accordance with this Statute.

Article 24

Non-retroactivity ratione personae

1. No person shall be criminally responsible under this Statute for conduct prior to the entry into force of the Statute.
2. In the event of a change in the law applicable to a given case prior to a final judgement, the law more favourable to the person being investigated, prosecuted or convicted shall apply.

Article 25

Individual criminal responsibility

1. The Court shall have jurisdiction over natural persons pursuant to this Statute.
2. A person who commits a crime within the jurisdiction of the Court shall be individually responsible and liable for punishment in accordance with this Statute.
3. In accordance with this Statute, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court if that person:
 - (a) Commits such a crime, whether as an individual, jointly with another or through another person, regardless of whether that other person is criminally responsible;
 - (b) Orders, solicits or induces the commission of such a crime which in fact occurs or is attempted;
 - (c) For the purpose of facilitating the commission of such a crime, aids, abets or otherwise assists in its commission or its attempted commission, including providing the means for its commission;
 - (d) In any other way contributes to the commission or attempted commission of such a crime by a group of persons acting with a common purpose. Such contribution shall be intentional and shall either:

- (i) Be made with the aim of furthering the criminal activity or criminal purpose of the group, where such activity or purpose involves the commission of a crime within the jurisdiction of the Court; or
 - (ii) Be made in the knowledge of the intention of the group to commit the crime;
- (e) In respect of the crime of genocide, directly and publicly incites others to commit genocide;
- (f) Attempts to commit such a crime by taking action that commences its execution by means of a substantial step, but the crime does not occur because of circumstances independent of the person's intentions. However, a person who abandons the effort to commit the crime or otherwise prevents the completion of the crime shall not be liable for punishment under this Statute for the attempt to commit that crime if that person completely and voluntarily gave up the criminal purpose.
4. No provision in this Statute relating to individual criminal responsibility shall affect the responsibility of States under international law.

Article 26

Exclusion of jurisdiction over persons under eighteen

The Court shall have no jurisdiction over any person who was under the age of 18 at the time of the alleged commission of a crime.

Article 27

Irrelevance of official capacity

1. This Statute shall apply equally to all persons without any distinction based on official capacity. In particular, official capacity as a Head of State or Government, a member of a Government or parliament, an elected representative or a government official shall in no case exempt a person from criminal responsibility under this Statute, nor shall it, in and of itself, constitute a ground for reduction of sentence.
2. Immunities or special procedural rules which may attach to the official capacity of a person, whether under national or international law, shall not bar the Court from exercising its jurisdiction over such a person.

Article 28

Responsibility of commanders and other superiors

In addition to other grounds of criminal responsibility under this Statute for crimes within the jurisdiction of the Court:

(a) A military commander or person effectively acting as a military commander shall be criminally responsible for crimes within the jurisdiction of the Court committed by forces under his or her effective command and control, or effective authority and control as the case may be, as a result of his or her failure to exercise control properly over such forces, where:

(i) That military commander or person either knew or, owing to the circumstances at the time, should have known that the forces were committing or about to commit such crimes; and

(ii) That military commander or person failed to take all necessary and reasonable measures within his or her power to prevent or repress their commission or to submit the matter to the competent authorities for investigation and prosecution.

(b) With respect to superior and subordinate relationships not described in paragraph (a), a superior shall be criminally responsible for crimes within the jurisdiction of the Court committed by subordinates under his or her effective authority and control, as a result of his or her failure to exercise control properly over such subordinates, where:

- (i) The superior either knew, or consciously disregarded information which clearly indicated, that the subordinates were committing or about to commit such crimes:
- (ii) The crimes concerned activities that were within the effective responsibility and control of the superior: and
- (iii) The superior failed to take all necessary and reasonable measures within his or her power to prevent or repress their commission or to submit the matter to the competent authorities for investigation and prosecution.

Article 29

Non-applicability of statute of limitations

The crimes within the jurisdiction of the Court shall not be subject to any statute of limitations.

Article 30

Mental element

1. Unless otherwise provided, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court only if the material elements are committed with intent and knowledge.
2. For the purposes of this article, a person has intent where:
 - (a) In relation to conduct, that person means to engage in the conduct;
 - (b) In relation to a consequence, that person means to cause that consequence or is aware that it will occur in the ordinary course of events.
3. For the purposes of this article, "knowledge" means awareness that a circumstance exists or a consequence will occur in the ordinary course of events. "Know" and "knowingly" shall be construed accordingly.

Article 31

Grounds for excluding criminal responsibility

1. In addition to other grounds for excluding criminal responsibility provided for in this Statute, a person shall not be criminally responsible if, at the time of that person's conduct:
 - (a) The person suffers from a mental disease or defect that destroys that person's capacity to appreciate the unlawfulness or nature of his or her conduct, or capacity to control his or her conduct to conform to the requirements of law;
 - (b) The person is in a state of intoxication that destroys that person's capacity to appreciate the unlawfulness or nature of his or her conduct, or capacity to control his or her conduct to conform to the requirements of law, unless the person has become voluntarily intoxicated under such circumstances that the person knew, or disregarded the risk, that, as a result of the intoxication, he or she was likely to engage in conduct constituting a crime within the jurisdiction of the Court;
 - (c) The person acts reasonably to defend himself or herself or another person or, in the case of war crimes, property which is essential for the survival of the person or another person or property which is essential for accomplishing a military mission, against an imminent and unlawful use of force in a manner proportionate to the degree of danger to the person or the other person or property protected. The fact that the person was involved in a defensive operation conducted by forces shall not in itself constitute a ground for excluding criminal responsibility under this subparagraph;

(d) The conduct which is alleged to constitute a crime within the jurisdiction of the Court has been caused by duress resulting from a threat of imminent death or of continuing or imminent serious bodily harm against that person or another person, and the person acts necessarily and reasonably to avoid this threat, provided that the person does not intend to cause a greater harm than the one sought to be avoided. Such a threat may either be:

- (i) Made by other persons; or
- (ii) Constituted by other circumstances beyond that person's control.

2. The Court shall determine the applicability of the grounds for excluding criminal responsibility provided for in this Statute to the case before it.

3. At trial, the Court may consider a ground for excluding criminal responsibility other than those referred to in paragraph 1 where such a ground is derived from applicable law as set forth in article 21. The procedures relating to the consideration of such a ground shall be provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 32
Mistake of fact or mistake of law

1. A mistake of fact shall be a ground for excluding criminal responsibility only if it negates the mental element required by the crime.

2. A mistake of law as to whether a particular type of conduct is a crime within the jurisdiction of the Court shall not be a ground for excluding criminal responsibility. A mistake of law may, however, be a ground for excluding criminal responsibility if it negates the mental element required by such a crime, or as provided for in article 33.

Article 33
Superior orders and prescription of law

1. The fact that a crime within the jurisdiction of the Court has been committed by a person pursuant to an order of a Government or of a superior, whether military or civilian, shall not relieve that person of criminal responsibility unless:

- (a) The person was under a legal obligation to obey orders of the Government or the superior in question;
- (b) The person did not know that the order was unlawful; and
- (c) The order was not manifestly unlawful.

2. For the purposes of this article, orders to commit genocide or crimes against humanity are manifestly unlawful.

PART 4. COMPOSITION AND ADMINISTRATION OF THE COURT

Article 34
Organs of the Court

The Court shall be composed of the following organs:

- (a) The Presidency;
- (b) An Appeals Division, a Trial Division and a Pre-Trial Division;
- (c) The Office of the Prosecutor;
- (d) The Registry.

Article 35
Service of judges

1. All judges shall be elected as full-time members of the Court and shall be available to serve on that basis from the commencement of their terms of office.
2. The judges composing the Presidency shall serve on a full-time basis as soon as they are elected.
3. The Presidency may, on the basis of the workload of the Court and in consultation with its members, decide from time to time to what extent the remaining judges shall be required to serve on a full-time basis. Any such arrangement shall be without prejudice to the provisions of article 40.
4. The financial arrangements for judges not required to serve on a full-time basis shall be made in accordance with article 49.

Article 36
Qualifications, nomination and election of judges

1. Subject to the provisions of paragraph 2, there shall be 18 judges of the Court.
2. (a) The Presidency, acting on behalf of the Court, may propose an increase in the number of judges specified in paragraph 1, indicating the reasons why this is considered necessary and appropriate. The Registrar shall promptly circulate any such proposal to all States Parties.

(b) Any such proposal shall then be considered at a meeting of the Assembly of States Parties to be convened in accordance with article 112. The proposal shall be considered adopted if approved at the meeting by a vote of two thirds of the members of the Assembly of States Parties and shall enter into force at such time as decided by the Assembly of States Parties.

(c) (i) Once a proposal for an increase in the number of judges has been adopted under subparagraph (b), the election of the additional judges shall take place at the next session of the Assembly of States Parties in accordance with paragraphs 3 to 8, and article 37, paragraph 2;

(ii) Once a proposal for an increase in the number of judges has been adopted and brought into effect under subparagraphs (b) and (c) (i), it shall be open to the Presidency at any time thereafter, if the workload of the Court justifies it, to propose a reduction in the number of judges, provided that the number of judges shall not be reduced below that specified in paragraph 1. The proposal shall be dealt with in accordance with the procedure laid down in subparagraphs (a) and (b). In the event that the proposal is adopted, the number of judges shall be progressively decreased as the terms of office of serving judges expire, until the necessary number has been reached.
3. (a) The judges shall be chosen from among persons of high moral character, impartiality and integrity who possess the qualifications required in their respective States for appointment to the highest judicial offices.

(b) Every candidate for election to the Court shall:
 - (i) Have established competence in criminal law and procedure, and the necessary relevant experience, whether as judge, prosecutor, advocate or in other similar capacity, in criminal proceedings; or
 - (ii) Have established competence in relevant areas of international law such as international humanitarian law and the law of human rights, and extensive experience in a professional legal capacity which is of relevance to the judicial work of the Court;
- (c) Every candidate for election to the Court shall have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.

4. (a) Nominations of candidates for election to the Court may be made by any State Party to this Statute, and shall be made either:

(i) By the procedure for the nomination of candidates for appointment to the highest judicial offices in the State in question; or

(ii) By the procedure provided for the nomination of candidates for the International Court of Justice in the Statute of that Court.

Nominations shall be accompanied by a statement in the necessary detail specifying how the candidate fulfils the requirements of paragraph 3.

(b) Each State Party may put forward one candidate for any given election who need not necessarily be a national of that State Party but shall in any case be a national of a State Party.

(c) The Assembly of States Parties may decide to establish, if appropriate, an Advisory Committee on nominations. In that event, the Committee's composition and mandate shall be established by the Assembly of States Parties.

5. For the purposes of the election, there shall be two lists of candidates:

List A containing the names of candidates with the qualifications specified in paragraph 3 (b) (i); and

List B containing the names of candidates with the qualifications specified in paragraph 3 (b) (ii).

A candidate with sufficient qualifications for both lists may choose on which list to appear. At the first election to the Court, at least nine judges shall be elected from list A and at least five judges from list B. Subsequent elections shall be so organized as to maintain the equivalent proportion on the Court of judges qualified on the two lists.

6. (a) The judges shall be elected by secret ballot at a meeting of the Assembly of States Parties convened for that purpose under article 112. Subject to paragraph 7, the persons elected to the Court shall be the 18 candidates who obtain the highest number of votes and a two-thirds majority of the States Parties present and voting.

(b) In the event that a sufficient number of judges is not elected on the first ballot, successive ballots shall be held in accordance with the procedures laid down in subparagraph (a) until the remaining places have been filled.

7. No two judges may be nationals of the same State. A person who, for the purposes of membership of the Court, could be regarded as a national of more than one State shall be deemed to be a national of the State in which that person ordinarily exercises civil and political rights.

8. (a) The States Parties shall, in the selection of judges, take into account the need, within the membership of the Court, for:

(i) The representation of the principal legal systems of the world;

(ii) Equitable geographical representation; and

(iii) A fair representation of female and male judges.

(b) States Parties shall also take into account the need to include judges with legal expertise on specific issues, including, but not limited to, violence against women or children.

9. (a) Subject to subparagraph (b), judges shall hold office for a term of nine years and, subject to subparagraph (c) and to article 37, paragraph 2, shall not be eligible for re-election.

(b) At the first election, one third of the judges elected shall be selected by lot to serve for a term of three years; one third of the judges elected shall be selected by lot to serve for a term of six years; and the remainder shall serve for a term of nine years.

(c) A judge who is selected to serve for a term of three years under subparagraph (b) shall be eligible for re-election for a full term.

10. Notwithstanding paragraph 9, a judge assigned to a Trial or Appeals Chamber in accordance with article 39 shall continue in office to complete any trial or appeal the hearing of which has already commenced before that Chamber.

Article 37
Judicial vacancies

1. In the event of a vacancy, an election shall be held in accordance with article 36 to fill the vacancy.
2. A judge elected to fill a vacancy shall serve for the remainder of the predecessor's term and, if that period is three years or less, shall be eligible for re-election for a full term under article 36.

Article 38
The Presidency

1. The President and the First and Second Vice-Presidents shall be elected by an absolute majority of the judges. They shall each serve for a term of three years or until the end of their respective terms of office as judges, whichever expires earlier. They shall be eligible for re-election once.
2. The First Vice-President shall act in place of the President in the event that the President is unavailable or disqualified. The Second Vice-President shall act in place of the President in the event that both the President and the First Vice-President are unavailable or disqualified.
3. The President, together with the First and Second Vice-Presidents, shall constitute the Presidency, which shall be responsible for:
 - (a) The proper administration of the Court, with the exception of the Office of the Prosecutor; and
 - (b) The other functions conferred upon it in accordance with this Statute.
4. In discharging its responsibility under paragraph 3 (a), the Presidency shall coordinate with and seek the concurrence of the Prosecutor on all matters of mutual concern.

Article 39
Chambers

1. As soon as possible after the election of the judges, the Court shall organize itself into the divisions specified in article 34, paragraph (b). The Appeals Division shall be composed of the President and four other judges, the Trial Division of not less than six judges and the Pre-Trial Division of not less than six judges. The assignment of judges to divisions shall be based on the nature of the functions to be performed by each division and the qualifications and experience of the judges elected to the Court, in such a way that each division shall contain an appropriate combination of expertise in criminal law and procedure and in international law. The Trial and Pre-Trial Divisions shall be composed predominantly of judges with criminal trial experience.
2.
 - (a) The judicial functions of the Court shall be carried out in each division by Chambers.
 - (b)
 - (i) The Appeals Chamber shall be composed of all the judges of the Appeals Division;
 - (ii) The functions of the Trial Chamber shall be carried out by three judges of the Trial Division;
 - (iii) The functions of the Pre-Trial Chamber shall be carried out either by three judges of the Pre-Trial Division or by a single judge of that division in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence;

(c) Nothing in this paragraph shall preclude the simultaneous constitution of more than one Trial Chamber or Pre-Trial Chamber when the efficient management of the Court's workload so requires.

3. (a) Judges assigned to the Trial and Pre-Trial Divisions shall serve in those divisions for a period of three years, and thereafter until the completion of any case the hearing of which has already commenced in the division concerned.

(b) Judges assigned to the Appeals Division shall serve in that division for their entire term of office.

4. Judges assigned to the Appeals Division shall serve only in that division. Nothing in this article shall, however, preclude the temporary attachment of judges from the Trial Division to the Pre-Trial Division or vice versa, if the Presidency considers that the efficient management of the Court's workload so requires, provided that under no circumstances shall a judge who has participated in the pre-trial phase of a case be eligible to sit on the Trial Chamber hearing that case.

Article 40 Independence of the judges

1. The judges shall be independent in the performance of their functions.

2. Judges shall not engage in any activity which is likely to interfere with their judicial functions or to affect confidence in their independence.

3. Judges required to serve on a full-time basis at the seat of the Court shall not engage in any other occupation of a professional nature.

4. Any question regarding the application of paragraphs 2 and 3 shall be decided by an absolute majority of the judges. Where any such question concerns an individual judge, that judge shall not take part in the decision.

Article 41 Excusing and disqualification of judges

1. The Presidency may, at the request of a judge, excuse that judge from the exercise of a function under this Statute, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

2. (a) A judge shall not participate in any case in which his or her impartiality might reasonably be doubted on any ground. A judge shall be disqualified from a case in accordance with this paragraph if, *inter alia*, that judge has previously been involved in any capacity in that case before the Court or in a related criminal case at the national level involving the person being investigated or prosecuted. A judge shall also be disqualified on such other grounds as may be provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

(b) The Prosecutor or the person being investigated or prosecuted may request the disqualification of a judge under this paragraph.

(c) Any question as to the disqualification of a judge shall be decided by an absolute majority of the judges. The challenged judge shall be entitled to present his or her comments on the matter, but shall not take part in the decision.

Article 42 The Office of the Prosecutor

1. The Office of the Prosecutor shall act independently as a separate organ of the Court. It shall be responsible for receiving referrals and any substantiated information on crimes within the jurisdiction of the Court, for examining them and for conducting investigations and prosecutions before the Court. A member of the Office shall not seek or act on instructions from any external source.

2. The Office shall be headed by the Prosecutor. The Prosecutor shall have full authority over the management and administration of the Office, including the staff, facilities and other resources thereof. The Prosecutor shall be assisted by one or more Deputy Prosecutors, who shall be entitled to carry out any of the acts required of the Prosecutor under this Statute. The Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall be of different nationalities. They shall serve on a full-time basis.
3. The Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall be persons of high moral character, be highly competent in and have extensive practical experience in the prosecution or trial of criminal cases. They shall have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.
4. The Prosecutor shall be elected by secret ballot by an absolute majority of the members of the Assembly of States Parties. The Deputy Prosecutors shall be elected in the same way from a list of candidates provided by the Prosecutor. The Prosecutor shall nominate three candidates for each position of Deputy Prosecutor to be filled. Unless a shorter term is decided upon at the time of their election, the Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall hold office for a term of nine years and shall not be eligible for re-election.
5. Neither the Prosecutor nor a Deputy Prosecutor shall engage in any activity which is likely to interfere with his or her prosecutorial functions or to affect confidence in his or her independence. They shall not engage in any other occupation of a professional nature.
6. The Presidency may excuse the Prosecutor or a Deputy Prosecutor, at his or her request, from acting in a particular case.
7. Neither the Prosecutor nor a Deputy Prosecutor shall participate in any matter in which their impartiality might reasonably be doubted on any ground. They shall be disqualified from a case in accordance with this paragraph if, inter alia, they have previously been involved in any capacity in that case before the Court or in a related criminal case at the national level involving the person being investigated or prosecuted.
8. Any question as to the disqualification of the Prosecutor or a Deputy Prosecutor shall be decided by the Appeals Chamber.
 - (a) The person being investigated or prosecuted may at any time request the disqualification of the Prosecutor or a Deputy Prosecutor on the grounds set out in this article;
 - (b) The Prosecutor or the Deputy Prosecutor, as appropriate, shall be entitled to present his or her comments on the matter;
9. The Prosecutor shall appoint advisers with legal expertise on specific issues, including, but not limited to, sexual and gender violence and violence against children.

Article 43
The Registry

1. The Registry shall be responsible for the non-judicial aspects of the administration and servicing of the Court, without prejudice to the functions and powers of the Prosecutor in accordance with article 42.
2. The Registry shall be headed by the Registrar, who shall be the principal administrative officer of the Court. The Registrar shall exercise his or her functions under the authority of the President of the Court.
3. The Registrar and the Deputy Registrar shall be persons of high moral character, be highly competent and have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.
4. The judges shall elect the Registrar by an absolute majority by secret ballot, taking into account any recommendation by the Assembly of States Parties. If the need arises and upon the recommendation of the Registrar, the judges shall elect, in the same manner, a Deputy Registrar.
5. The Registrar shall hold office for a term of five years, shall be eligible for re-election once and shall serve on a full-time basis. The Deputy Registrar shall hold office for a term of five years or such shorter term as may be

decided upon by an absolute majority of the judges, and may be elected on the basis that the Deputy Registrar shall be called upon to serve as required.

6. The Registrar shall set up a Victims and Witnesses Unit within the Registry. This Unit shall provide, in consultation with the Office of the Prosecutor, protective measures and security arrangements, counselling and other appropriate assistance for witnesses, victims who appear before the Court, and others who are at risk on account of testimony given by such witnesses. The Unit shall include staff with expertise in trauma, including trauma related to crimes of sexual violence.

Article 44 Staff

1. The Prosecutor and the Registrar shall appoint such qualified staff as may be required to their respective offices. In the case of the Prosecutor, this shall include the appointment of investigators.
2. In the employment of staff, the Prosecutor and the Registrar shall ensure the highest standards of efficiency, competency and integrity, and shall have regard, *mutatis mutandis*, to the criteria set forth in article 36, paragraph 8.
3. The Registrar, with the agreement of the Presidency and the Prosecutor, shall propose Staff Regulations which include the terms and conditions upon which the staff of the Court shall be appointed, remunerated and dismissed. The Staff Regulations shall be approved by the Assembly of States Parties.
4. The Court may, in exceptional circumstances, employ the expertise of gratis personnel offered by States Parties, intergovernmental organizations or non-governmental organizations to assist with the work of any of the organs of the Court. The Prosecutor may accept any such offer on behalf of the Office of the Prosecutor. Such gratis personnel shall be employed in accordance with guidelines to be established by the Assembly of States Parties.

Article 45 Solemn undertaking

Before taking up their respective duties under this Statute, the judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar and the Deputy Registrar shall each make a solemn undertaking in open court to exercise his or her respective functions impartially and conscientiously.

Article 46 Removal from office

1. A judge, the Prosecutor, a Deputy Prosecutor, the Registrar or the Deputy Registrar shall be removed from office if a decision to this effect is made in accordance with paragraph 2, in cases where that person:
 - (a) Is found to have committed serious misconduct or a serious breach of his or her duties under this Statute, as provided for in the Rules of Procedure and Evidence; or
 - (b) Is unable to exercise the functions required by this Statute.
2. A decision as to the removal from office of a judge, the Prosecutor or a Deputy Prosecutor under paragraph 1 shall be made by the Assembly of States Parties, by secret ballot:
 - (a) In the case of a judge, by a two-thirds majority of the States Parties upon a recommendation adopted by a two-thirds majority of the other judges;
 - (b) In the case of the Prosecutor, by an absolute majority of the States Parties;
 - (c) In the case of a Deputy Prosecutor, by an absolute majority of the States Parties upon the recommendation of the Prosecutor.
3. A decision as to the removal from office of the Registrar or Deputy Registrar shall be made by an absolute majority of the judges.

4. A judge, Prosecutor, Deputy Prosecutor, Registrar or Deputy Registrar whose conduct or ability to exercise the functions of the office as required by this Statute is challenged under this article shall have full opportunity to present and receive evidence and to make submissions in accordance with the Rules of Procedure and Evidence. The person in question shall not otherwise participate in the consideration of the matter.

Article 47
Disciplinary measures

A judge, Prosecutor, Deputy Prosecutor, Registrar or Deputy Registrar who has committed misconduct of a less serious nature than that set out in article 46, paragraph 1, shall be subject to disciplinary measures, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

Article 48
Privileges and immunities

1. The Court shall enjoy in the territory of each State Party such privileges and immunities as are necessary for the fulfilment of its purposes.
2. The judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors and the Registrar shall, when engaged on or with respect to the business of the Court, enjoy the same privileges and immunities as are accorded to heads of diplomatic missions and shall, after the expiry of their terms of office, continue to be accorded immunity from legal process of every kind in respect of words spoken or written and acts performed by them in their official capacity.
3. The Deputy Registrar, the staff of the Office of the Prosecutor and the staff of the Registry shall enjoy the privileges and immunities and facilities necessary for the performance of their functions, in accordance with the agreement on the privileges and immunities of the Court.
4. Counsel, experts, witnesses or any other person required to be present at the seat of the Court shall be accorded such treatment as is necessary for the proper functioning of the Court, in accordance with the agreement on the privileges and immunities of the Court.
5. The privileges and immunities of:
 - (a) A judge or the Prosecutor may be waived by an absolute majority of the judges;
 - (b) The Registrar may be waived by the Presidency;
 - (c) The Deputy Prosecutors and staff of the Office of the Prosecutor may be waived by the Prosecutor;
 - (d) The Deputy Registrar and staff of the Registry may be waived by the Registrar.

Article 49
Salaries, allowances and expenses

The judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar and the Deputy Registrar shall receive such salaries, allowances and expenses as may be decided upon by the Assembly of States Parties. These salaries and allowances shall not be reduced during their terms of office.

Article 50
Official and working languages

1. The official languages of the Court shall be Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish. The judgements of the Court, as well as other decisions resolving fundamental issues before the Court, shall be published in the official languages. The Presidency shall, in accordance with the criteria established by the Rules of Procedure and Evidence, determine which decisions may be considered as resolving fundamental issues for the purposes of this paragraph.

2. The working languages of the Court shall be English and French. The Rules of Procedure and Evidence shall determine the cases in which other official languages may be used as working languages.
3. At the request of any party to a proceeding or a State allowed to intervene in a proceeding, the Court shall authorize a language other than English or French to be used by such a party or State, provided that the Court considers such authorization to be adequately justified.

Article 51
Rules of Procedure and Evidence

1. The Rules of Procedure and Evidence shall enter into force upon adoption by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.
2. Amendments to the Rules of Procedure and Evidence may be proposed by:
 - (a) Any State Party;
 - (b) The judges acting by an absolute majority; or
 - (c) The Prosecutor.

Such amendments shall enter into force upon adoption by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

3. After the adoption of the Rules of Procedure and Evidence, in urgent cases where the Rules do not provide for a specific situation before the Court, the judges may, by a two-thirds majority, draw up provisional Rules to be applied until adopted, amended or rejected at the next ordinary or special session of the Assembly of States Parties.
4. The Rules of Procedure and Evidence, amendments thereto and any provisional Rule shall be consistent with this Statute. Amendments to the Rules of Procedure and Evidence as well as provisional Rules shall not be applied retroactively to the detriment of the person who is being investigated or prosecuted or who has been convicted.
5. In the event of conflict between the Statute and the Rules of Procedure and Evidence, the Statute shall prevail.

Article 52
Regulations of the Court

1. The judges shall, in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence, adopt, by an absolute majority, the Regulations of the Court necessary for its routine functioning.
2. The Prosecutor and the Registrar shall be consulted in the elaboration of the Regulations and any amendments thereto.
3. The Regulations and any amendments thereto shall take effect upon adoption unless otherwise decided by the judges. Immediately upon adoption, they shall be circulated to States Parties for comments. If within six months there are no objections from a majority of States Parties, they shall remain in force.

PART 5. INVESTIGATION AND PROSECUTION

Article 53
Initiation of an investigation

1. The Prosecutor shall, having evaluated the information made available to him or her, initiate an investigation unless he or she determines that there is no reasonable basis to proceed under this Statute. In deciding whether to initiate an investigation, the Prosecutor shall consider whether:

- (a) The information available to the Prosecutor provides a reasonable basis to believe that a crime within the jurisdiction of the Court has been or is being committed;
- (b) The case is or would be admissible under article 17; and
- (c) Taking into account the gravity of the crime and the interests of victims, there are nonetheless substantial reasons to believe that an investigation would not serve the interests of justice.

If the Prosecutor determines that there is no reasonable basis to proceed and his or her determination is based solely on subparagraph (c) above, he or she shall inform the Pre-Trial Chamber.

2. If, upon investigation, the Prosecutor concludes that there is not a sufficient basis for a prosecution because:
 - (a) There is not a sufficient legal or factual basis to seek a warrant or summons under article 58;
 - (b) The case is inadmissible under article 17; or
 - (c) A prosecution is not in the interests of justice, taking into account all the circumstances, including the gravity of the crime, the interests of victims and the age or infirmity of the alleged perpetrator, and his or her role in the alleged crime;

the Prosecutor shall inform the Pre-Trial Chamber and the State making a referral under article 14 or the Security Council in a case under article 13, paragraph (b), of his or her conclusion and the reasons for the conclusion.

3. (a) At the request of the State making a referral under article 14 or the Security Council under article 13, paragraph (b), the Pre-Trial Chamber may review a decision of the Prosecutor under paragraph 1 or 2 not to proceed and may request the Prosecutor to reconsider that decision.

(b) In addition, the Pre-Trial Chamber may, on its own initiative, review a decision of the Prosecutor not to proceed if it is based solely on paragraph 1 (c) or 2 (c). In such a case, the decision of the Prosecutor shall be effective only if confirmed by the Pre-Trial Chamber.

4. The Prosecutor may, at any time, reconsider a decision whether to initiate an investigation or prosecution based on new facts or information.

Article 54

Duties and powers of the Prosecutor with respect to investigations

1. The Prosecutor shall:
 - (a) In order to establish the truth, extend the investigation to cover all facts and evidence relevant to an assessment of whether there is criminal responsibility under this Statute, and, in doing so, investigate incriminating and exonerating circumstances equally;
 - (b) Take appropriate measures to ensure the effective investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court, and in doing so, respect the interests and personal circumstances of victims and witnesses, including age, gender as defined in article 7, paragraph 3, and health, and take into account the nature of the crime, in particular where it involves sexual violence, gender violence or violence against children; and
 - (c) Fully respect the rights of persons arising under this Statute.
2. The Prosecutor may conduct investigations on the territory of a State:
 - (a) In accordance with the provisions of Part 9; or

- (b) As authorized by the Pre-Trial Chamber under article 57, paragraph 3 (d).
3. The Prosecutor may:
- (a) Collect and examine evidence;
 - (b) Request the presence of and question persons being investigated, victims and witnesses;
 - (c) Seek the cooperation of any State or intergovernmental organization or arrangement in accordance with its respective competence and/or mandate;
 - (d) Enter into such arrangements or agreements, not inconsistent with this Statute, as may be necessary to facilitate the cooperation of a State, intergovernmental organization or person;
 - (e) Agree not to disclose, at any stage of the proceedings, documents or information that the Prosecutor obtains on the condition of confidentiality and solely for the purpose of generating new evidence, unless the provider of the information consents; and
 - (f) Take necessary measures, or request that necessary measures be taken, to ensure the confidentiality of information, the protection of any person or the preservation of evidence.

Article 55
Rights of persons during an investigation

1. In respect of an investigation under this Statute, a person:
- (a) Shall not be compelled to incriminate himself or herself or to confess guilt;
 - (b) Shall not be subjected to any form of coercion, duress or threat, to torture or to any other form of cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;
 - (c) Shall, if questioned in a language other than a language the person fully understands and speaks, have, free of any cost, the assistance of a competent interpreter and such translations as are necessary to meet the requirements of fairness; and
 - (d) Shall not be subjected to arbitrary arrest or detention, and shall not be deprived of his or her liberty except on such grounds and in accordance with such procedures as are established in this Statute.
2. Where there are grounds to believe that a person has committed a crime within the jurisdiction of the Court and that person is about to be questioned either by the Prosecutor, or by national authorities pursuant to a request made under Part 9, that person shall also have the following rights of which he or she shall be informed prior to being questioned:
- (a) To be informed, prior to being questioned, that there are grounds to believe that he or she has committed a crime within the jurisdiction of the Court;
 - (b) To remain silent, without such silence being a consideration in the determination of guilt or innocence;
 - (c) To have legal assistance of the person's choosing, or, if the person does not have legal assistance, to have legal assistance assigned to him or her, in any case where the interests of justice so require, and without payment by the person in any such case if the person does not have sufficient means to pay for it; and
 - (d) To be questioned in the presence of counsel unless the person has voluntarily waived his or her right to counsel.

Article 56
Role of the Pre-Trial Chamber in relation
to a unique investigative opportunity

1. (a) Where the Prosecutor considers an investigation to present a unique opportunity to take testimony or a statement from a witness or to examine, collect or test evidence, which may not be available subsequently for the purposes of a trial, the Prosecutor shall so inform the Pre-Trial Chamber.

(b) In that case, the Pre-Trial Chamber may, upon request of the Prosecutor, take such measures as may be necessary to ensure the efficiency and integrity of the proceedings and, in particular, to protect the rights of the defence.

(c) Unless the Pre-Trial Chamber orders otherwise, the Prosecutor shall provide the relevant information to the person who has been arrested or appeared in response to a summons in connection with the investigation referred to in subparagraph (a), in order that he or she may be heard on the matter.

2. The measures referred to in paragraph 1 (b) may include:

(a) Making recommendations or orders regarding procedures to be followed;

(b) Directing that a record be made of the proceedings;

(c) Appointing an expert to assist;

(d) Authorizing counsel for a person who has been arrested, or appeared before the Court in response to a summons, to participate, or where there has not yet been such an arrest or appearance or counsel has not been designated, appointing another counsel to attend and represent the interests of the defence;

(e) Naming one of its members or, if necessary, another available judge of the Pre-Trial or Trial Division to observe and make recommendations or orders regarding the collection and preservation of evidence and the questioning of persons;

(f) Taking such other action as may be necessary to collect or preserve evidence.

3. (a) Where the Prosecutor has not sought measures pursuant to this article but the Pre-Trial Chamber considers that such measures are required to preserve evidence that it deems would be essential for the defence at trial, it shall consult with the Prosecutor as to whether there is good reason for the Prosecutor's failure to request the measures. If upon consultation, the Pre-Trial Chamber concludes that the Prosecutor's failure to request such measures is unjustified, the Pre-Trial Chamber may take such measures on its own initiative.

(b) A decision of the Pre-Trial Chamber to act on its own initiative under this paragraph may be appealed by the Prosecutor. The appeal shall be heard on an expedited basis.

4. The admissibility of evidence preserved or collected for trial pursuant to this article, or the record thereof, shall be governed at trial by article 69, and given such weight as determined by the Trial Chamber.

Article 57
Functions and powers of the Pre-Trial Chamber

1. Unless otherwise provided in this Statute, the Pre-Trial Chamber shall exercise its functions in accordance with the provisions of this article.

2. (a) Orders or rulings of the Pre-Trial Chamber issued under articles 15, 18, 19, 54, paragraph 2, 61, paragraph 7, and 72 must be concurred in by a majority of its judges.

(b) In all other cases, a single judge of the Pre-Trial Chamber may exercise the functions provided for in this Statute, unless otherwise provided for in the Rules of Procedure and Evidence or by a majority of the Pre-Trial Chamber.

3. In addition to its other functions under this Statute, the Pre-Trial Chamber may:

- (a) At the request of the Prosecutor, issue such orders and warrants as may be required for the purposes of an investigation;
- (b) Upon the request of a person who has been arrested or has appeared pursuant to a summons under article 58, issue such orders, including measures such as those described in article 56, or seek such cooperation pursuant to Part 9 as may be necessary to assist the person in the preparation of his or her defence;
- (c) Where necessary, provide for the protection and privacy of victims and witnesses, the preservation of evidence, the protection of persons who have been arrested or appeared in response to a summons, and the protection of national security information;
- (d) Authorize the Prosecutor to take specific investigative steps within the territory of a State Party without having secured the cooperation of that State under Part 9 if, whenever possible having regard to the views of the State concerned, the Pre-Trial Chamber has determined in that case that the State is clearly unable to execute a request for cooperation due to the unavailability of any authority or any component of its judicial system competent to execute the request for cooperation under Part 9.
- (e) Where a warrant of arrest or a summons has been issued under article 58, and having due regard to the strength of the evidence and the rights of the parties concerned, as provided for in this Statute and the Rules of Procedure and Evidence, seek the cooperation of States pursuant to article 93, paragraph 1 (k), to take protective measures for the purpose of forfeiture, in particular for the ultimate benefit of victims.

Article 58

Issuance by the Pre-Trial Chamber of a warrant of arrest or a summons to appear

1. At any time after the initiation of an investigation, the Pre-Trial Chamber shall, on the application of the Prosecutor, issue a warrant of arrest of a person if, having examined the application and the evidence or other information submitted by the Prosecutor, it is satisfied that:

- (a) There are reasonable grounds to believe that the person has committed a crime within the jurisdiction of the Court; and
- (b) The arrest of the person appears necessary:
 - (i) To ensure the person's appearance at trial,
 - (ii) To ensure that the person does not obstruct or endanger the investigation or the court proceedings, or
 - (iii) Where applicable, to prevent the person from continuing with the commission of that crime or a related crime which is within the jurisdiction of the Court and which arises out of the same circumstances.

2. The application of the Prosecutor shall contain:

- (a) The name of the person and any other relevant identifying information;
- (b) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court which the person is alleged to have committed;
- (c) A concise statement of the facts which are alleged to constitute those crimes;

- (d) A summary of the evidence and any other information which establish reasonable grounds to believe that the person committed those crimes; and
 - (e) The reason why the Prosecutor believes that the arrest of the person is necessary.
3. The warrant of arrest shall contain:
- (a) The name of the person and any other relevant identifying information;
 - (b) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court for which the person's arrest is sought; and
 - (c) A concise statement of the facts which are alleged to constitute those crimes.
4. The warrant of arrest shall remain in effect until otherwise ordered by the Court.
5. On the basis of the warrant of arrest, the Court may request the provisional arrest or the arrest and surrender of the person under Part 9.
6. The Prosecutor may request the Pre-Trial Chamber to amend the warrant of arrest by modifying or adding to the crimes specified therein. The Pre-Trial Chamber shall so amend the warrant if it is satisfied that there are reasonable grounds to believe that the person committed the modified or additional crimes.
7. As an alternative to seeking a warrant of arrest, the Prosecutor may submit an application requesting that the Pre-Trial Chamber issue a summons for the person to appear. If the Pre-Trial Chamber is satisfied that there are reasonable grounds to believe that the person committed the crime alleged and that a summons is sufficient to ensure the person's appearance, it shall issue the summons, with or without conditions restricting liberty (other than detention) if provided for by national law, for the person to appear. The summons shall contain:
- (a) The name of the person and any other relevant identifying information;
 - (b) The specified date on which the person is to appear;
 - (c) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court which the person is alleged to have committed; and
 - (d) A concise statement of the facts which are alleged to constitute the crime.

The summons shall be served on the person.

Article 59

Arrest proceedings in the custodial State

1. A State Party which has received a request for provisional arrest or for arrest and surrender shall immediately take steps to arrest the person in question in accordance with its laws and the provisions of Part 9.
2. A person arrested shall be brought promptly before the competent judicial authority in the custodial State which shall determine, in accordance with the law of that State, that:
- (a) The warrant applies to that person;
 - (b) The person has been arrested in accordance with the proper process; and
 - (c) The person's rights have been respected.

3. The person arrested shall have the right to apply to the competent authority in the custodial State for interim release pending surrender.
4. In reaching a decision on any such application, the competent authority in the custodial State shall consider whether, given the gravity of the alleged crimes, there are urgent and exceptional circumstances to justify interim release and whether necessary safeguards exist to ensure that the custodial State can fulfil its duty to surrender the person to the Court. It shall not be open to the competent authority of the custodial State to consider whether the warrant of arrest was properly issued in accordance with article 58, paragraph 1 (a) and (b).
5. The Pre-Trial Chamber shall be notified of any request for interim release and shall make recommendations to the competent authority in the custodial State. The competent authority in the custodial State shall give full consideration to such recommendations, including any recommendations on measures to prevent the escape of the person, before rendering its decision.
6. If the person is granted interim release, the Pre-Trial Chamber may request periodic reports on the status of the interim release.
7. Once ordered to be surrendered by the custodial State, the person shall be delivered to the Court as soon as possible.

Article 60

Initial proceedings before the Court

1. Upon the surrender of the person to the Court, or the person's appearance before the Court voluntarily or pursuant to a summons, the Pre-Trial Chamber shall satisfy itself that the person has been informed of the crimes which he or she is alleged to have committed, and of his or her rights under this Statute, including the right to apply for interim release pending trial.
2. A person subject to a warrant of arrest may apply for interim release pending trial. If the Pre-Trial Chamber is satisfied that the conditions set forth in article 58, paragraph 1, are met, the person shall continue to be detained. If it is not so satisfied, the Pre-Trial Chamber shall release the person, with or without conditions.
3. The Pre-Trial Chamber shall periodically review its ruling on the release or detention of the person, and may do so at any time on the request of the Prosecutor or the person. Upon such review, it may modify its ruling as to detention, release or conditions of release, if it is satisfied that changed circumstances so require.
4. The Pre-Trial Chamber shall ensure that a person is not detained for an unreasonable period prior to trial due to inexcusable delay by the Prosecutor. If such delay occurs, the Court shall consider releasing the person, with or without conditions.
5. If necessary, the Pre-Trial Chamber may issue a warrant of arrest to secure the presence of a person who has been released.

Article 61

Confirmation of the charges before trial

1. Subject to the provisions of paragraph 2, within a reasonable time after the person's surrender or voluntary appearance before the Court, the Pre-Trial Chamber shall hold a hearing to confirm the charges on which the Prosecutor intends to seek trial. The hearing shall be held in the presence of the Prosecutor and the person charged, as well as his or her counsel.
2. The Pre-Trial Chamber may, upon request of the Prosecutor or on its own motion, hold a hearing in the absence of the person charged to confirm the charges on which the Prosecutor intends to seek trial when the person has:
 - (a) Waived his or her right to be present; or

(b) Fled or cannot be found and all reasonable steps have been taken to secure his or her appearance before the Court and to inform the person of the charges and that a hearing to confirm those charges will be held.

In that case, the person shall be represented by counsel where the Pre-Trial Chamber determines that it is in the interests of justice.

3. Within a reasonable time before the hearing, the person shall:

(a) Be provided with a copy of the document containing the charges on which the Prosecutor intends to bring the person to trial; and

(b) Be informed of the evidence on which the Prosecutor intends to rely at the hearing.

The Pre-Trial Chamber may issue orders regarding the disclosure of information for the purposes of the hearing.

4. Before the hearing, the Prosecutor may continue the investigation and may amend or withdraw any charges. The person shall be given reasonable notice before the hearing of any amendment to or withdrawal of charges. In case of a withdrawal of charges, the Prosecutor shall notify the Pre-Trial Chamber of the reasons for the withdrawal.

5. At the hearing, the Prosecutor shall support each charge with sufficient evidence to establish substantial grounds to believe that the person committed the crime charged. The Prosecutor may rely on documentary or summary evidence and need not call the witnesses expected to testify at the trial.

6. At the hearing, the person may:

(a) Object to the charges;

(b) Challenge the evidence presented by the Prosecutor; and

(c) Present evidence.

7. The Pre-Trial Chamber shall, on the basis of the hearing, determine whether there is sufficient evidence to establish substantial grounds to believe that the person committed each of the crimes charged. Based on its determination, the Pre-Trial Chamber shall:

(a) Confirm those charges in relation to which it has determined that there is sufficient evidence, and commit the person to a Trial Chamber for trial on the charges as confirmed;

(b) Decline to confirm those charges in relation to which it has determined that there is insufficient evidence;

(c) Adjourn the hearing and request the Prosecutor to consider:

(i) Providing further evidence or conducting further investigation with respect to a particular charge; or

(ii) Amending a charge because the evidence submitted appears to establish a different crime within the jurisdiction of the Court.

8. Where the Pre-Trial Chamber declines to confirm a charge, the Prosecutor shall not be precluded from subsequently requesting its confirmation if the request is supported by additional evidence.

9. After the charges are confirmed and before the trial has begun, the Prosecutor may, with the permission of the Pre-Trial Chamber and after notice to the accused, amend the charges. If the Prosecutor seeks to add additional charges or to substitute more serious charges, a hearing under this article to confirm those charges must be held. After commencement of the trial, the Prosecutor may, with the permission of the Trial Chamber, withdraw the charges.

10. Any warrant previously issued shall cease to have effect with respect to any charges which have not been confirmed by the Pre-Trial Chamber or which have been withdrawn by the Prosecutor.

11. Once the charges have been confirmed in accordance with this article, the Presidency shall constitute a Trial Chamber which, subject to paragraph 9 and to article 64, paragraph 4, shall be responsible for the conduct of subsequent proceedings and may exercise any function of the Pre-Trial Chamber that is relevant and capable of application in those proceedings.

PART 6. THE TRIAL

Article 62 Place of trial

Unless otherwise decided, the place of the trial shall be the seat of the Court.

Article 63 Trial in the presence of the accused

1. The accused shall be present during the trial.
2. If the accused, being present before the Court, continues to disrupt the trial, the Trial Chamber may remove the accused and shall make provision for him or her to observe the trial and instruct counsel from outside the courtroom, through the use of communications technology, if required. Such measures shall be taken only in exceptional circumstances after other reasonable alternatives have proved inadequate, and only for such duration as is strictly required.

Article 64 Functions and powers of the Trial Chamber

1. The functions and powers of the Trial Chamber set out in this article shall be exercised in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence.
2. The Trial Chamber shall ensure that a trial is fair and expeditious and is conducted with full respect for the rights of the accused and due regard for the protection of victims and witnesses.
3. Upon assignment of a case for trial in accordance with this Statute, the Trial Chamber assigned to deal with the case shall:
 - (a) Confer with the parties and adopt such procedures as are necessary to facilitate the fair and expeditious conduct of the proceedings;
 - (b) Determine the language or languages to be used at trial; and
 - (c) Subject to any other relevant provisions of this Statute, provide for disclosure of documents or information not previously disclosed, sufficiently in advance of the commencement of the trial to enable adequate preparation for trial.
4. The Trial Chamber may, if necessary for its effective and fair functioning, refer preliminary issues to the Pre-Trial Chamber or, if necessary, to another available judge of the Pre-Trial Division.
5. Upon notice to the parties, the Trial Chamber may, as appropriate, direct that there be joinder or severance in respect of charges against more than one accused.
6. In performing its functions prior to trial or during the course of a trial, the Trial Chamber may, as necessary:
 - (a) Exercise any functions of the Pre-Trial Chamber referred to in article 61, paragraph 11;

- (b) Require the attendance and testimony of witnesses and production of documents and other evidence by obtaining, if necessary, the assistance of States as provided in this Statute;
- (c) Provide for the protection of confidential information;
- (d) Order the production of evidence in addition to that already collected prior to the trial or presented during the trial by the parties;
- (e) Provide for the protection of the accused, witnesses and victims; and
- (f) Rule on any other relevant matters.

7. The trial shall be held in public. The Trial Chamber may, however, determine that special circumstances require that certain proceedings be in closed session for the purposes set forth in article 68, or to protect confidential or sensitive information to be given in evidence.

8. (a) At the commencement of the trial, the Trial Chamber shall have read to the accused the charges previously confirmed by the Pre-Trial Chamber. The Trial Chamber shall satisfy itself that the accused understands the nature of the charges. It shall afford him or her the opportunity to make an admission of guilt in accordance with article 65 or to plead not guilty.

(b) At the trial, the presiding judge may give directions for the conduct of proceedings, including to ensure that they are conducted in a fair and impartial manner. Subject to any directions of the presiding judge, the parties may submit evidence in accordance with the provisions of this Statute.

9. The Trial Chamber shall have, inter alia, the power on application of a party or on its own motion to:

- (a) Rule on the admissibility or relevance of evidence; and
- (b) Take all necessary steps to maintain order in the course of a hearing.

10. The Trial Chamber shall ensure that a complete record of the trial, which accurately reflects the proceedings, is made and that it is maintained and preserved by the Registrar.

Article 65 Proceedings on an admission of guilt

1. Where the accused makes an admission of guilt pursuant to article 64, paragraph 8 (a), the Trial Chamber shall determine whether:

- (a) The accused understands the nature and consequences of the admission of guilt;
- (b) The admission is voluntarily made by the accused after sufficient consultation with defence counsel; and
- (c) The admission of guilt is supported by the facts of the case that are contained in:
 - (i) The charges brought by the Prosecutor and admitted by the accused;
 - (ii) Any materials presented by the Prosecutor which supplement the charges and which the accused accepts; and
 - (iii) Any other evidence, such as the testimony of witnesses, presented by the Prosecutor or the accused.

2. Where the Trial Chamber is satisfied that the matters referred to in paragraph 1 are established, it shall consider the admission of guilt, together with any additional evidence presented, as establishing all the essential facts that are required to prove the crime to which the admission of guilt relates, and may convict the accused of that crime.

3. Where the Trial Chamber is not satisfied that the matters referred to in paragraph 1 are established, it shall consider the admission of guilt as not having been made, in which case it shall order that the trial be continued under the ordinary trial procedures provided by this Statute and may remit the case to another Trial Chamber.
4. Where the Trial Chamber is of the opinion that a more complete presentation of the facts of the case is required in the interests of justice, in particular the interests of the victims, the Trial Chamber may:
 - (a) Request the Prosecutor to present additional evidence, including the testimony of witnesses; or
 - (b) Order that the trial be continued under the ordinary trial procedures provided by this Statute, in which case it shall consider the admission of guilt as not having been made and may remit the case to another Trial Chamber.
5. Any discussions between the Prosecutor and the defence regarding modification of the charges, the admission of guilt or the penalty to be imposed shall not be binding on the Court.

Article 66
Presumption of innocence

1. Everyone shall be presumed innocent until proved guilty before the Court in accordance with the applicable law.
2. The onus is on the Prosecutor to prove the guilt of the accused.
3. In order to convict the accused, the Court must be convinced of the guilt of the accused beyond reasonable doubt.

Article 67
Rights of the accused

1. In the determination of any charge, the accused shall be entitled to a public hearing, having regard to the provisions of this Statute, to a fair hearing conducted impartially, and to the following minimum guarantees, in full equality:
 - (a) To be informed promptly and in detail of the nature, cause and content of the charge, in a language which the accused fully understands and speaks;
 - (b) To have adequate time and facilities for the preparation of the defence and to communicate freely with counsel of the accused's choosing in confidence;
 - (c) To be tried without undue delay;
 - (d) Subject to article 63, paragraph 2, to be present at the trial, to conduct the defence in person or through legal assistance of the accused's choosing, to be informed, if the accused does not have legal assistance, of this right and to have legal assistance assigned by the Court in any case where the interests of justice so require, and without payment if the accused lacks sufficient means to pay for it;
 - (e) To examine, or have examined, the witnesses against him or her and to obtain the attendance and examination of witnesses on his or her behalf under the same conditions as witnesses against him or her. The accused shall also be entitled to raise defences and to present other evidence admissible under this Statute;
 - (f) To have, free of any cost, the assistance of a competent interpreter and such translations as are necessary to meet the requirements of fairness, if any of the proceedings or documents presented to the Court are not in a language which the accused fully understands and speaks;

- (g) Not to be compelled to testify or to confess guilt and to remain silent, without such silence being a consideration in the determination of guilt or innocence;
- (h) To make an unsworn oral or written statement in his or her defence; and
- (i) Not to have imposed on him or her any reversal of the burden of proof or any onus of rebuttal.

2. In addition to any other disclosure provided for in this Statute, the Prosecutor shall, as soon as practicable, disclose to the defence evidence in the Prosecutor's possession or control which he or she believes shows or tends to show the innocence of the accused, or to mitigate the guilt of the accused, or which may affect the credibility of prosecution evidence. In case of doubt as to the application of this paragraph, the Court shall decide.

Article 68

Protection of the victims and witnesses and their participation in the proceedings

1. The Court shall take appropriate measures to protect the safety, physical and psychological well-being, dignity and privacy of victims and witnesses. In so doing, the Court shall have regard to all relevant factors, including age, gender as defined in article 7, paragraph 3, and health, and the nature of the crime, in particular, but not limited to, where the crime involves sexual or gender violence or violence against children. The Prosecutor shall take such measures particularly during the investigation and prosecution of such crimes. These measures shall not be prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial.

2. As an exception to the principle of public hearings provided for in article 67, the Chambers of the Court may, to protect victims and witnesses or an accused, conduct any part of the proceedings in camera or allow the presentation of evidence by electronic or other special means. In particular, such measures shall be implemented in the case of a victim of sexual violence or a child who is a victim or a witness, unless otherwise ordered by the Court, having regard to all the circumstances, particularly the views of the victim or witness.

3. Where the personal interests of the victims are affected, the Court shall permit their views and concerns to be presented and considered at stages of the proceedings determined to be appropriate by the Court and in a manner which is not prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial. Such views and concerns may be presented by the legal representatives of the victims where the Court considers it appropriate, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

4. The Victims and Witnesses Unit may advise the Prosecutor and the Court on appropriate protective measures, security arrangements, counselling and assistance as referred to in article 43, paragraph 6.

5. Where the disclosure of evidence or information pursuant to this Statute may lead to the grave endangerment of the security of a witness or his or her family, the Prosecutor may, for the purposes of any proceedings conducted prior to the commencement of the trial, withhold such evidence or information and instead submit a **summary thereof**. Such measures shall be exercised in a manner which is not prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial.

6. A State may make an application for necessary measures to be taken in respect of the protection of its servants or agents and the protection of confidential or sensitive information.

Article 69

Evidence

1. Before testifying, each witness shall, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, give an undertaking as to the truthfulness of the evidence to be given by that witness.

2. The testimony of a witness at trial shall be given in person, except to the extent provided by the measures set forth in article 68 or in the Rules of Procedure and Evidence. The Court may also permit the giving of viva voce (oral) or recorded testimony of a witness by means of video or audio technology, as well as the introduction of documents or written transcripts, subject to this Statute and in accordance with the Rules of Procedure and Evidence. These measures shall not be prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused.

3. The parties may submit evidence relevant to the case, in accordance with article 64. The Court shall have the authority to request the submission of all evidence that it considers necessary for the determination of the truth.
4. The Court may rule on the relevance or admissibility of any evidence, taking into account, *inter alia*, the probative value of the evidence and any prejudice that such evidence may cause to a fair trial or to a fair evaluation of the testimony of a witness, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.
5. The Court shall respect and observe privileges on confidentiality as provided for in the Rules of Procedure and Evidence.
6. The Court shall not require proof of facts of common knowledge but may take judicial notice of them.
7. Evidence obtained by means of a violation of this Statute or internationally recognized human rights shall not be admissible if:
 - (a) The violation casts substantial doubt on the reliability of the evidence; or
 - (b) The admission of the evidence would be antithetical to and would seriously damage the integrity of the proceedings.
8. When deciding on the relevance or admissibility of evidence collected by a State, the Court shall not rule on the application of the State's national law.

Article 70

Offences against the administration of justice

1. The Court shall have jurisdiction over the following offences against its administration of justice when committed intentionally:
 - (a) Giving false testimony when under an obligation pursuant to article 69, paragraph 1, to tell the truth;
 - (b) Presenting evidence that the party knows is false or forged;
 - (c) Corruptly influencing a witness, obstructing or interfering with the attendance or testimony of a witness, retaliating against a witness for giving testimony or destroying, tampering with or interfering with the collection of evidence;
 - (d) Impeding, intimidating or corruptly influencing an official of the Court for the purpose of forcing or persuading the official not to perform, or to perform improperly, his or her duties;
 - (e) Retaliating against an official of the Court on account of duties performed by that or another official;
 - (f) Soliciting or accepting a bribe as an official of the Court in connection with his or her official duties.
2. The principles and procedures governing the Court's exercise of jurisdiction over offences under this article shall be those provided for in the Rules of Procedure and Evidence. The conditions for providing international cooperation to the Court with respect to its proceedings under this article shall be governed by the domestic laws of the requested State.
3. In the event of conviction, the Court may impose a term of imprisonment not exceeding five years, or a fine in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, or both.
4. (a) Each State Party shall extend its criminal laws penalizing offences against the integrity of its own investigative or judicial process to offences against the administration of justice referred to in this article, committed on its territory, or by one of its nationals;

(b) Upon request by the Court, whenever it deems it proper, the State Party shall submit the case to its competent authorities for the purpose of prosecution. Those authorities shall treat such cases with diligence and devote sufficient resources to enable them to be conducted effectively.

Article 71

Sanctions for misconduct before the Court

1. The Court may sanction persons present before it who commit misconduct, including disruption of its proceedings or deliberate refusal to comply with its directions, by administrative measures other than imprisonment, such as temporary or permanent removal from the courtroom, a fine or other similar measures provided for in the Rules of Procedure and Evidence.
2. The procedures governing the imposition of the measures set forth in paragraph 1 shall be those provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 72

Protection of national security information

1. This article applies in any case where the disclosure of the information or documents of a State would, in the opinion of that State, prejudice its national security interests. Such cases include those falling within the scope of article 56, paragraphs 2 and 3, article 61, paragraph 3, article 64, paragraph 3, article 67, paragraph 2, article 68, paragraph 6, article 87, paragraph 6 and article 93, as well as cases arising at any other stage of the proceedings where such disclosure may be at issue.
2. This article shall also apply when a person who has been requested to give information or evidence has refused to do so or has referred the matter to the State on the ground that disclosure would prejudice the national security interests of a State and the State concerned confirms that it is of the opinion that disclosure would prejudice its national security interests.
3. Nothing in this article shall prejudice the requirements of confidentiality applicable under article 54, paragraph 3 (e) and (f), or the application of article 73.
4. If a State learns that information or documents of the State are being, or are likely to be, disclosed at any stage of the proceedings, and it is of the opinion that disclosure would prejudice its national security interests, that State shall have the right to intervene in order to obtain resolution of the issue in accordance with this article.
5. If, in the opinion of a State, disclosure of information would prejudice its national security interests, all reasonable steps will be taken by the State, acting in conjunction with the Prosecutor, the defence or the Pre-Trial Chamber or Trial Chamber, as the case may be, to seek to resolve the matter by cooperative means. Such steps may include:
 - (a) Modification or clarification of the request;
 - (b) A determination by the Court regarding the relevance of the information or evidence sought, or a determination as to whether the evidence, though relevant, could be or has been obtained from a source other than the requested State;
 - (c) Obtaining the information or evidence from a different source or in a different form; or
 - (d) Agreement on conditions under which the assistance could be provided including, among other things, providing summaries or redactions, limitations on disclosure, use of *in camera* or *ex parte* proceedings, or other protective measures permissible under the Statute and the Rules of Procedure and Evidence.
6. Once all reasonable steps have been taken to resolve the matter through cooperative means, and if the State considers that there are no means or conditions under which the information or documents could be provided or disclosed without prejudice to its national security interests, it shall so notify the Prosecutor or the Court of the specific reasons for its decision, unless a specific description of the reasons would itself necessarily result in such prejudice to the State's national security interests.

7. Thereafter, if the Court determines that the evidence is relevant and necessary for the establishment of the guilt or innocence of the accused, the Court may undertake the following actions:

(a) Where disclosure of the information or document is sought pursuant to a request for cooperation under Part 9 or the circumstances described in paragraph 2, and the State has invoked the ground for refusal referred to in article 93, paragraph 4:

(i) The Court may, before making any conclusion referred to in subparagraph (a) (ii), request further consultations for the purpose of considering the State's representations, which may include, as appropriate, hearings *in camera* and *ex parte*:

(ii) If the Court concludes that, by invoking the ground for refusal under article 93, paragraph 4, in the circumstances of the case, the requested State is not acting in accordance with its obligations under this Statute, the Court may refer the matter in accordance with article 87, paragraph 7, specifying the reasons for its conclusion: and

(iii) The Court may make such inference in the trial of the accused as to the existence or non-existence of a fact, as may be appropriate in the circumstances; or

(b) In all other circumstances:

(i) Order disclosure; or

(ii) To the extent it does not order disclosure, make such inference in the trial of the accused as to the existence or non-existence of a fact, as may be appropriate in the circumstances.

Article 73

Third-party information or documents

If a State Party is requested by the Court to provide a document or information in its custody, possession or control, which was disclosed to it in confidence by a State, intergovernmental organization or international organization, it shall seek the consent of the originator to disclose that document or information. If the originator is a State Party, it shall either consent to disclosure of the information or document or undertake to resolve the issue of disclosure with the Court, subject to the provisions of article 72. If the originator is not a State Party and refuses to consent to disclosure, the requested State shall inform the Court that it is unable to provide the document or information because of a pre-existing obligation of confidentiality to the originator.

Article 74

Requirements for the decision

1. All the judges of the Trial Chamber shall be present at each stage of the trial and throughout their deliberations. The Presidency may, on a case-by-case basis, designate, as available, one or more alternate judges to be present at each stage of the trial and to replace a member of the Trial Chamber if that member is unable to continue attending.

2. The Trial Chamber's decision shall be based on its evaluation of the evidence and the entire proceedings. The decision shall not exceed the facts and circumstances described in the charges and any amendments to the charges. The Court may base its decision only on evidence submitted and discussed before it at the trial.

3. The judges shall attempt to achieve unanimity in their decision, failing which the decision shall be taken by a majority of the judges.

4. The deliberations of the Trial Chamber shall remain secret.

5. The decision shall be in writing and shall contain a full and reasoned statement of the Trial Chamber's findings on the evidence and conclusions. The Trial Chamber shall issue one decision. When there is no unanimity, the Trial

Chamber's decision shall contain the views of the majority and the minority. The decision or a summary thereof shall be delivered in open court.

Article 75
Reparations to victims

1. The Court shall establish principles relating to reparations to, or in respect of, victims, including restitution, compensation and rehabilitation. On this basis, in its decision the Court may, either upon request or on its own motion in exceptional circumstances, determine the scope and extent of any damage, loss and injury to, or in respect of, victims and will state the principles on which it is acting.

2. The Court may make an order directly against a convicted person specifying appropriate reparations to, or in respect of, victims, including restitution, compensation and rehabilitation.

Where appropriate, the Court may order that the award for reparations be made through the Trust Fund provided for in article 79.

3. Before making an order under this article, the Court may invite and shall take account of representations from or on behalf of the convicted person, victims, other interested persons or interested States.

4. In exercising its power under this article, the Court may, after a person is convicted of a crime within the jurisdiction of the Court, determine whether, in order to give effect to an order which it may make under this article, it is necessary to seek measures under article 93, paragraph 1.

5. A State Party shall give effect to a decision under this article as if the provisions of article 109 were applicable to this article.

6. Nothing in this article shall be interpreted as prejudicing the rights of victims under national or international law.

Article 76
Sentencing

1. In the event of a conviction, the Trial Chamber shall consider the appropriate sentence to be imposed and shall take into account the evidence presented and submissions made during the trial that are relevant to the sentence.

2. Except where article 65 applies and before the completion of the trial, the Trial Chamber may on its own motion and shall, at the request of the Prosecutor or the accused, hold a further hearing to hear any additional evidence or submissions relevant to the sentence, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

3. Where paragraph 2 applies, any representations under article 75 shall be heard during the further hearing referred to in paragraph 2 and, if necessary, during any additional hearing.

4. The sentence shall be pronounced in public and, wherever possible, in the presence of the accused.

PART 7. PENALTIES

Article 77
Applicable penalties

1. Subject to article 110, the Court may impose one of the following penalties on a person convicted of a crime referred to in article 5 of this Statute:

(a) Imprisonment for a specified number of years, which may not exceed a maximum of 30 years; or

(b) A term of life imprisonment when justified by the extreme gravity of the crime and the individual circumstances of the convicted person.

2. In addition to imprisonment, the Court may order:
 - (a) A fine under the criteria provided for in the Rules of Procedure and Evidence;
 - (b) A forfeiture of proceeds, property and assets derived directly or indirectly from that crime, without prejudice to the rights of bona fide third parties.

Article 78

Determination of the sentence

1. In determining the sentence, the Court shall, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, take into account such factors as the gravity of the crime and the individual circumstances of the convicted person.
2. In imposing a sentence of imprisonment, the Court shall deduct the time, if any, previously spent in detention in accordance with an order of the Court. The Court may deduct any time otherwise spent in detention in connection with conduct underlying the crime.
3. When a person has been convicted of more than one crime, the Court shall pronounce a sentence for each crime and a joint sentence specifying the total period of imprisonment. This period shall be no less than the highest individual sentence pronounced and shall not exceed 30 years imprisonment or a sentence of life imprisonment in conformity with article 77, paragraph 1 (b).

Article 79

Trust Fund

1. A Trust Fund shall be established by decision of the Assembly of States Parties for the benefit of victims of crimes within the jurisdiction of the Court, and of the families of such victims.
2. The Court may order money and other property collected through fines or forfeiture to be transferred, by order of the Court, to the Trust Fund.
3. The Trust Fund shall be managed according to criteria to be determined by the Assembly of States Parties.

Article 80

Non-prejudice to national application of
penalties and national laws

Nothing in this Part affects the application by States of penalties prescribed by their national law, nor the law of States which do not provide for penalties prescribed in this Part.

PART 8. APPEAL AND REVISION

Article 81

Appeal against decision of acquittal or conviction
or against sentence

1. A decision under article 74 may be appealed in accordance with the Rules of Procedure and Evidence as follows:
 - (a) The Prosecutor may make an appeal on any of the following grounds:
 - (i) Procedural error,
 - (ii) Error of fact, or
 - (iii) Error of law;

- (b) The convicted person, or the Prosecutor on that person's behalf, may make an appeal on any of the following grounds:
- (i) Procedural error,
 - (ii) Error of fact.
 - (iii) Error of law, or
 - (iv) Any other ground that affects the fairness or reliability of the proceedings or decision.
2. (a) A sentence may be appealed, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, by the Prosecutor or the convicted person on the ground of disproportion between the crime and the sentence;
- (b) If on an appeal against sentence the Court considers that there are grounds on which the conviction might be set aside, wholly or in part, it may invite the Prosecutor and the convicted person to submit grounds under article 81, paragraph 1 (a) or (b), and may render a decision on conviction in accordance with article 83;
- (c) The same procedure applies when the Court, on an appeal against conviction only, considers that there are grounds to reduce the sentence under paragraph 2 (a).
3. (a) Unless the Trial Chamber orders otherwise, a convicted person shall remain in custody pending an appeal;
- (b) When a convicted person's time in custody exceeds the sentence of imprisonment imposed, that person shall be released, except that if the Prosecutor is also appealing, the release may be subject to the conditions under subparagraph (c) below;
- (c) In case of an acquittal, the accused shall be released immediately, subject to the following:
- (i) Under exceptional circumstances, and having regard, *inter alia*, to the concrete risk of flight, the seriousness of the offence charged and the probability of success on appeal, the Trial Chamber, at the request of the Prosecutor, may maintain the detention of the person pending appeal;
 - (ii) A decision by the Trial Chamber under subparagraph (c) (i) may be appealed in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.
4. Subject to the provisions of paragraph 3 (a) and (b), execution of the decision or sentence shall be suspended during the period allowed for appeal and for the duration of the appeal proceedings.

Article 82
Appeal against other decisions

1. Either party may appeal any of the following decisions in accordance with the Rules of Procedure and Evidence:
- (a) A decision with respect to jurisdiction or admissibility;
 - (b) A decision granting or denying release of the person being investigated or prosecuted;
 - (c) A decision of the Pre-Trial Chamber to act on its own initiative under article 56, paragraph 3;
 - (d) A decision that involves an issue that would significantly affect the fair and expeditious conduct of the proceedings or the outcome of the trial, and for which, in the opinion of the Pre-Trial or Trial Chamber, an immediate resolution by the Appeals Chamber may materially advance the proceedings.

2. A decision of the Pre-Trial Chamber under article 57, paragraph 3 (d), may be appealed against by the State concerned or by the Prosecutor, with the leave of the Pre-Trial Chamber. The appeal shall be heard on an expedited basis.
3. An appeal shall not of itself have suspensive effect unless the Appeals Chamber so orders, upon request, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.
4. A legal representative of the victims, the convicted person or a bona fide owner of property adversely affected by an order under article 75 may appeal against the order for reparations, as provided in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 83
Proceedings on appeal

1. For the purposes of proceedings under article 81 and this article, the Appeals Chamber shall have all the powers of the Trial Chamber.
2. If the Appeals Chamber finds that the proceedings appealed from were unfair in a way that affected the reliability of the decision or sentence, or that the decision or sentence appealed from was materially affected by error of fact or law or procedural error, it may:
 - (a) Reverse or amend the decision or sentence; or
 - (b) Order a new trial before a different Trial Chamber.

For these purposes, the Appeals Chamber may remand a factual issue to the original Trial Chamber for it to determine the issue and to report back accordingly, or may itself call evidence to determine the issue. When the decision or sentence has been appealed only by the person convicted, or the Prosecutor on that person's behalf, it cannot be amended to his or her detriment.

3. If in an appeal against sentence the Appeals Chamber finds that the sentence is disproportionate to the crime, it may vary the sentence in accordance with Part 7.
4. The judgement of the Appeals Chamber shall be taken by a majority of the judges and shall be delivered in open court. The judgement shall state the reasons on which it is based. When there is no unanimity, the judgement of the Appeals Chamber shall contain the views of the majority and the minority, but a judge may deliver a separate or dissenting opinion on a question of law.
5. The Appeals Chamber may deliver its judgement in the absence of the person acquitted or convicted.

Article 84
Revision of conviction or sentence

1. The convicted person or, after death, spouses, children, parents or one person alive at the time of the accused's death who has been given express written instructions from the accused to bring such a claim, or the Prosecutor on the person's behalf, may apply to the Appeals Chamber to revise the final judgement of conviction or sentence on the grounds that:
 - (a) New evidence has been discovered that:
 - (i) Was not available at the time of trial, and such unavailability was not wholly or partially attributable to the party making application; and
 - (ii) Is sufficiently important that had it been proved at trial it would have been likely to have resulted in a different verdict;

(b) It has been newly discovered that decisive evidence, taken into account at trial and upon which the conviction depends, was false, forged or falsified;

(c) One or more of the judges who participated in conviction or confirmation of the charges has committed, in that case, an act of serious misconduct or serious breach of duty of sufficient gravity to justify the removal of that judge or those judges from office under article 46.

2. The Appeals Chamber shall reject the application if it considers it to be unfounded. If it determines that the application is meritorious, it may, as appropriate:

(a) Reconvene the original Trial Chamber;

(b) Constitute a new Trial Chamber; or

(c) Retain jurisdiction over the matter,

with a view to, after hearing the parties in the manner set forth in the Rules of Procedure and Evidence, arriving at a determination on whether the judgement should be revised.

Article 85

Compensation to an arrested or convicted person

1. Anyone who has been the victim of unlawful arrest or detention shall have an enforceable right to compensation.

2. When a person has by a final decision been convicted of a criminal offence, and when subsequently his or her conviction has been reversed on the ground that a new or newly discovered fact shows conclusively that there has been a miscarriage of justice, the person who has suffered punishment as a result of such conviction shall be compensated according to law, unless it is proved that the non-disclosure of the unknown fact in time is wholly or partly attributable to him or her.

3. In exceptional circumstances, where the Court finds conclusive facts showing that there has been a grave and manifest miscarriage of justice, it may in its discretion award compensation, according to the criteria provided in the Rules of Procedure and Evidence, to a person who has been released from detention following a final decision of acquittal or a termination of the proceedings for that reason.

PART 9. INTERNATIONAL COOPERATION AND JUDICIAL ASSISTANCE

Article 86

General obligation to cooperate

States Parties shall, in accordance with the provisions of this Statute, cooperate fully with the Court in its investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court.

Article 87

Requests for cooperation: general provisions

1. (a) The Court shall have the authority to make requests to States Parties for cooperation. The requests shall be transmitted through the diplomatic channel or any other appropriate channel as may be designated by each State Party upon ratification, acceptance, approval or accession.

Subsequent changes to the designation shall be made by each State Party in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

(b) When appropriate, without prejudice to the provisions of subparagraph (a), requests may also be transmitted through the International Criminal Police Organization or any appropriate regional organization.

2. Requests for cooperation and any documents supporting the request shall either be in or be accompanied by a translation into an official language of the requested State or one of the working languages of the Court, in accordance with the choice made by that State upon ratification, acceptance, approval or accession.

Subsequent changes to this choice shall be made in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

3. The requested State shall keep confidential a request for cooperation and any documents supporting the request, except to the extent that the disclosure is necessary for execution of the request.

4. In relation to any request for assistance presented under this Part, the Court may take such measures, including measures related to the protection of information, as may be necessary to ensure the safety or physical or psychological well-being of any victims, potential witnesses and their families. The Court may request that any information that is made available under this Part shall be provided and handled in a manner that protects the safety and physical or psychological well-being of any victims, potential witnesses and their families.

5. (a) The Court may invite any State not party to this Statute to provide assistance under this Part on the basis of an ad hoc arrangement, an agreement with such State or any other appropriate basis.

(b) Where a State not party to this Statute, which has entered into an ad hoc arrangement or an agreement with the Court, fails to cooperate with requests pursuant to any such arrangement or agreement, the Court may so inform the Assembly of States Parties or, where the Security Council referred the matter to the Court, the Security Council.

6. The Court may ask any intergovernmental organization to provide information or documents. The Court may also ask for other forms of cooperation and assistance which may be agreed upon with such an organization and which are in accordance with its competence or mandate.

7. Where a State Party fails to comply with a request to cooperate by the Court contrary to the provisions of this Statute, thereby preventing the Court from exercising its functions and powers under this Statute, the Court may make a finding to that effect and refer the matter to the Assembly of States Parties or, where the Security Council referred the matter to the Court, to the Security Council.

Article 88

Availability of procedures under national law

States Parties shall ensure that there are procedures available under their national law for all of the forms of cooperation which are specified under this Part.

Article 89

Surrender of persons to the Court

1. The Court may transmit a request for the arrest and surrender of a person, together with the material supporting the request outlined in article 91, to any State on the territory of which that person may be found and shall request the cooperation of that State in the arrest and surrender of such a person. States Parties shall, in accordance with the provisions of this Part and the procedure under their national law, comply with requests for arrest and surrender.

2. Where the person sought for surrender brings a challenge before a national court on the basis of the principle of *ne bis in idem* as provided in article 20, the requested State shall immediately consult with the Court to determine if there has been a relevant ruling on admissibility. If the case is admissible, the requested State shall proceed with the execution of the request. If an admissibility ruling is pending, the requested State may postpone the execution of the request for surrender of the person until the Court makes a determination on admissibility.

3. (a) A State Party shall authorize, in accordance with its national procedural law, transportation through its territory of a person being surrendered to the Court by another State, except where transit through that State would impede or delay the surrender.

(b) A request by the Court for transit shall be transmitted in accordance with article 87. The request for transit shall contain:

- (i) A description of the person being transported;
- (ii) A brief statement of the facts of the case and their legal characterization; and
- (iii) The warrant for arrest and surrender;

(c) A person being transported shall be detained in custody during the period of transit;

(d) No authorization is required if the person is transported by air and no landing is scheduled on the territory of the transit State;

(e) If an unscheduled landing occurs on the territory of the transit State, that State may require a request for transit from the Court as provided for in subparagraph (b). The transit State shall detain the person being transported until the request for transit is received and the transit is effected, provided that detention for purposes of this subparagraph may not be extended beyond 96 hours from the unscheduled landing unless the request is received within that time.

4. If the person sought is being proceeded against or is serving a sentence in the requested State for a crime different from that for which surrender to the Court is sought, the requested State, after making its decision to grant the request, shall consult with the Court.

Article 90 Competing requests

1. A State Party which receives a request from the Court for the surrender of a person under article 89 shall, if it also receives a request from any other State for the extradition of the same person for the same conduct which forms the basis of the crime for which the Court seeks the person's surrender, notify the Court and the requesting State of that fact.

2. Where the requesting State is a State Party, the requested State shall give priority to the request from the Court if:

- (a) The Court has, pursuant to article 18 or 19, made a determination that the case in respect of which surrender is sought is admissible and that determination takes into account the investigation or prosecution conducted by the requesting State in respect of its request for extradition; or
- (b) The Court makes the determination described in subparagraph (a) pursuant to the requested State's notification under paragraph 1.

3. Where a determination under paragraph 2 (a) has not been made, the requested State may, at its discretion, pending the determination of the Court under paragraph 2 (b), proceed to deal with the request for extradition from the requesting State but shall not extradite the person until the Court has determined that the case is inadmissible. The Court's determination shall be made on an expedited basis.

4. If the requesting State is a State not Party to this Statute the requested State, if it is not under an international obligation to extradite the person to the requesting State, shall give priority to the request for surrender from the Court, if the Court has determined that the case is admissible.

5. Where a case under paragraph 4 has not been determined to be admissible by the Court, the requested State may, at its discretion, proceed to deal with the request for extradition from the requesting State.

6. In cases where paragraph 4 applies except that the requested State is under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State not Party to this Statute, the requested State shall determine whether to surrender the person to the Court or extradite the person to the requesting State. In making its decision, the requested State shall consider all the relevant factors, including but not limited to:

- (a) The respective dates of the requests;
 - (b) The interests of the requesting State including, where relevant, whether the crime was committed in its territory and the nationality of the victims and of the person sought; and
 - (c) The possibility of subsequent surrender between the Court and the requesting State.
7. Where a State Party which receives a request from the Court for the surrender of a person also receives a request from any State for the extradition of the same person for conduct other than that which constitutes the crime for which the Court seeks the person's surrender:
- (a) The requested State shall, if it is not under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State, give priority to the request from the Court;
 - (b) The requested State shall, if it is under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State, determine whether to surrender the person to the Court or to extradite the person to the requesting State. In making its decision, the requested State shall consider all the relevant factors, including but not limited to those set out in paragraph 6, but shall give special consideration to the relative nature and gravity of the conduct in question.
8. Where pursuant to a notification under this article, the Court has determined a case to be inadmissible, and subsequently extradition to the requesting State is refused, the requested State shall notify the Court of this decision.

Article 91

Contents of request for arrest and surrender

1. A request for arrest and surrender shall be made in writing. In urgent cases, a request may be made by any medium capable of delivering a written record, provided that the request shall be confirmed through the channel provided for in article 87, paragraph 1 (a).
2. In the case of a request for the arrest and surrender of a person for whom a warrant of arrest has been issued by the Pre-Trial Chamber under article 58, the request shall contain or be supported by:
 - (a) Information describing the person sought, sufficient to identify the person, and information as to that person's probable location;
 - (b) A copy of the warrant of arrest; and
 - (c) Such documents, statements or information as may be necessary to meet the requirements for the surrender process in the requested State, except that those requirements should not be more burdensome than those applicable to requests for extradition pursuant to treaties or arrangements between the requested State and other States and should, if possible, be less burdensome, taking into account the distinct nature of the Court.
3. In the case of a request for the arrest and surrender of a person already convicted, the request shall contain or be supported by:
 - (a) A copy of any warrant of arrest for that person;
 - (b) A copy of the judgement of conviction;
 - (c) Information to demonstrate that the person sought is the one referred to in the judgement of conviction; and
 - (d) If the person sought has been sentenced, a copy of the sentence imposed and, in the case of a sentence for imprisonment, a statement of any time already served and the time remaining to be served.

4. Upon the request of the Court, a State Party shall consult with the Court, either generally or with respect to a specific matter, regarding any requirements under its national law that may apply under paragraph 2 (c). During the consultations, the State Party shall advise the Court of the specific requirements of its national law.

Article 92
Provisional arrest

1. In urgent cases, the Court may request the provisional arrest of the person sought, pending presentation of the request for surrender and the documents supporting the request as specified in article 91.

2. The request for provisional arrest shall be made by any medium capable of delivering a written record and shall contain:

(a) Information describing the person sought, sufficient to identify the person, and information as to that person's probable location;

(b) A concise statement of the crimes for which the person's arrest is sought and of the facts which are alleged to constitute those crimes, including, where possible, the date and location of the crime;

(c) A statement of the existence of a warrant of arrest or a judgement of conviction against the person sought; and

(d) A statement that a request for surrender of the person sought will follow.

3. A person who is provisionally arrested may be released from custody if the requested State has not received the request for surrender and the documents supporting the request as specified in article 91 within the time limits specified in the Rules of Procedure and Evidence. However, the person may consent to surrender before the expiration of this period if permitted by the law of the requested State. In such a case, the requested State shall proceed to surrender the person to the Court as soon as possible.

4. The fact that the person sought has been released from custody pursuant to paragraph 3 shall not prejudice the subsequent arrest and surrender of that person if the request for surrender and the documents supporting the request are delivered at a later date.

Article 93
Other forms of cooperation

1. States Parties shall, in accordance with the provisions of this Part and under procedures of national law, comply with requests by the Court to provide the following assistance in relation to investigations or prosecutions:

(a) The identification and whereabouts of persons or the location of items;

(b) The taking of evidence, including testimony under oath, and the production of evidence, including expert opinions and reports necessary to the Court;

(c) The questioning of any person being investigated or prosecuted;

(d) The service of documents, including judicial documents;

(e) Facilitating the voluntary appearance of persons as witnesses or experts before the Court;

(f) The temporary transfer of persons as provided in paragraph 7;

(g) The examination of places or sites, including the exhumation and examination of grave sites;

- (h) The execution of searches and seizures;
 - (i) The provision of records and documents, including official records and documents;
 - (j) The protection of victims and witnesses and the preservation of evidence;
 - (k) The identification, tracing and freezing or seizure of proceeds, property and assets and instrumentalities of crimes for the purpose of eventual forfeiture, without prejudice to the rights of bona fide third parties; and
 - (l) Any other type of assistance which is not prohibited by the law of the requested State, with a view to facilitating the investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court.
2. The Court shall have the authority to provide an assurance to a witness or an expert appearing before the Court that he or she will not be prosecuted, detained or subjected to any restriction of personal freedom by the Court in respect of any act or omission that preceded the departure of that person from the requested State.
3. Where execution of a particular measure of assistance detailed in a request presented under paragraph 1, is prohibited in the requested State on the basis of an existing fundamental legal principle of general application, the requested State shall promptly consult with the Court to try to resolve the matter. In the consultations, consideration should be given to whether the assistance can be rendered in another manner or subject to conditions. If after consultations the matter cannot be resolved, the Court shall modify the request as necessary.
4. In accordance with article 72, a State Party may deny a request for assistance, in whole or in part, only if the request concerns the production of any documents or disclosure of evidence which relates to its national security.
5. Before denying a request for assistance under paragraph 1 (l), the requested State shall consider whether the assistance can be provided subject to specified conditions, or whether the assistance can be provided at a later date or in an alternative manner, provided that if the Court or the Prosecutor accepts the assistance subject to conditions, the Court or the Prosecutor shall abide by them.
6. If a request for assistance is denied, the requested State Party shall promptly inform the Court or the Prosecutor of the reasons for such denial.
7. (a) The Court may request the temporary transfer of a person in custody for purposes of identification or for obtaining testimony or other assistance. The person may be transferred if the following conditions are fulfilled:
- (i) The person freely gives his or her informed consent to the transfer; and
 - (ii) The requested State agrees to the transfer, subject to such conditions as that State and the Court may agree.
- (b) The person being transferred shall remain in custody. When the purposes of the transfer have been fulfilled, the Court shall return the person without delay to the requested State.
8. (a) The Court shall ensure the confidentiality of documents and information, except as required for the investigation and proceedings described in the request.
- (b) The requested State may, when necessary, transmit documents or information to the Prosecutor on a confidential basis. The Prosecutor may then use them solely for the purpose of generating new evidence.
- (c) The requested State may, on its own motion or at the request of the Prosecutor, subsequently consent to the disclosure of such documents or information. They may then be used as evidence pursuant to the provisions of Parts 5 and 6 and in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.
9. (a) (i) In the event that a State Party receives competing requests, other than for surrender or extradition, from the Court and from another State pursuant to an international obligation, the State Party shall endeavour, in

consultation with the Court and the other State, to meet both requests, if necessary by postponing or attaching conditions to one or the other request.

(ii) Failing that, competing requests shall be resolved in accordance with the principles established in article 90.

(b) Where, however, the request from the Court concerns information, property or persons which are subject to the control of a third State or an international organization by virtue of an international agreement, the requested States shall so inform the Court and the Court shall direct its request to the third State or international organization.

10. (a) The Court may, upon request, cooperate with and provide assistance to a State Party conducting an investigation into or trial in respect of conduct which constitutes a crime within the jurisdiction of the Court or which constitutes a serious crime under the national law of the requesting State.

(b) (i) The assistance provided under subparagraph (a) shall include, inter alia:

a. The transmission of statements, documents or other types of evidence obtained in the course of an investigation or a trial conducted by the Court; and

b. The questioning of any person detained by order of the Court;

(ii) In the case of assistance under subparagraph (b) (i) a:

a. If the documents or other types of evidence have been obtained with the assistance of a State, such transmission shall require the consent of that State;

b. If the statements, documents or other types of evidence have been provided by a witness or expert, such transmission shall be subject to the provisions of article 68.

(c) The Court may, under the conditions set out in this paragraph, grant a request for assistance under this paragraph from a State which is not a Party to this Statute.

Article 94

Postponement of execution of a request in respect of ongoing investigation or prosecution

1. If the immediate execution of a request would interfere with an ongoing investigation or prosecution of a case different from that to which the request relates, the requested State may postpone the execution of the request for a period of time agreed upon with the Court. However, the postponement shall be no longer than is necessary to complete the relevant investigation or prosecution in the requested State. Before making a decision to postpone, the requested State should consider whether the assistance may be immediately provided subject to certain conditions.

2. If a decision to postpone is taken pursuant to paragraph 1, the Prosecutor may, however, seek measures to preserve evidence, pursuant to article 93, paragraph 1 (j).

Article 95

Postponement of execution of a request in respect of an admissibility challenge

Where there is an admissibility challenge under consideration by the Court pursuant to article 18 or 19, the requested State may postpone the execution of a request under this Part pending a determination by the Court, unless the Court has specifically ordered that the Prosecutor may pursue the collection of such evidence pursuant to article 18 or 19.

Article 96

Contents of request for other forms of assistance under article 93

1. A request for other forms of assistance referred to in article 93 shall be made in writing. In urgent cases, a request may be made by any medium capable of delivering a written record, provided that the request shall be confirmed through the channel provided for in article 87, paragraph 1 (a).

2. The request shall, as applicable, contain or be supported by the following:
 - (a) A concise statement of the purpose of the request and the assistance sought, including the legal basis and the grounds for the request;
 - (b) As much detailed information as possible about the location or identification of any person or place that must be found or identified in order for the assistance sought to be provided;
 - (c) A concise statement of the essential facts underlying the request;
 - (d) The reasons for and details of any procedure or requirement to be followed;
 - (e) Such information as may be required under the law of the requested State in order to execute the request; and
 - (f) Any other information relevant in order for the assistance sought to be provided.
3. Upon the request of the Court, a State Party shall consult with the Court, either generally or with respect to a specific matter, regarding any requirements under its national law that may apply under paragraph 2 (e). During the consultations, the State Party shall advise the Court of the specific requirements of its national law.
4. The provisions of this article shall, where applicable, also apply in respect of a request for assistance made to the Court.

Article 97
Consultations

Where a State Party receives a request under this Part in relation to which it identifies problems which may impede or prevent the execution of the request, that State shall consult with the Court without delay in order to resolve the matter. Such problems may include, *inter alia*:

- (a) Insufficient information to execute the request;
- (b) In the case of a request for surrender, the fact that despite best efforts, the person sought cannot be located or that the investigation conducted has determined that the person in the requested State is clearly not the person named in the warrant; or
- (c) The fact that execution of the request in its current form would require the requested State to breach a pre-existing treaty obligation undertaken with respect to another State.

Article 98
Cooperation with respect to waiver of immunity
and consent to surrender

1. The Court may not proceed with a request for surrender or assistance which would require the requested State to act inconsistently with its obligations under international law with respect to the State or diplomatic immunity of a person or property of a third State, unless the Court can first obtain the cooperation of that third State for the waiver of the immunity.
2. The Court may not proceed with a request for surrender which would require the requested State to act inconsistently with its obligations under international agreements pursuant to which the consent of a sending State is required to surrender a person of that State to the Court, unless the Court can first obtain the cooperation of the sending State for the giving of consent for the surrender.

Article 99Execution of requests under articles 93 and 96

1. Requests for assistance shall be executed in accordance with the relevant procedure under the law of the requested State and, unless prohibited by such law, in the manner specified in the request, including following any procedure outlined therein or permitting persons specified in the request to be present at and assist in the execution process.
2. In the case of an urgent request, the documents or evidence produced in response shall, at the request of the Court, be sent urgently.
3. Replies from the requested State shall be transmitted in their original language and form.
4. Without prejudice to other articles in this Part, where it is necessary for the successful execution of a request which can be executed without any compulsory measures, including specifically the interview of or taking evidence from a person on a voluntary basis, including doing so without the presence of the authorities of the requested State Party if it is essential for the request to be executed, and the examination without modification of a public site or other public place, the Prosecutor may execute such request directly on the territory of a State as follows:
 - (a) When the State Party requested is a State on the territory of which the crime is alleged to have been committed, and there has been a determination of admissibility pursuant to article 18 or 19, the Prosecutor may directly execute such request following all possible consultations with the requested State Party;
 - (b) In other cases, the Prosecutor may execute such request following consultations with the requested State Party and subject to any reasonable conditions or concerns raised by that State Party. Where the requested State Party identifies problems with the execution of a request pursuant to this subparagraph it shall, without delay, consult with the Court to resolve the matter.
5. Provisions allowing a person heard or examined by the Court under article 72 to invoke restrictions designed to prevent disclosure of confidential information connected with national security shall also apply to the execution of requests for assistance under this article.

Article 100Costs

1. The ordinary costs for execution of requests in the territory of the requested State shall be borne by that State, except for the following, which shall be borne by the Court:
 - (a) Costs associated with the travel and security of witnesses and experts or the transfer under article 93 of persons in custody;
 - (b) Costs of translation, interpretation and transcription;
 - (c) Travel and subsistence costs of the judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar, the Deputy Registrar and staff of any organ of the Court;
 - (d) Costs of any expert opinion or report requested by the Court;
 - (e) Costs associated with the transport of a person being surrendered to the Court by a custodial State; and
 - (f) Following consultations, any extraordinary costs that may result from the execution of a request.
2. The provisions of paragraph 1 shall, as appropriate, apply to requests from States Parties to the Court. In that case, the Court shall bear the ordinary costs of execution.

Article 101
Rule of speciality

1. A person surrendered to the Court under this Statute shall not be proceeded against, punished or detained for any conduct committed prior to surrender, other than the conduct or course of conduct which forms the basis of the crimes for which that person has been surrendered.
2. The Court may request a waiver of the requirements of paragraph 1 from the State which surrendered the person to the Court and, if necessary, the Court shall provide additional information in accordance with article 91. States Parties shall have the authority to provide a waiver to the Court and should endeavour to do so.

Article 102
Use of terms

For the purposes of this Statute:

- (a) "surrender" means the delivering up of a person by a State to the Court, pursuant to this Statute.
- (b) "extradition" means the delivering up of a person by one State to another as provided by treaty, convention or national legislation.

PART 10. ENFORCEMENT

Article 103
Role of States in enforcement of
sentences of imprisonment

1. (a) A sentence of imprisonment shall be served in a State designated by the Court from a list of States which have indicated to the Court their willingness to accept sentenced persons.

(b) At the time of declaring its willingness to accept sentenced persons, a State may attach conditions to its acceptance as agreed by the Court and in accordance with this Part.

(c) A State designated in a particular case shall promptly inform the Court whether it accepts the Court's designation.
2. (a) The State of enforcement shall notify the Court of any circumstances, including the exercise of any conditions agreed under paragraph 1, which could materially affect the terms or extent of the imprisonment. The Court shall be given at least 45 days' notice of any such known or foreseeable circumstances. During this period, the State of enforcement shall take no action that might prejudice its obligations under article 110.

(b) Where the Court cannot agree to the circumstances referred to in subparagraph (a), it shall notify the State of enforcement and proceed in accordance with article 104, paragraph 1.
3. In exercising its discretion to make a designation under paragraph 1, the Court shall take into account the following:
 - (a) The principle that States Parties should share the responsibility for enforcing sentences of imprisonment, in accordance with principles of equitable distribution, as provided in the Rules of Procedure and Evidence;
 - (b) The application of widely accepted international treaty standards governing the treatment of prisoners;
 - (c) The views of the sentenced person;

(d) The nationality of the sentenced person;

(e) Such other factors regarding the circumstances of the crime or the person sentenced, or the effective enforcement of the sentence, as may be appropriate in designating the State of enforcement.

4. If no State is designated under paragraph 1, the sentence of imprisonment shall be served in a prison facility made available by the host State, in accordance with the conditions set out in the headquarters agreement referred to in article 3, paragraph 2. In such a case, the costs arising out of the enforcement of a sentence of imprisonment shall be borne by the Court.

Article 104

Change in designation of State of enforcement

1. The Court may, at any time, decide to transfer a sentenced person to a prison of another State.
2. A sentenced person may, at any time, apply to the Court to be transferred from the State of enforcement.

Article 105

Enforcement of the sentence

1. Subject to conditions which a State may have specified in accordance with article 103, paragraph 1 (b), the sentence of imprisonment shall be binding on the States Parties, which shall in no case modify it.
2. The Court alone shall have the right to decide any application for appeal and revision. The State of enforcement shall not impede the making of any such application by a sentenced person.

Article 106

Supervision of enforcement of sentences and conditions of imprisonment

1. The enforcement of a sentence of imprisonment shall be subject to the supervision of the Court and shall be consistent with widely accepted international treaty standards governing treatment of prisoners.
2. The conditions of imprisonment shall be governed by the law of the State of enforcement and shall be consistent with widely accepted international treaty standards governing treatment of prisoners; in no case shall such conditions be more or less favourable than those available to prisoners convicted of similar offences in the State of enforcement.
3. Communications between a sentenced person and the Court shall be unimpeded and confidential.

Article 107

Transfer of the person upon completion of sentence

1. Following completion of the sentence, a person who is not a national of the State of enforcement may, in accordance with the law of the State of enforcement, be transferred to a State which is obliged to receive him or her, or to another State which agrees to receive him or her, taking into account any wishes of the person to be transferred to that State, unless the State of enforcement authorizes the person to remain in its territory.
2. If no State bears the costs arising out of transferring the person to another State pursuant to paragraph 1, such costs shall be borne by the Court.
3. Subject to the provisions of article 108, the State of enforcement may also, in accordance with its national law, extradite or otherwise surrender the person to a State which has requested the extradition or surrender of the person for purposes of trial or enforcement of a sentence.

Article 108Limitation on the prosecution or punishment of other offences

1. A sentenced person in the custody of the State of enforcement shall not be subject to prosecution or punishment or to extradition to a third State for any conduct engaged in prior to that person's delivery to the State of enforcement, unless such prosecution, punishment or extradition has been approved by the Court at the request of the State of enforcement.
2. The Court shall decide the matter after having heard the views of the sentenced person.
3. Paragraph 1 shall cease to apply if the sentenced person remains voluntarily for more than 30 days in the territory of the State of enforcement after having served the full sentence imposed by the Court, or returns to the territory of that State after having left it.

Article 109Enforcement of fines and forfeiture measures

1. States Parties shall give effect to fines or forfeitures ordered by the Court under Part 7, without prejudice to the rights of bona fide third parties, and in accordance with the procedure of their national law.
2. If a State Party is unable to give effect to an order for forfeiture, it shall take measures to recover the value of the proceeds, property or assets ordered by the Court to be forfeited, without prejudice to the rights of bona fide third parties.
3. Property, or the proceeds of the sale of real property or, where appropriate, the sale of other property, which is obtained by a State Party as a result of its enforcement of a judgement of the Court shall be transferred to the Court.

Article 110Review by the Court concerning reduction of sentence

1. The State of enforcement shall not release the person before expiry of the sentence pronounced by the Court.
2. The Court alone shall have the right to decide any reduction of sentence, and shall rule on the matter after having heard the person.
3. When the person has served two thirds of the sentence, or 25 years in the case of life imprisonment, the Court shall review the sentence to determine whether it should be reduced. Such a review shall not be conducted before that time.
4. In its review under paragraph 3, the Court may reduce the sentence if it finds that one or more of the following factors are present:
 - (a) The early and continuing willingness of the person to cooperate with the Court in its investigations and prosecutions;
 - (b) The voluntary assistance of the person in enabling the enforcement of the judgements and orders of the Court in other cases, and in particular providing assistance in locating assets subject to orders of fine, forfeiture or reparation which may be used for the benefit of victims; or
 - (c) Other factors establishing a clear and significant change of circumstances sufficient to justify the reduction of sentence, as provided in the Rules of Procedure and Evidence.
5. If the Court determines in its initial review under paragraph 3 that it is not appropriate to reduce the sentence, it shall thereafter review the question of reduction of sentence at such intervals and applying such criteria as provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 111Escape

If a convicted person escapes from custody and flees the State of enforcement, that State may, after consultation with the Court, request the person's surrender from the State in which the person is located pursuant to existing bilateral or multilateral arrangements, or may request that the Court seek the person's surrender, in accordance with Part 9. It may direct that the person be delivered to the State in which he or she was serving the sentence or to another State designated by the Court.

PART 11. ASSEMBLY OF STATES PARTIES

Article 112Assembly of States Parties

1. An Assembly of States Parties to this Statute is hereby established. Each State Party shall have one representative in the Assembly who may be accompanied by alternates and advisers. Other States which have signed this Statute or the Final Act may be observers in the Assembly.
2. The Assembly shall:
 - (a) Consider and adopt, as appropriate, recommendations of the Preparatory Commission;
 - (b) Provide management oversight to the Presidency, the Prosecutor and the Registrar regarding the administration of the Court;
 - (c) Consider the reports and activities of the Bureau established under paragraph 3 and take appropriate action in regard thereto;
 - (d) Consider and decide the budget for the Court;
 - (e) Decide whether to alter, in accordance with article 36, the number of judges;
 - (f) Consider pursuant to article 87, paragraphs 5 and 7, any question relating to non-cooperation;
 - (g) Perform any other function consistent with this Statute or the Rules of Procedure and Evidence.
3.
 - (a) The Assembly shall have a Bureau consisting of a President, two Vice-Presidents and 18 members elected by the Assembly for three-year terms.
 - (b) The Bureau shall have a representative character, taking into account, in particular, equitable geographical distribution and the adequate representation of the principal legal systems of the world.
 - (c) The Bureau shall meet as often as necessary, but at least once a year. It shall assist the Assembly in the discharge of its responsibilities.
4. The Assembly may establish such subsidiary bodies as may be necessary, including an independent oversight mechanism for inspection, evaluation and investigation of the Court, in order to enhance its efficiency and economy.
5. The President of the Court, the Prosecutor and the Registrar or their representatives may participate, as appropriate, in meetings of the Assembly and of the Bureau.
6. The Assembly shall meet at the seat of the Court or at the Headquarters of the United Nations once a year and, when circumstances so require, hold special sessions. Except as otherwise specified in this Statute, special sessions shall be convened by the Bureau on its own initiative or at the request of one third of the States Parties.
7. Each State Party shall have one vote. Every effort shall be made to reach decisions by consensus in the Assembly and in the Bureau. If consensus cannot be reached, except as otherwise provided in the Statute:
 - (a) Decisions on matters of substance must be approved by a two-thirds majority of those present and voting provided that an absolute majority of States Parties constitutes the quorum for voting;

(b) Decisions on matters of procedure shall be taken by a simple majority of States Parties present and voting.

8. A State Party which is in arrears in the payment of its financial contributions towards the costs of the Court shall have no vote in the Assembly and in the Bureau if the amount of its arrears equals or exceeds the amount of the contributions due from it for the preceding two full years. The Assembly may, nevertheless, permit such a State Party to vote in the Assembly and in the Bureau if it is satisfied that the failure to pay is due to conditions beyond the control of the State Party.

9. The Assembly shall adopt its own rules of procedure.

10. The official and working languages of the Assembly shall be those of the General Assembly of the United Nations.

PART 12. FINANCING

Article 113 Financial Regulations

Except as otherwise specifically provided, all financial matters related to the Court and the meetings of the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, shall be governed by this Statute and the Financial Regulations and Rules adopted by the Assembly of States Parties.

Article 114 Payment of expenses

Expenses of the Court and the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, shall be paid from the funds of the Court.

Article 115 Funds of the Court and of the Assembly of States Parties

The expenses of the Court and the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, as provided for in the budget decided by the Assembly of States Parties, shall be provided by the following sources:

- (a) Assessed contributions made by States Parties;
- (b) Funds provided by the United Nations, subject to the approval of the General Assembly, in particular in relation to the expenses incurred due to referrals by the Security Council.

Article 116 Voluntary contributions

Without prejudice to article 115, the Court may receive and utilize, as additional funds, voluntary contributions from Governments, international organizations, individuals, corporations and other entities, in accordance with relevant criteria adopted by the Assembly of States Parties.

Article 117 Assessment of contributions

The contributions of States Parties shall be assessed in accordance with an agreed scale of assessment, based on the scale adopted by the United Nations for its regular budget and adjusted in accordance with the principles on which that scale is based.

Article 118 Annual audit

The records, books and accounts of the Court, including its annual financial statements, shall be audited annually by an independent auditor.

PART 13. FINAL CLAUSES

Article 119
Settlement of disputes

1. Any dispute concerning the judicial functions of the Court shall be settled by the decision of the Court.
2. Any other dispute between two or more States Parties relating to the interpretation or application of this Statute which is not settled through negotiations within three months of their commencement shall be referred to the Assembly of States Parties. The Assembly may itself seek to settle the dispute or may make recommendations on further means of settlement of the dispute, including referral to the International Court of Justice in conformity with the Statute of that Court.

Article 120
Reservations

No reservations may be made to this Statute.

Article 121
Amendments

1. After the expiry of seven years from the entry into force of this Statute, any State Party may propose amendments thereto. The text of any proposed amendment shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations, who shall promptly circulate it to all States Parties.
2. No sooner than three months from the date of notification, the Assembly of States Parties, at its next meeting, shall, by a majority of those present and voting, decide whether to take up the proposal. The Assembly may deal with the proposal directly or convene a Review Conference if the issue involved so warrants.
3. The adoption of an amendment at a meeting of the Assembly of States Parties or at a Review Conference on which consensus cannot be reached shall require a two-thirds majority of States Parties.
4. Except as provided in paragraph 5, an amendment shall enter into force for all States Parties one year after instruments of ratification or acceptance have been deposited with the Secretary-General of the United Nations by seven-eighths of them.
5. Any amendment to articles 5, 6, 7 and 8 of this Statute shall enter into force for those States Parties which have accepted the amendment one year after the deposit of their instruments of ratification or acceptance. In respect of a State Party which has not accepted the amendment, the Court shall not exercise its jurisdiction regarding a crime covered by the amendment when committed by that State Party's nationals or on its territory.
6. If an amendment has been accepted by seven-eighths of States Parties in accordance with paragraph 4, any State Party which has not accepted the amendment may withdraw from this Statute with immediate effect, notwithstanding article 127, paragraph 1, but subject to article 127, paragraph 2, by giving notice no later than one year after the entry into force of such amendment.
7. The Secretary-General of the United Nations shall circulate to all States Parties any amendment adopted at a meeting of the Assembly of States Parties or at a Review Conference.

Article 122
Amendments to provisions of an institutional nature

1. Amendments to provisions of this Statute which are of an exclusively institutional nature, namely, article 35, article 36, paragraphs 8 and 9, article 37, article 38, article 39, paragraphs 1 (first two sentences), 2 and 4, article 42, paragraphs 4 to 9, article 43, paragraphs 2 and 3, and articles 44, 46, 47 and 49, may be proposed at any time, notwithstanding article 121, paragraph 1, by any State Party. The text of any proposed amendment shall be submitted

to the Secretary-General of the United Nations or such other person designated by the Assembly of States Parties who shall promptly circulate it to all States Parties and to others participating in the Assembly.

2. Amendments under this article on which consensus cannot be reached shall be adopted by the Assembly of States Parties or by a Review Conference, by a two-thirds majority of States Parties. Such amendments shall enter into force for all States Parties six months after their adoption by the Assembly or, as the case may be, by the Conference.

Article 123
Review of the Statute

1. Seven years after the entry into force of this Statute the Secretary-General of the United Nations shall convene a Review Conference to consider any amendments to this Statute. Such review may include, but is not limited to, the list of crimes contained in article 5. The Conference shall be open to those participating in the Assembly of States Parties and on the same conditions.

2. At any time thereafter, at the request of a State Party and for the purposes set out in paragraph 1, the Secretary-General of the United Nations shall, upon approval by a majority of States Parties, convene a Review Conference.

3. The provisions of article 121, paragraphs 3 to 7, shall apply to the adoption and entry into force of any amendment to the Statute considered at a Review Conference.

Article 124
Transitional Provision

Notwithstanding article 12, paragraphs 1 and 2, a State, on becoming a party to this Statute, may declare that, for a period of seven years after the entry into force of this Statute for the State concerned, it does not accept the jurisdiction of the Court with respect to the category of crimes referred to in article 8 when a crime is alleged to have been committed by its nationals or on its territory. A declaration under this article may be withdrawn at any time. The provisions of this article shall be reviewed at the Review Conference convened in accordance with article 123, paragraph 1.

Article 125
Signature, ratification, acceptance, approval or accession

1. This Statute shall be open for signature by all States in Rome, at the headquarters of the Food and Agriculture Organization of the United Nations, on 17 July 1998. Thereafter, it shall remain open for signature in Rome at the Ministry of Foreign Affairs of Italy until 17 October 1998. After that date, the Statute shall remain open for signature in New York, at United Nations Headquarters, until 31 December 2000.

2. This Statute is subject to ratification, acceptance or approval by signatory States. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. This Statute shall be open to accession by all States. Instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 126
Entry into force

1. This Statute shall enter into force on the first day of the month after the 60th day following the date of the deposit of the 60th instrument of ratification, acceptance, approval or accession with the Secretary-General of the United Nations.

2. For each State ratifying, accepting, approving or acceding to this Statute after the deposit of the 60th instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Statute shall enter into force on the first day of the month after the 60th day following the deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 127Withdrawal

1. A State Party may, by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, withdraw from this Statute. The withdrawal shall take effect one year after the date of receipt of the notification, unless the notification specifies a later date.

2. A State shall not be discharged, by reason of its withdrawal, from the obligations arising from this Statute while it was a Party to the Statute, including any financial obligations which may have accrued. Its withdrawal shall not affect any cooperation with the Court in connection with criminal investigations and proceedings in relation to which the withdrawing State had a duty to cooperate and which were commenced prior to the date on which the withdrawal became effective, nor shall it prejudice in any way the continued consideration of any matter which was already under consideration by the Court prior to the date on which the withdrawal became effective.

Article 128Authentic texts

The original of this Statute, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all States.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Statute.

DONE at Rome, this 17th day of July 1998.

Po zapoznaniu się z powyższym statutem, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- został on uznany za słuszny zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nim zawartych,
- jest on przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony wraz z następującą deklaracją: „W odniesieniu do artykułu 87 ustęp 2 statutu Rzeczypospolita Polska oświadcza, że wnioski o współpracę składane przez Trybunał oraz załączone dokumenty sporządzane będą w języku polskim.”,
- będzie on niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 9 października 2001 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *A. Kwaśniewski*

L.S.

Prezes Rady Ministrów: *J. Buzek*